

Meerjarenbegroting 2023-2026

gemeente
son en breugel

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
Voorwoord	4
Algemene inleiding	7
Proces van kadernota naar begroting	7
Vertrekpunt kadernota	7
Programma 1. Interne en externe dienstverlening	10
Programma 2. Sociale leefomgeving	16
Programma 3. Fysieke en veilige leefomgeving	27
Programma 4. Economische en ruimtelijke ontwikkeling	37
Paragrafen	46
Lokale heffingen	46
Weerstandsvermogen en risicobeheersing	52
Onderhoud kapitaalgoederen	64
Financiering	69
Bedrijfsvoering	71
Verbonden partijen	76
Inleiding	76
Gemeenschappelijke regelingen	76
Vennootschappen en coöperaties	83
Stichtingen en verenigingen	85
Grondbeleid	90
Verplichte beleidsindicatoren	91
Financiële begroting	95
Overzicht van baten en lasten	95
Overzicht van baten en lasten per taakveld	96
Toelichting overzicht van baten en lasten	98
Analyse overzicht van baten en lasten	99
Overzicht van de geraamde incidentele baten en lasten	100
Overzicht beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves	101
Uiteenzetting van de financiële positie	102
Geprognosticeerde balans	102
EMU-saldo	103
Jaarlijks terugkerende arbeidskosten	103
Overzicht van investeringen	104
Reserves en voorzieningen	106
Overzicht van reserves en voorzieningen	106
Toelichting op de reserves	108
Toelichting op de voorzieningen	114
Toelichting op de financiële positie	115
Eigen begroting raad	116
Bijlagen	117
Overzicht alle prestatie- en ondersteuningssubsidies	117
Vaststellingsbesluit	118
Infographic	119

Voorwoord

Voor u ligt de meerjarenbegroting 2023-2026.

Dit is de eerste begroting na de gemeenteraadsverkiezingen die ons college heeft voorbereid en aan uw raad voorlegt. Deze begroting staat in het teken van de Overkoepelende Onderwerpen: 'Schaalsprong in regio komende 10 jaar', 'Klimaat en duurzaamheid', 'Brede welvaart', 'Brede integratie jeugd en jongeren in beleid Son en Breugel', 'Inclusie' en 'Ontwikkelingen Sociaal Domein'. De hierbij horende acties zijn geïntegreerd in de vier programma's.

De mutaties uit de kadernota en de effecten van de meicirculaire in het kader van het gemeentefonds, hebben we in deze begroting verwerkt. Daarnaast dragen we nieuw beleid aan. De effecten van de septembercirculaire nemen we in het raadsvoorstel mee en ontvangt u als bijlage.

Overkoepelende Onderwerpen

Schaalsprong in regio komende 10 jaar

Onze regio staat aan de vooravond van een forse schaaalsprong. Een nieuwe ontwikkelfase die onder andere wordt ingegeven door de snelle groei van industriële bedrijven in onze regio. De verwachte groei tot 2030 en verder is dermate groot, dat dit ook een grote impact heeft op het woon- en leefklimaat in onze regio én onze gemeente. Dit gaat ook de ontwikkeling van Son en Breugel raken en een bijdrage van ons vragen. Enerzijds vanwege de vergroting en versnelling van de opgaven (woningbouw, bedrijventerrein, voorzieningen, ontspanningsmogelijkheden, bereikbaarheid en mobiliteit en groene kwaliteiten). Anderzijds door de groeiende vraag om een bijdrage te leveren vanuit de gemeentelijke organisatie.

Klimaat en duurzaamheid

Het realiseren van de klimaatdoelen van Parijs vraagt van de hele samenleving majeure inspanningen. Ook van ons dorp, zowel op individueel niveau als van de gemeenschap als geheel. De gemeenteraad heeft de ambitie uitgesproken als gemeenschap in 2030 voor 100% klimaatneutraal te zijn. Daarnaast bevorderen we de biodiversiteit in onze gemeente. Ook dit is voor de toekomst van onze planeet van levensbelang. Tegelijkertijd moeten we ons ook aanpassen aan het veranderende klimaat om de kwaliteit van leven en ondernemen op een goed niveau te houden.

Brede Welvaart

Afgelopen jaren is het bewustzijn ontstaan dat alleen kijken naar materiële welvaart een veel te smalle blik is. Vandaar dat we voortaan werken aan de groei van onze Brede Welvaart. Naast materiële welvaart gaat het dan ook om zaken als gezondheid, onderwijs, milieu en leefomgeving, sociale cohesie, persoonlijke ontplooiing en (on)veiligheid. Kortom, het gaat om alle elementen van het begrip leefbaarheid. Door ook in onze beleidsvorming deze brede kijk op de ontwikkeling van onze welvaart, ons welzijn en onze omgeving met elkaar in verband te brengen, geeft het richting bij het maken van beleidskeuzes.

Brede integratie jeugd en jongeren in beleid Son en Breugel

Jeugd en jongeren verdienen onze volle aandacht. We willen daarbij niet alleen een apart jeugdbeleid, maar aandacht voor deze doelgroep over de volle breedte van onze beleidsontwikkeling en uitvoering. Van jeugdzorg tot de inrichting van onze openbare ruimte.

Inclusie

Voor ons heeft inclusie een grote prioriteit. Ons motto is en blijft: iedereen heeft de mogelijkheid om mee te doen. In geen enkel opzicht mag iemand hindernissen ervaren die deelname aan de samenleving beperken of zelfs onmogelijk zouden maken.

Ontwikkelingen Sociaal Domein

Een gezonde samenleving bestaat onder andere uit goede en toegankelijke zorg en ook uit een fijnmazig netwerk van vrijwilligers en professionals in straten, buurten en verenigingen die bijdragen aan een gemeenschap waaraan iedereen kan deelnemen.

Omgevingswet

De Omgevingswet is vanaf 1 januari 2023 het wettelijk kader waarbinnen onze werkzaamheden met betrekking tot ruimtelijke ontwikkelingen moeten plaatsvinden. Tevens moeten we diverse (nieuwe) beleidsinstrumenten ontwikkelen en actueel houden en gaan we aan de slag met de doorontwikkeling van de omgevingsvisie. Hoewel de invoeringsdatum vast staat, is er bij het opstellen van deze begroting toch nog onzekerheid over deze datum. Deze situatie levert ook onzekerheid op voor de voorbereiding van gebiedsontwikkelingen die rond de jaarwisseling in procedure gaan en voor de implementatie van de Omgevingswet in onze organisatie. In onze voorbereidingen blijven we ons richten op de ingangsdatum 1 januari 2023.

Corona

Corona en de gevolgen hiervan blijven ook de komende jaren onvoorspelbaar. Zo nodig bieden we opnieuw één loket waar bedrijven en verenigingen terecht kunnen met hun vragen over corona en eventuele maatregelen van de Rijksoverheid. De gemeenteraad is bereid om indien nodig opnieuw aanvullende middelen beschikbaar te stellen.

Energiecrisis en inflatie

De huidige energiecrisis, met als gevolg extreme inflatie, vraagt op korte termijn om acties. De inflatie raakt het welzijn van alle inwoners en vooral van de meest kwetsbare. We krijgen steeds meer signalen van inwoners die er financieel niet meer uitkomen. Wij trekken samen met onze partners op om de negatieve effecten bij deze groep te verminderen: door preventie, het stimuleren van energiebesparing, vroegtijdige signalering en maatwerk bij financiële problemen.

We streven bij alles wat we doen naar maximale inclusie, naar een gemeenschap waar iedereen de kans heeft om mee te doen in deze sterk veranderende samenleving.

Vluchtelingen

Daarnaast nemen we onze verantwoordelijkheid om een bijdrage te blijven leveren aan de crisishulpverlening van vluchtelingen en asielzoekers. Op dit moment weten we nog niet welke gevolgen dat voor onze gemeente heeft, maar gezien de actualiteit houden we er rekening mee dat er mogelijk meer inzet van onze gemeente gevraagd gaat worden.

Ontwikkeling lokale belastingen voor de inwoners

De lokale belastingen bestaan voor onze inwoners uit: afvalstoffenheffing, rioolheffing en voor eigenaren van een koopwoning de OZB.

Het OZB tarief is alleen geïndexeerd (inflatie) met het indexpercentage vanuit de macro economische verkenning van de septembercirculaire 2021 en de stijging van de rioolheffing is € 8 voor 2023.

Het college kiest voor een trapsgewijze verhoging van de afvalstoffenheffing. Deze stijgt in 2023 voor een meerpersoonshuishouden slechts met € 36 per jaar van € 290 naar € 326. Normaal gesproken wordt uitgegaan van 100% kostendekkendheid. Hierdoor zou het tarief moeten stijgen naar €354.

De stijging van de kosten voor afval wordt veroorzaakt door een aantal trends.

De financieel gunstige, maar niet marktconforme, contracten zijn afgelopen en zijn aangepast naar marktconforme tarieven. Dit zorgt, met in stand houding van de huidige dienstverlening, voor hogere inzamelkosten. Het aantal tonnages op de milieustraat blijft hoog in vergelijking met pre-corona. Er is geanticipeerd op een aantal ontwikkelingen die financieel negatief kunnen gaan uitvallen voor de gemeente.

Financiële positie

Jaarlijks bieden we uw raad een meerjarenbegroting ter vaststelling aan. Onze gemeente hanteert al jaren het uitgangspunt dat elk jaar van de meerjarige raming structureel sluitend moet zijn. Dat is een goed uitgangspunt voor een gezonde financiële huishouding. Het ligt geheel in lijn met de voorwaarde die de toezichthouder hanteert dat de begroting structureel en reëel in evenwicht is, dat de structurele baten ieder jaar de structurele lasten dekken en dat de ramingen realistisch zijn.

Tot slot

Voor 2023 is sprake van een negatief begrotingsaldo. Voor 2024 tot en met 2026 is het begrotingssaldo positief en structureel sluitend. Het positieve begrotingsaldo in 2024 tot en met 2026 is nodig om de uitdagingen die er zijn op het gebied van de verdere uitwerking van het collegeprogramma, regionale ontwikkelingen, onderhoud en vernieuwing van gemeentelijke accommodaties en de organisatieontwikkeling te kunnen verwerken. Verder weten we nog niet hoe de rente en inflatie zich verder gaan ontwikkelen. Daarnaast kunnen we nog niet bepalen wat de exacte kosten zijn. Het spreekt voor zich dat we, wanneer we de kosten van bovenstaande en andere onderwerpen inzichtelijk hebben en daarmee ook de toekomstige financiële speelruimte, we bij uw raad terugkomen.

Algemene inleiding

Proces van kadernota naar begroting

Het proces van de kadernota naar de begroting bestaat uit drie delen, die een doorlopende lijn vormen.

Januari - juli 2022

Terwijl de laatste hand werd gelegd aan de jaarrekening 2021 hebben we in april en mei de voorbereidingen getroffen voor de kadernota 2022 (periode 2023-2026), die behandeld werd in de raad van 6 juli 2022. In deze kadernota is vooruitgeblikt op de begroting 2023-2026, om op deze manier een basis te leggen waar het nieuwe college mee aan de slag kan gaan. Het toen zittende college heeft de kadernota nog opgesteld maar de uitvoering van de begroting komt voor rekening van het nieuwe college. Deze kadernota was financieel van aard aangezien op het moment van schrijven er nog geen coalitieakkoord was. Daarom is die kadernota beleidsarm ingestoken en zijn alleen budgetaanpassingen aangedragen waar geen keuze in te maken is.

Juli - november 2022

We hebben de kadernota en het nieuw beleid vertaald naar de op te stellen meerjarenbegroting 2023-2026. Gelijktijdig met het opstellen van de meerjarenbegroting is ook het collegeprogramma opgesteld. Het collegeprogramma en de meerjarenbegroting sluiten op elkaar aan. Dit is het boekwerk zoals dat wordt aangeboden, met alle programma's en paragrafen.

Vaststelling van de meerjarenbegroting 2023-2026 vindt plaats op 9 november 2022.

September - december 2022

In deze periode zijn we gestart met de voorbereidingen van de 2e bestuursrapportage 2022 over de financiële mutaties tot en met 31 augustus. De 2e bestuursrapportage wordt behandeld in dezelfde raadsvergadering als de begroting zodat de resultaten nog betrokken kunnen worden bij uw zienswijzen over de begroting 2023-2026. Met deze 2e bestuursrapportage zijn gelijktijdig de voorbereidingen gestart voor de jaarrekening 2022.

Vertrekpunt kadernota

In de planning en control cyclus zijn wij gewend om voorafgaand aan de begroting u een kadernota aan te bieden met daarin opgenomen de wensen voor nieuw beleid en aanpassingen van het bestaande beleid. Door de verkiezingen was er op het moment van opstellen van de kadernota 2022 nog geen nieuw college. Na het vaststellen van de kadernota hebben er nog allerlei ontwikkelingen plaatsgevonden die van invloed zijn op de begroting, zoals het opstellen van het collegeprogramma. Hieronder een overzicht met een korte toelichting.

	2023	2024	2025	2026
Begrotingssaldo voor kadernota 2022	625.741	832.155	1.350.008	1.722.591
Resultaat kadernota 2022	-704.005	-766.148	-784.942	-846.876
Begrotingssaldo na kadernota 2022	-78.264	66.007	565.066	875.715
Meicirculaire	736.050	917.784	1.089.950	0
Vrijval onderuitputting Rijk	457.114	671.722	786.501	0
Aanvullende middelen jeugdzorg 25%	0	136.795	126.072	86.887
Actualisatie activa, salarissen, gesloten exploitaties etc.	-426.369	-243.959	-461.297	-387.848
Afvaltarieven	-186.982	0	0	0
Nieuw beleid	-916.770	-1.150.515	-770.515	-665.515
RV Onderwijshuisvesting	0	0	-40.086	-40.086
Saldo meerjarenbegroting 2023-2026	-415.221	397.834	1.295.691	-130.847
Waarvan structureel	-72.409	1.106.627	1.752.677	150.868
Waarvan incidenteel	-342.812	-708.793	-456.986	-281.715

De mutaties ten opzichte van de kadernota betreffen:

Netto resultaat meicirculaire

Nadat de kadernota voor het grootste deel gereed was, verscheen de meicirculaire 2022. Het netto saldo van de meicirculaire is toegevoegd conform de memo meicirculaire 2022 die bij de kadernota behandeling voor de gemeenteraad beschikbaar was.

Vrijval onderuitputting Rijk

In de memo meicirculaire 2022 is rekening gehouden met onderuitputting van Rijksuitgaven. De hogere Rijksuitgaven geven daardoor hogere accessen. In het memo van de meicirculaire 2022 is het advies gevolgd van externe deskundigen om vanuit het voorzichtigheidsprincipe rekening te houden met onderuitputting. Inmiddels is duidelijk dat het volume accres voor 2022 t/m 2026 wordt bevroren. Hiermee verdwijnt het risico van onderuitputting en daardoor vallen bovenstaande bedragen vrij ten gunste van het begrotingsaldo voor 2023-2025.

Aanvullende middelen jeugdzorg 25%

Conform afspraak tussen het Rijk, IPO en VNG mogen gemeenten de middelen voor jeugdzorg voor 100% ramen. Officieel zijn de middelen nog niet beschikbaar gesteld, en nog afhankelijk van besluitvorming door het Rijk. De provincie, in haar rol als toezichhouder, staat toe om deze stelpost op te nemen in de begroting. De gemeente Son en Breugel had 75% van de middelen voor jeugdzorg geraamd en door deze afspraak komt daar nog 25% bij. De middelen voor jeugdzorg bestaan uit middelen van het Rijk via de algemene uitkering en uit een verlaging van de uitgaven door maatregelen/besparingen door het nog op te stellen beleid vanuit het Rijk. Deze besparing is nog niet doorgevoerd op de budgetten van het sociaal domein maar is geraamd als stelpost op de algemene uitkering. Als het beleid vanuit het Rijk bekend is worden de hieruit voortvloeiende aanpassingen doorgevoerd in de budgetten van het sociaal domein.

Actualisatie activa, salarissen, gesloten exploitaties etc.

Elk jaar worden de activa inclusief afschrijvingen, salarissen, indexering geactualiseerd. Dat geldt ook voor de reserves en voorzieningen, gesloten exploitaties en de OZB.

Dit is noodzakelijk omdat geplande investeringen later gereed zijn dan eerder geraamd. Er komen nieuwe investeringen bij, of geplande investeringen gaan niet door. Dit heeft invloed op de lasten die vanuit de activa drukken op de begroting. Daarnaast wordt er vanaf 2023 conform BBV de directe salarislasten en overhead toegerekend aan investeringen die starten in 2023. Hierop zijn de kredieten aangepast en de daar uit voortvloeiende financiële gevolgen.

De geraamde salarissen zijn aangepast aan de indexering en aan de formatie voor 2023-2026.

De kosten van riolering en afval zijn opnieuw doorgerekend.

Afvaltarieven

Op grond van 100% kostendekkenheid (profijtbeginsel) zou de afvalstoffenheffing voor een meerpersoonshuishouden met € 64 per jaar moeten stijgen: van € 290 naar € 354. Bij de vorige begroting heeft de raad, via een amendement, besloten om het afvaltarief gelijk te houden aan het tarief van 2021 en niet te verhogen met € 59. Voor 2023 komt deze stijging nu terug. Het college stelt voor om het tarief in 2 stappen stapsgewijs te verhogen. Hierdoor stijgt het tarief voor 2023 naar € 326. Het niet toepassen van 100% kostendekkenheid levert voor 2023 een nadeel op van € 186.982.

Nieuw beleid

Na de vaststelling van de kadernota is gestart met het opstellen van nieuw beleid en dit moet toegevoegd worden aan de begroting. De totale kosten zijn als één bedrag opgenomen. Bij de programma's zijn de aanvragen onder nieuw beleid gespecificeerd en toegelicht mits de aanvraag groter is dan € 10.000. In het raadsvoorstel zijn hiervoor de beslispunten opgenomen.

Septembercirculaire 2022

De septembercirculaire 2022 is te laat verschenen om de gevolgen integraal in beeld te brengen en te verwerken in deze begroting. De gevolgen van septembercirculaire worden via een memo met de gemeenteraad gedeeld en verwerkt in de eerste begrotingswijziging.

Saldo Meerjarenbegroting 2023-2026

De gevolgen van de septembercirculaire 2022 vormen de eerste begrotingswijziging 2023 en zijn in onderstaande tabel verwerkt.

	2023	2024	2025	2026
Saldo meerjarenbegroting 2023-2026	-415.221	397.834	1.295.691	-130.847
Septembercirculaire 2022	199.174	0	0	527.153
Begrotingssaldo na 1e begrotingswijziging	-216.047	397.834	1.295.691	396.306
Onttrekking aan reserve vrije bestedingsruimte	216.047	0	0	0
Begrotingssaldo na 1e begrotingswijziging	0	397.834	1.295.691	396.306
Waarvan structureel	126.765	1.106.627	1.752.677	678.021
Waarvan incidenteel	-126.765	-708.793	-456.986	-281.715

Het positieve begrotingssaldo in 2024 tot en met 2026 is nodig om de uitdagingen die er zijn op het gebied van de verdere uitwerking van het collegeprogramma, regionale ontwikkelingen, onderhoud en vernieuwing van gemeentelijke accommodaties en de organisatieontwikkeling te kunnen verwerken.

Programma 1. Interne en externe dienstverlening

Inleiding

Dit programma gaat over de kwaliteit van onze in- en externe dienstverlening.

De kwaliteit van onze dienstverlening uit zich in het gemak waarmee inwoners en ondernemers producten en diensten kunnen afnemen bij de gemeente en het gemak waarmee zij met de gemeente in contact kunnen komen.

We hanteren daarbij het uitgangspunt dat de klant kiest op welke manier hij contact met de gemeente wil hebben. Dat kan via het online portaal zijn, via e-mail, website, telefoon, sociaal media, per brief, via een baliebezoek of in een persoonlijk gesprek. Alle kanalen zijn beschikbaar en dat houden we zo. De mogelijkheden van onze digitale dienstverlening nemen toe, mede dankzij de invoering van het zaakgericht werken. De digitale dienstverlening wordt transparanter, gaat sneller en de mogelijkheden om in contact te komen met de juiste persoon zijn toegenomen. We zien dan ook dat inwoners voor steeds meer producten en diensten gebruikmaken van de digitale weg.

We kijken binnen dit programma niet alleen naar de dienstverlening zelf, maar ook naar de voorwaarden om kwalitatief goede dienstverlening te kunnen leveren. Is de capaciteit van onze organisatie op orde en in hoeverre dragen de werkwijzen van het gemeentebestuur en de medewerkers bij aan de kwaliteit van de dienstverlening? Is het besluitvormingsproces bijvoorbeeld transparant en begrijpelijk en zijn inwoners voldoende betrokken en geraadpleegd? En, hoe kunnen wij optimaal gebruikmaken van de deskundigheid en kracht die onze Son en Breugelse samenleving herbergt? De doelstellingen binnen dit programma richten zich daarom niet alleen op de dienstverlening zelf, maar ook op de mate van participatie en de wijze van organisatie.

Wat willen we bereiken?

Thema	Doelstellingen
Dienstverlening	<ol style="list-style-type: none"> 1. Meer ondersteuning voor inwoners bij de digitale benadering van onze producten en diensten. 2. Betere mogelijkheden om contact met de gemeente te leggen door dienstverleningskanalen uit te breiden en op elkaar af te stemmen. 3. Optimalere processen met focus op doorlooptijden, wachttijd, verwerkingstijd en afhandeltermijn.
Participatie	<ol style="list-style-type: none"> 4. Plannen en projecten komen in samenwerking met belanghebbenden tot stand. 5. Via de Jeugdgemeenteraad denken jongeren actief mee over het realiseren van plannen en leren zij hoe de lokale democratie werkt. 6. Inwoners, organisaties en ondernemers worden betrokken bij gemeentelijke plannen, en vinden onze beleids- en besluitvorming transparant en begrijpelijk.
Organisatie	<ol style="list-style-type: none"> 7. De capaciteit van de gemeentelijke organisatie is op orde.

Relevante beleidsnota's

Naam	Periode	Vastgesteld in de raad	Planning vaststelling nieuw beleidsplan
Informatiebeleid Dommelvallei	2021-2025	3 juni 2021	n.v.t.
Visie op Bestuurlijke Toekomst	onbepaalde tijd	18-06-2015 en 02-11-2017	n.v.t.
Bestuursakkoord 'Samenwerken in/aan/voor/met Son en Breugel'	2022-2026	7 juli 2022	n.v.t.
Beleidskader Integriteit 2015	onbepaalde tijd, vanaf maart 2015	26-mrt-15	n.v.t.
Persoonlijk en dichtbij	n.v.t.	12-jun-12	n.v.t.
Visie op dienstverlening	n.v.t.	Commissie AZ 14 januari 2015	n.v.t.
Nota activering, waardering en afschrijving	n.v.t.	20-jun-13	n.v.t.
Nota reserves en voorzieningen	n.v.t.	17-feb-22	n.v.t.
Financiële verordening	n.v.t.	22-jun-17	n.v.t.
Treasurystatuut	n.v.t.	2014	n.v.t.
Nota risicomanagement en weerstandsvermogen	n.v.t.	21-mrt-13	n.v.t.
Belastingverordeningen			

Wat gaan we ervoor doen?

Dienstverlening

Doelstellingen

1. Meer ondersteuning voor inwoners bij de digitale benadering van onze producten en diensten.

Een veranderende samenleving vraagt een gemeentelijke organisatie die daarop inspelt. Goede informatievoorziening en een goede informatiestructuur zijn voor ons van belang om inwoners en bedrijven zo goed mogelijk van dienst te zijn. Niet alleen voor inwoners die digitaal vaardig zijn, juist ook voor inwoners die hier meer moeite mee hebben. Het is vooral van belang voor ondersteuning aan inwoners op het gebied van zorg, participatie, armoede, zelfredzaamheid, werk en jeugdhulp.

Daarnaast biedt het plaats- en tijdonafhankelijk gebruik maken van diensten vele voordelen. We hebben dit eerder, binnen de wettelijke mogelijkheden, voor alle burgerzakenproducten via de gemeentelijke websites mogelijk gemaakt. Via de "persoonlijke omgeving" kunnen inwoners de afhandeling van de aanvraag volgen.

De komende jaren ondersteunen we inwoners die dat nodig hebben bij het gebruik maken van het digitale kanaal.

Dit doen we door:

1. Digitale diensten voor iedereen makkelijker te maken door onder andere eenvoudig taalgebruik, het vergroten van de vindbaarheid en minder stappen in de aanvraag in te bouwen.
2. Mensen te helpen door de digitale aanvraag samen door te lopen en een duidelijke uitleg te geven.
3. De mogelijkheid te blijven bieden via persoonlijk contact een product te verkrijgen.

Daarnaast werken we aan de wettelijke verplichting informatie over producten en diensten te ontsluiten via YourEurope.eu. in het Engels. Hierdoor vergroten we ook de digitale toegankelijkheid van de burgerzakenproducten.

2. Beter mogelijke om contact met de gemeente te leggen door dienstverleningskanalen uit te breiden en op elkaar af te stemmen.

We gaan een raadsbreed debat voeren over het gewenste dienstverleningsniveau naar onze inwoners, in goede afstemming met college over de haalbaarheid. Vooral investeringen in Dienst Dommelvallei en het CMD vragen aandacht.

Daarvoor breiden we sowieso de dienstverleningskanalen uit en stemmen we deze beter af op elkaar. Dit biedt inwoners meer mogelijkheden om contact op te nemen met de gemeente. Door integrale samenwerking handelen we verzoeken efficiënter af, zijn we minder kwetsbaar en leveren we een kwalitatief beter product. De medewerkers staan in 2023 ook via sociale media rechtstreeks in contact met de inwoners. Daarnaast richtten we in 2022 een extra chatkanaal in, de zogenaamde Virtuele Assistent. De Virtuele Assistent van de overheid geeft automatisch antwoord op vaak gestelde vragen van inwoners en ondernemers (chatbot). Daarnaast verwijst de Virtuele Assistent in veel gevallen naar de juiste plek op de website. We hebben het voornemen om de chatbotfunctionaliteit in 2023 uit te breiden met een chatbox live chatkoppeling. Door het inzetten van de Virtuele Assistent in combinatie met de live chat bieden we de inwoners en de ondernemers nog meer maatwerk.

3. Optimalere processen met focus op doorlooptijden, wachttijd, verwerkingstijd en afhandeltermijn.

We verbeteren de processen doorlopend. Dit doen we met kleine aanpassingen in de dagelijkse bedrijfsvoering en door het uitvoeren van projecten. We brengen de wensen van onze inwoners en bedrijven in beeld. Dit doen we door de klanttevredenheid te meten. Op basis van de signalen die we daarbij krijgen verbeteren we continu. We onderzoeken de mogelijkheid om een vast burgerpanel te bevragen en we starten vanaf 2023 met een kwaliteitsprotocol (Plan Do Check Act) voor alle burgerzakenprocessen.

Wat gaan we ervoor doen?

Participatie

Doelstellingen

4. Plannen en projecten komen in samenwerking met belanghebbenden tot stand.

Participatie van belanghebbenden bij plannen en projecten wordt steeds belangrijker. De samenleving en de wetgever vragen van ons dat we steeds meer in verbinding zijn. Dat is terug te zien in de Omgevingswet en de Wet versterking participatie op decentraal niveau. De eerste wet stimuleert vroegtijdige participatie. Het doel van de tweede wet is de betrokkenheid van inwoners bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van beleid van de gemeente te vergroten. Zo is in die wet vastgelegd dat gemeenten de huidige inspraakverordening moeten aanpassen naar een participatieverordening. Beide wetten zijn nog in voorbereiding.

In Son en Breugel hebben we al veel aandacht voor participatie van belanghebbenden. We bekijken wat wenselijk en nodig is om te komen tot een gedegen participatieverordening. Daarnaast is ambtelijk aandacht voor het ondersteunen en faciliteren van medewerkers bij (de voorbereiding van) een participatieproces.

5. Via de Jeugdgemeenteraad denken jongeren actief mee over het realiseren van plannen en leren zij hoe de lokale democratie werkt.

Via de jeugdgemeenteraad (JGR) betrekken we jongeren bij het werk van de gemeente. De JGR-leden leren hoe de democratie werkt en maken kennis met het werk van de gemeente en de gemeenteraad. Daarnaast werken de leden in groepjes aan zaken die zij zelf constateren en inbrengen. Zij proberen daarbij tot concrete oplossingen te komen. De jeugdgemeenteraad is ook actief bij activiteiten in het dorp (bijvoorbeeld 4 mei, Koningsdag en de Oliebollenparty).

6. Inwoners, organisaties en ondernemers worden betrokken bij gemeentelijke plannen, en vinden onze beleids- en besluitvorming transparant en begrijpelijk.

In mei 2021 startte de gemeenteraad met de proef "nieuwe vergaderstructuur en werkwijze besluitvorming", gericht op meer overleg- en inspraakmogelijkheden met en door inwoners in aanloop naar besluitvorming. De komende periode evalueert de raad deze proef en scherpt het aan naar een model dat past bij Son en Breugel. De gemeenteraad gaat helder maken wat burgerparticipatie inhoudt. Daarnaast wordt in een raadswerkprogramma vastgelegd hoe de raad met elkaar wil samenwerken, zodat de verschillende politieke meningen uiteindelijk leiden tot breed gedragen keuzes. Daarmee geeft de raad invulling aan de ambities uit het Bestuursakkoord 2022-2026. De definitieve invulling van het vergadermodel heeft financiële consequenties, onder andere vanwege de kosten van de structurele versterking van de griffie en de begeleiding van voorzitters, raads- en burgerleden.

Wat gaan we ervoor doen?

Organisatie

Doelstellingen

7. De capaciteit van de gemeentelijke organisatie is op orde.

Doorstart organisatie ontwikkeltraject

In de zomer van 2022 zijn we gestart met de doorstart van het organisatieontwikkeltraject. De bevindingen uit het BMC-rapport, 'het Antea-rapport' (toekomstkeuzes voor Wijkbeheer), 'het bedrijfsplan CMD' en 'een toekomst beschouwing op het beleidsgebied Ruimtelijke Ontwikkeling, Wonen, Economie en Omgevingswet' (nog uit te voeren door Metafoor-BMC) nemen we mee in de doorontwikkeling.

Dit jaar starten we met een meerjarig programma voor strategie, cultuur en organisatiestructuur. De ambtelijke capaciteit, zelforganisatie op inhoud door de medewerkers, samenwerking met Dienst Dommelvallei, een structuurvoorstel waarin duidelijke verantwoordelijkheidslijnen worden beschreven en andere (intergemeentelijke) samenwerkingsvormen, zijn daarbij belangrijke aandachtspunten. De daarvoor te nemen stappen tot 1 januari 2023 zijn vastgelegd in een 'spoorboekje' en gedeeld met de organisatie. Na deze datum komt daarop een vervolg.

Bijdragen verbonden partijen aan dit programma

Dienst Dommelvallei

Dienst Dommelvallei is het samenwerkingsverband van de gemeenten Geldrop-Mierlo, Nuenen en Son en Breugel. In deze dienst zijn de bedrijfsvoeringstaken financiën, belastingen, personeel & organisatie, informatievoorziening en planning en control voor de drie gemeenten ondergebracht. Daarnaast hebben de gemeenten Son en Breugel en Nuenen de taken met betrekking tot werk en inkomen en dienstverlening ondergebracht in de Dienst Dommelvallei.

Wat gaat het kosten?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma zijn verbonden. Zowel de baten als de lasten worden als positieve bedragen weergegeven. Het saldo wordt weergegeven als negatief als er meer lasten zijn dan baten en als positief als er meer baten zijn dan lasten.

Bedragen x €1.000

Omschrijving	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten						
0.10 Mutaties reserves programma 1	458	715	0	0	0	0
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	2.726	377	-415	398	1.296	-131
0.1 Bestuur	1.652	1.692	1.722	1.706	1.720	1.731
0.2 Burgerzaken	822	858	890	889	889	889
0.4 Overhead	7.230	7.048	6.781	6.771	6.836	6.883
0.5 Treasury	146	92	72	66	60	55
0.61 OZB woningen	94	90	98	98	98	98
0.62 OZB niet-woningen	24	31	27	27	27	27
0.64 Belastingen Overig	33	39	77	77	77	77
0.8 Overige baten en lasten	61	731	1.485	2.060	2.298	2.211
0.9 Venootschapsbelasting (Vpb)	106	119	4	4	4	4
Totaal Lasten	13.354	11.791	10.740	12.096	13.304	11.843
Baten						
0.10 Mutaties reserves programma 1	1.002	1.494	116	39	39	39
0.1 Bestuur	3	0	0	0	0	0
0.2 Burgerzaken	226	221	207	207	207	207
0.4 Overhead	237	172	162	163	164	165
0.5 Treasury	125	150	128	122	116	111
0.61 OZB woningen	2.453	2.471	2.588	2.669	2.741	2.805
0.62 OZB niet-woningen	2.272	2.289	2.344	2.395	2.448	2.502

Omschrijving	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
0.64 Belastingen Overig	0	9	10	10	10	10
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	23.111	24.336	26.521	27.950	29.150	27.465
0.8 Overige baten en lasten	89	316	150	150	150	150
Totaal Baten	29.519	31.459	32.226	33.706	35.027	33.455
Saldo (baten -/- lasten)	16.164	19.668	21.486	21.610	21.722	21.611

Nieuw beleid

Omschrijving	I/S	2023	2024	2025	2026
1. Invulling (extra) wensen ivm burgerparticipatie	I	-35.000	-5.000	0	0
2. Beheer en administratie software applicaties sociaal domein	S	-33.075	-33.075	-33.075	-33.075
3. Huisvesting vergunninghouders	I	-10.915	0	0	0
4. Informatieplan 2023	S	-107.580	-64.240	-64.240	-64.240
5. Centrumregeling GEO	S	-20.395	-20.395	-20.395	-20.395
Totaal		-206.965	-122.710	-117.710	-117.710
+/- is voordeel, -/- is nadeel					

1. Invulling (extra) wensen i.v.m. burgerparticipatie

College, ambtelijke organisatie en raad gaan onder externe begeleiding gezamenlijk een helder en gedragen participatiebeleid ontwikkelen. Dit beleid moet gaan bijdragen aan uniforme, zorgvuldige en herkenbare participatieprocessen. Incidenteel is hiervoor € 35.000,- benodigd en € 5.000,- voor de fase van afronding en nazorg.

2. Beheer en administratie software applicaties sociaal domein

In 2021 contracteerden we na een aanbestedingsprocedure de nieuwe software voor het sociaal domein. De conversie, implementatie en trainingen voor gebruikers liepen door tot de livegang in 2022. Aan het systeem worden meerdere eisen gesteld, hierdoor bestaat het uit meerdere applicaties. Ook zijn er nieuwe mogelijkheden uitgevraagd om verdere stappen te zetten in digitale dienstverlening, het burgerportaal en toegenomen functionaliteiten. Door deze factoren neemt de reguliere beheerlast toe. De gemeenten stelden hiervoor eenmalig middelen ter beschikking voor 2022.

Op basis van de ervaringen met het nieuwe systeem zien we dat er structureel meer nodig is voor de 5 applicaties, die elk op eigen wijze beheerd moeten worden. Er is meer menskracht nodig voor het reguliere functioneel beheer en het verrichten van administratieve handelingen bij Dienst Dommelvallei. Hierdoor is structureel een bedrag noodzakelijk van 1 FTE schaal 9/9. Samen met Nuenen betreft dit een Son en Breugels aandeel van 0,45 FTE van € 73.500,- = € 33.075,-.

3. Huisvesting vergunninghouders

Door de verhoogde taakstelling voor de huisvesting van vergunninghouders (statushouders) is er incidenteel meer uren noodzakelijk voor het organiseren van deze huisvestingsbegeleidingswerkzaamheden bij Dienst Dommelvallei. Het betreft hier een bedrag van 1/3 FTE schaal 9/9 = € 24.255,- waarvan 0,45 betreft € 10.915,- voor Son en Breugel.

4. Informatieplan 2023

Het informatieplan 2023 vormt een onderdeel van de 1e begrotingswijziging 2023 van Dienst Dommelvallei. Het informatieplan 2023 is nog in concept.

5. Centrumregeling GEO

De kosten voor de centrumregeling GEO worden jaarlijks volgens een vaste verdeelsleutel verdeeld over Geldrop-Mierlo, Nuenen en Son en Breugel. Vanuit de centrumregeling worden werkzaamheden voor BAG, BGT en landmeten geïnitieerd om de basisregistraties op ten minste het wettelijk verplichte niveau te houden.

Programma 2. Sociale leefomgeving

Inleiding

De sociale leefomgeving gaat over de gezondheid, het welbevinden en de ontwikkelmogelijkheden van onze inwoners. Goede voorzieningen voor inwoners en professionals zijn hiervoor belangrijk. Enerzijds bestaan voorzieningen uit ondersteuningsmogelijkheden voor individuele inwoners door hulp en (financiële) steun, anderzijds uit accommodaties, subsidies en bijeenkomsten/evenementen. Het programma heeft betrekking op alle inwoners als het gaat om preventie, gezonde leefstijl, ontwikkeling en ontmoeting. Het programma gaat daarnaast specifiek in op ondersteuning van kwetsbare inwoners en jeugdigen. Door een passend aanbod van culturele activiteiten kunnen onze inwoners zich ontwikkelen en ontplooiën. Borging van het cultureel erfgoed en behoud van monumenten dragen daar ook aan bij.

Wat willen we bereiken?

Thema	Doelstellingen
Maatschappelijke participatie	1. We ondersteunen inwoners die niet op eigen kracht kunnen participeren. 2. (De toegang naar) zorg en ondersteuning is laagdrempelig en efficiënt: klantgericht en op maat.
Ontmoeting	3. Son en Breugel kent een voldoende en gevarieerd aanbod van laagdrempelige ontmoetingsfuncties in de wijken, onder andere in de vorm van onderwijs-, sport- en verenigingsgebouwen. 4. We ondersteunen lokale initiatieven gericht op ontmoeting.
Jeugd en jongeren	5. Goede voorschoolse voorzieningen en een erkend programma voor VVE (voor- en voerschoolse educatie) dragen bij aan een goede ontwikkeling van peuters en voorkomen onderwijsachterstand. 6. We hebben goede en goed bereikbare schoolgebouwen voor een optimaal en gedifferentieerd lokaal onderwijsaanbod. 7. Jeugdigen en hun ouders krijgen ondersteuning wanneer zij problemen ondervinden in opgroei- en opvoedsituaties.
Gezonde leefstijl	8. Met voorlichting en ondersteuning stimuleren we inwoners zo gezond mogelijk te leven.
Cultuur en erfgoed	9. Wij stimuleren het in stand houden van cultuur, cultureel erfgoed en monumenten.

Relevante beleidsnota's

Naam	Periode	Vastgesteld in de raad	Planning vaststelling nieuw beleidsplan
Nota Kunst- en Cultuurbeleid 2017		7-nov-17	n.v.t.
Beleidsplan voorschoolse voorzieningen en voor-en voerschoolse educatie	vanaf 2020	4-jul-19	n.v.t.
Accommodatiebeleid	n.v.t.	6-feb-14	n.v.t.
Visie Sport en bewegen	vanaf 2014	6-feb-14	n.v.t.
Cultureel Erfgoed gemeente Son en Breugel	2021 - 2030		
Uitgangspunten Participatiebeleid	n.v.t.	Commissie BZ 2 september 2014	n.v.t.
Verordeningen participatiewet	n.v.t.	18-dec-14	n.v.t.
Initiatiefvoorstel visie CMD	n.v.t.	17-12-2020	n.v.t.
Lokaal Gezondheidsbeleid 2021-2024	2021-2024	17-dec-20	2025
Visie wonen met zorg	n.v.t.	29-aug-13	n.v.t.
Kader Sociaal Domein	n.v.t.	31-aug-17	voorjaar 2023
Jeugdbeleid Son en Breugel: (op)groeien in een positief opvoedklimaat	n.v.t.	9-mei-19	n.v.t.
Beleidsregels speel- en beweegvoorzieningen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Wat gaan we ervoor doen?

Maatschappelijke participatie

Doelstellingen

1. We ondersteunen inwoners die niet op eigen kracht kunnen participeren.

Maximale ondersteuning naar werk/dagbesteding

De gemeenteraad heeft besloten om inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt maximaal naar werk en activering te ondersteunen. Als regulier werk niet mogelijk is, kan activering naast de uitkering een alternatief zijn. Hiervoor werken we samen met Dienst Dommelvallei en het Werkvoorzieningsschap De Dommel (WSD). Vanuit het CMD zorgen we voor een maatwerkgericht aanbod van lokale werkgelegenheid aan onze inwoners.

Lokaal samenwerkingsplan WSD

Samen met de werk- en activeringspartners in het CMD geven Dienst Dommelvallei en WSD in 2023 verder uitvoering aan de samenwerking. Het gaat om voorzetting van de lopende aanpakken: de werkdiagnose Aanzet en de benadering van langere bijstandsontvangers voor ondersteuning en participatie. Ook ontwikkelen we nieuwe initiatieven. De WSD zet hiervoor meerjarig middelen in.

Gevolgen coronacrisis in goede banen leiden

Tijdens de coronacrisis waren extra overheidsregelingen van kracht. Na de Tozo (Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandige ondernemers) werd de BBZ-regeling (BijstandsBesluit Zelfstandigen) in een vereenvoudigde vorm actief. Voor de Tozo-regeling verrichten we in verband met terugbetalingen (bedrijfskredieten) en Rijksverantwoording nog werkzaamheden tot en met 2028. Hier houden we de komende jaren rekening mee. Ook bij toekomstige coronamaatregelen ondersteunen we inwoners.

Vergunninghouders kunnen zich zelfstandig redden in de (Son en Breugelse) samenleving

De uitvoering van de Wet inburgering ligt vanaf 2022 bij de gemeente. Dienst Dommelvallei voert deze inburgeringstaken uit met betrekking tot beleid, coördinatie en uitvoering. We zetten op basis van een persoonlijk Plan Inburgering en Participatie (PIP) met maatschappelijke partners in op een zelfstandige deelname aan de samenleving van de vergunninghouders in ons dorp.

Beschermd Wonen

Met ingang van 2023 wordt Beschermd Wonen verder gedecentraliseerd. Met de verantwoordelijkheid komen ook de middelen over. In 2021 hebben we op regionaal niveau afspraken gemaakt op welke wijze gemeenten hun budget m.i.v. 2023 gaan inzetten voor Beschermd Wonen. Met de regiogemeenten trekken we samen op om tot een goed voorzieningenniveau te komen voor onze inwoners. Daarbij maken we onderscheid tussen Beschermd Wonen (intensief en intramuraal met 24-uurs toezicht) en Beschermd Thuis (zelfstandig wonen met ambulante ondersteuning). In 2022 ronden we het regionaal inkooptraject af om de continuïteit van de zorg te garanderen.

Overige meerjarige thema's

De meerjarige thema's dementie, mantelzorg en eenzaamheid zetten we door.

Armoede

Eind 2022 leggen we het integrale beleidskader armoedebestrijding en schuldhulpverlening aan de gemeenteraad voor. In 2023 stelt de gemeenteraad het beleid vast. Hierbij vragen we om een uitbreiding van het budget voor armoedebeleid.

Schuldhulpverlening

We bieden schuldhulpverlening aan inwoners die moeite hebben met rondkomen of met (problematische) schulden. De verwachte toename in aanvragen voor schuldhulpverlening als gevolg van de coronacrisis is uitgebleven. We verwachten wel een toename als gevolg van de inflatie en de energiecrisis.

2. (De toegang naar) zorg en ondersteuning is laagdrempelig en efficiënt; klantgericht en op maat.

Centrum voor Maatschappelijke Deelname (CMD)

Het CMD is voor inwoners van Son en Breugel de toegang tot voorliggende en specialistische ondersteuning.

We hebben in het CMD een goed opgeleide front-office die een de eerste vraagverheldering voor ondersteuning uitvoert. Hierdoor kunnen we de ondersteuningsvraag van een inwoner koppelen aan de juiste professional. Het CMD werkt met een digitaal regiesysteem, met de mogelijkheid voor de inwoner om digitaal in te loggen in het eigen dossier.

Scholing over en borging van het gebruik van het regiesysteem door zorgaanbieders en andere partijen heeft de komende jaren de aandacht. Bekendheid van en goed contact met het CMD is voor partijen als huisartsen, kinderopvang, onderwijs, zorg en veiligheidspartners van belang. Het CMD investeert daarom doorlopend in de samenwerking met deze partijen, zodat de lijnen kort blijven en de verschillende partners bekend zijn met de beschikbare ondersteuning.

Het CMD constateert nu en in de komende jaren met name financiële problematiek, (v)rechtscheidingen en psychische problematiek. Deze vragen staan vrijwel nooit op zichzelf, maar gaan gepaard met zorgen op het gebied van opvoeding en/of gezondheid. Het CMD werkt aan scholing en tools voor professionals en informatie aan inwoners, gericht op de thema's die de komende jaren de aandacht vragen. We verwachten dat het effect van de coronacrisis ook nog in 2023 te zien is in het aantal en de zwaarte van zorgvragen. We gaan dit goed monitoren om zicht te krijgen op de gevolgen.

Doorontwikkeling CMD

Eind 2020 heeft de raad de visie op het CMD vastgesteld. Bij de uitwerking hebben we prioriteit gegeven aan het opstellen van het bedrijfsplan om te voorzien in de benodigde randvoorwaarden voor de doorontwikkeling van het CMD. Begin 2022 is deze doorontwikkeling gestart en deze loopt zeker ook in 2023 door. De uitgangspunten voor de doorontwikkeling blijven onveranderd: werken vanuit een duidelijke visie, benutting expertise professionals en sturing op softcontrols.

Inkoop Begeleiding en Dagbesteding

Met ingang van 1 april 2022 is de nieuwe overeenkomst voor de inkoop van Begeleiding en Dagbesteding in werking getreden. Daarbij wordt voor Begeleiding overgegaan op P(prijs) x Q (hoeveelheid) bekostiging. Hiermee proberen we nog beter te sturen op resultaat.

Commissie lokaal sociaal bemiddeling

De intentie is om nog in 2022 de commissie lokaal sociaal bemiddeling in te stellen. In 2023 vindt vervolgens een eerste evaluatie plaats.

Wat gaan we ervoor doen?

Ontmoeting

Doelstellingen

3. Son en Breugel kent een voldoende en gevarieerd aanbod van laagdrempelige ontmoetingsfuncties in de wijken, onder andere in de vorm van onderwijs-, sport- en verenigingsgebouwen.

Ontmoeting in de wijk

Het is belangrijk dat onze wijkaccommodaties voldoen aan de huidige eisen en toekomstbestendig zijn. In de zomer van 2022 is het Dommelhuis opgeleverd. Hiermee hebben we een mooie nieuwe accommodatie voor het Vestzaktheater en de Bibliotheek en een centrale ontmoetingsruimte voor alle inwoners van Son en Breugel. De Boerderij is in het kader van Breugel Bruist gerenoveerd. Braecklant is ook toe aan renovatie of nieuwbouw. In de loop van 2022 wordt duidelijk welke keuze we daar gaan maken. Het voormalige gebouw van het Vestzaktheater wordt nog enige tijd gebruikt voor niet gerelateerde of kleine sportactiviteiten die nu in sporthal De Bongerd plaatsvinden. Op de plek van Sporthal De Bongerd bouwen we een nieuwe sporthal.

Sportaccommodaties

In het kader van Breugel Bruist starten we eind 2022 met de sloop en nieuwbouw van sporthal De Bongerd. Voor de noodzakelijke aanpassingen aan sporthal De Landing hebben we een vijfjarenplan van aanpak opgesteld dat we eind 2022 ter vaststelling voorleggen aan de gemeenteraad. Afhankelijk van de besluitvorming voeren we dit plan vanaf 2023 uit.

4. We ondersteunen lokale initiatieven gericht op ontmoeting.

Sociale cohesie draagt in belangrijke mate bij aan de leefbaarheid van ons dorp. Mensen moeten elkaar kunnen ontmoeten.

Wij ondersteunen initiatieven gericht op ontmoeting. Het subsidiebeleid ondersteunt bijvoorbeeld de vrijwilligersorganisaties. Hiermee stellen we deze organisaties in staat om op laagdrempelige wijze een aanbod te creëren voor sport, cultuur en ontmoeting. Vanaf 2021 is het nieuwe subsidiebeleid actief. Hierin is aandacht voor een transparante verdeling van subsidiemiddelen en -verantwoording.

De Stichting SonenBreugelVerbindt levert een grote bijdrage aan het ondersteunen van ontmoeting en het bevorderen van de sociale cohesie in Son en Breugel.

In 2022 wordt het subsidiebeleid voor evenementen van kracht.

Wat gaan we ervoor doen?

Jeugd en jongeren

Doelstellingen

5. Goede voorschoolse voorzieningen en een erkend programma voor VVE (voor- en vroegschoolse educatie) dragen bij aan een goede ontwikkeling van peuters en voorkomen onderwijsachterstand.

Peuteropvang en Voor- en vroegschoolse educatie (VVE)

In Son en Breugel zijn voor alle peuters goede voorschoolse voorzieningen beschikbaar. Wij subsidiëren de peuteropvang voor ouders die geen gebruik kunnen maken van de kinderopvangtoeslag van het Rijk.

Voor peuters met een risico op een onderwijsachterstand hebben we een erkend aanbod van voor- en vroegschoolse educatie (VVE) beschikbaar. In samenspraak met het CMD zetten we, waar nodig, (extra) kinderopvang in voor gezinnen die daar om andere redenen dan een onderwijsachterstand baat bij hebben.

6. We hebben goede en goed bereikbare schoolgebouwen voor een optimaal en gedifferentieerd lokaal onderwijsaanbod.

Onderwijshuisvesting

Het leerlingenaantal in de wijken rondom basisschool De Ruimte en De Bloktempel loopt op. De schoolbesturen PlatOO en SKPO hebben gezamenlijk een aanvraag gedaan voor uitbreiding bij basisschool De Ruimte. De leerlingenprognose 2020 geeft aan dat de komende 20 jaar een uitbreiding nodig is van zeker 600m².

Tijdens de verdere uitwerking van het plan blijkt dat de schoolbesturen de realisatie van de 600m² onderwijshuisvesting op één locatie niet haalbaar vinden. Beide schoolbesturen hebben kenbaar gemaakt op eigen locatie te willen uitbreiden. Daarnaast bestaat ook de wens om op beide locaties de kinderopvang uit te breiden.

Schoolbestuur PlatOO heeft een aanvraag ingediend voor nieuwbouw van De Regenboog en De Krommen Hoek, op de locatie van De Krommen Hoek. Zij gaan fuseren naar één school voor openbaar en algemeen toegankelijk onderwijs (nieuwe naam BuitensteBinnen). In de zomer van 2021 is de Krommen Hoek tijdelijk verhuisd naar de locatie van De Regenboog. De planning is erop gericht om in 2023 te starten in het nieuwe gebouw.

Leerlingenvervoer

Sinds september 2021 hebben we in Son en Breugel een nieuwe uitvoerder van het leerlingenvervoer. De verordening bekostiging leerlingenvervoer hebben we in 2022 geactualiseerd. Met de nieuwe verordening is het voor ouders mogelijk om hun kind naar een reguliere buitenschoolse opvang te laten vervoeren na schooltijd.

7. Jeugd en jongeren en hun ouders krijgen ondersteuning wanneer zij problemen ondervinden in opgroei- en opvoedsituaties

Laagdrempelige (opvoed)ondersteuning

De thuissituatie is de basis waarin een jeugdige opgroeit. Waar nodig moeten ouders kunnen rekenen op goede ondersteuning. Deze ondersteuning organiseren we zo laagdrempelig en dichtbij mogelijk. In 2023 blijven we extra inzetten op onderlinge samenwerking tussen jeugdprofessionals en het zichtbaar maken van het lokale, preventieve ondersteuningsaanbod. Zo is het voor vrijwilligers, professionals en ouders duidelijk waar zij terecht kunnen met hun vraag. Ook onderzoeken we mogelijkheden om het preventieve aanbod te versterken.

Het CMD en de praktijkondersteuner-jeugd bij de huisarts bieden ook laagdrempelige ondersteuning. Hierdoor is verwijzing naar een specialistisch zorgaanbod niet altijd nodig. De werkdruk bij zowel het CMD als de huisartsen blijft hoog. Het is moeilijk te voorspellen hoe dit zich verder gaat ontwikkelen. Samenwerken met andere professionals en tijdig signaleren blijven van belang.

Uitbreiding jongerenwerk

Sinds 2022 zijn er structureel meer uren voor het jongerenwerk beschikbaar. Hierdoor kon een tweede jongerenwerker worden aangenomen en de inzet bijna worden verdubbeld. Doel is om het bereik te vergroten, de preventieve ondersteuning te versterken en de kwetsbaarheid van het jongerenwerk te verminderen. Door deze uitbreiding kan er meer en vaker ambulante (op straat) gewerkt worden en is er tijd voor afstemming met partners zoals het onderwijs, het CMD en de gemeente. Het jongerenwerk heeft een belangrijke initiërende, verbindende, signalerende en ondersteunende functie.

Inkoop van jeugdzorg

Wij kopen specialistische vormen van jeugdzorg in via 'Een tien voor de jeugd'; een gezamenlijk met regiogemeenten ingerichte inkooporganisatie. Nauwe bestuurlijke en beleidsmatige aansluiting op deze inkooporganisatie is van belang, met name om te bereiken dat de zorg die langs deze weg ingekocht wordt, goed aansluit op de lokale vraag en ontwikkelingen die zich hierin voordoen.

Hetzelfde geldt voor '21 voor de jeugd', een samenwerkingsverband tussen alle gemeenten in Zuidoost Brabant, van waaruit justitiële vormen van jeugdzorg ingekocht worden.

Wat gaan we ervoor doen?

Gezonde leefstijl

Doelstellingen

8. Met voorlichting en ondersteuning stimuleren we inwoners zo gezond mogelijk te leven.

Sportakkoord

In 2020 is het Lokaal Sportakkoord tot stand gekomen. We zijn gestart met de uitvoering van de speerpunten en die strekt zich uit over meerdere jaren.

GROZzerdam

We zijn in 2021 aangesloten bij GROZzerdam Vitaal in Brainport. Bij de Kadernota 2021 hebben we aangegeven dat we ook voor 2022 en 2023 hiervoor middelen vrijmaken. GROZzerdam vormt het domeinoverstijgend ontwikkelprogramma op het gebied van gezondheid(szorg), leefstijl en preventie. Doelstelling is dat in 2040 inwoners tenminste vijf jaar langer in goede gezondheid leven en dat hardnekkige gezondheidsverschillen met 30% zijn afgenomen. De basis van het programma is dat gezondheidsbevorderende initiatieven vanuit de maatschappij zelf ontwikkeld worden, en niet van bovenaf worden opgelegd. Er is daarom sprake van nauwe samenwerking met het maatschappelijk middenveld, zorgverzekeraars en de eerstelijnszorg.

Samenwerking zorgverzekeraars

De samenwerking met zorgverzekeraars krijgt ook via een andere lijn vorm. De gemeenten in Zuid-Oost Brabant hebben het initiatief genomen om met de twee grootste zorgverzekeraars in de regio (CZ en VGZ) een samenwerkings- en ontwikkelagenda te formuleren.

Gezondheidsbeleid

Eind 2020 is het gezondheidsbeleid voor 2021-2024 vastgesteld.

Speerpunten zijn:

1. leefstijlverbetering;
2. druk op het dagelijks leven bij jeugd en volwassenen;
3. sociale gezondheid.

De uitvoering van het lokale gezondheidsbeleid vindt plaats vanaf 2021 en verder. Een belangrijk onderdeel is het vaststellen van een lokaal preventieakkoord/leefstijl akkoord met partners.

Wat gaan we ervoor doen?

Cultuur en erfgoed

Doelstellingen

9. Wij stimuleren het in stand houden van cultuur, cultureel erfgoed en monumenten.

De Cultuur Loper

De afgelopen jaren hebben de basisscholen het traject van De Cultuur Loper gevolgd. Iedere school werkt daarmee onder professionele begeleiding aan een eigen (meerjaren)visie op cultuureducatie. De scholen hebben de uitdrukkelijke wens om ook in de periode 2021-2024 verder te bouwen met De Cultuur Loper.

Culturele vernieuwing

In lijn met de Cultuurnota (2017) creëren we ruimte voor culturele vernieuwing. Hiermee spelen we in op nieuwe behoeftes. Met name culturele initiatieven voor jongeren (12-25 jaar) zijn een aandachtspunt. Om nieuwe initiatieven en projecten te faciliteren verwijzen wij initiatiefnemers actief naar onze (eenmalige) projectsubsidie. Daarbij is het mogelijk om deze subsidie ook in te zetten als cofinanciering, zodat aanvullende fondsen geworven kunnen worden.

Muziekonderwijs

De raad heeft nieuwe subsidieregeling muziekonderwijs 2021 vastgesteld. Deze regeling is in cursusjaar 2021-2022 in werking getreden. De regeling biedt meer mogelijkheden voor grip en sturing. We subsidiëren nu ook groepslessen. We monitoren of het bestaande budget toereikend is voor de uitvoering van de nieuwe regeling.

Bibliotheekwerk

De Bibliotheek is de primaire ketenpartner in het sociaal-cultureel domein voor de versterking van educatie. Het Taalhuis dat sinds 2018 is ingericht, gaat de activiteiten de komende tijd verder doorontwikkelen. Hiervoor wordt de inzet van de Taalhuiscoördinator uitgebreid. We continueren bestaande activiteiten in de Bibliotheek die gericht zijn op educatie, taal, leesbevordering, mediawijsheid en cultuur.

Cultuurhistorische beleidsplan

We werken aan behoud en juridisch waarborgen van het cultuurhistorisch erfgoed van Son en Breugel voor de komende generaties.

Het cultuurhistorisch beleidsplan en de waardenkaart zijn nodig voor de uitvoering van wettelijke verplichtingen (voortvloeiend uit Verdrag van Malta) om cultuurhistorische waarden in gemeentelijk beleid en in de ruimtelijke context dan wel planologisch te verankeren. De raad heeft het cultuurhistorisch beleidsplan en de juridisch planologisch vertaling hiervan in de vorm van een vast te stellen bestemmingsplan vastgesteld in 2021.

Archeologie

In 2009 heeft de raad het Archeologiebeleid voor Son en Breugel vastgesteld. Dit beleid hebben we vertaald in alle ruimtelijke plannen en in het cultuurhistorisch beleidsplan (inclusief waardenkaart). Het is van belang dat het cultuurhistorisch erfgoed in brede zin, dus ook archeologie, voor onze gemeenschap veilig wordt gesteld, wordt ontsloten en bekend is bij een breed publiek. Inmiddels is vanuit een aantal kleinschalige projecten (o.a. beleidsplan recreatie en toerisme) vorm gegeven aan het zichtbaar maken van het archeologisch vondstmateriaal in Son en Breugel.

Monumenten

De Monumentencommissie heeft tot taak het college te adviseren over de aanwijzing van panden en objecten voor eventuele plaatsing op een gemeentelijke monumentenlijst. Hiermee bouwen we geleidelijk een gemeentelijke monumentenlijst op. Naar verwachting draagt de Monumentencommissie ook in 2023 een aantal objecten voor plaatsing op de gemeentelijke monumentenlijst voor. Het college besluit over de adviezen van de Monumentencommissie. Het subsidiebudget voor onderhoud aan gemeentelijke monumenten is de afgelopen jaren verhoogd naar € 20.000. Dit biedt inwoners van Son en Breugel meer middelen om onderhoud te plegen aan de gemeentelijke monumenten. Ook is de toename van het budget een gevolg van het groeiend aantal gemeentelijke monumenten.

We schenken speciale aandacht aan transparantie, communicatie en eenduidigheid van regels. Dit alles met het oog op het aantrekkelijk maken van het aanwijzen van gebouwen tot gemeentelijk monument.

Bijdragen verbonden partijen aan dit programma

Dienst Dommelvallei

- Dienst Dommelvallei voert voor de gemeente de sociale dienstactiviteiten (Participatiewet, Bijzondere bijstand, gemeentelijk sociaal fonds (gsf)) en inburgering vanuit het CMD uit. Ook wordt beleidsmatig op deze taakvelden de gemeente geadviseerd.
- Daarnaast ondersteunt Dienst Dommelvallei de CMD-dienstverlening in het Sociaal Domein richting inwoners (waaronder de hele administratieve ondersteuning en applicatie-inrichting).
- Dienst Dommelvallei zet samen met CMD partners (zoals WSD) zelf ontwikkelde methoden en aanpakken in naar werk en activering.

Werkvoorzieningschap de Dommel (WSD)

WSD voert de werkgeversverplichtingen van de voormalige Wet sociale werkvoorziening (Wsw) uit voor de gemeente Son en Breugel. Daarnaast begeleidt WSD inwoners die in het kader van de Participatiewet ondersteuning nodig hebben bij het vinden van werk.

De gemeenteraad heeft besloten inwoners optimaal te ondersteunen naar werk en activering via WSD. Samen met Dienst Dommelvallei wordt voor deze ondersteuning gewerkt in ons CMD.

Daarnaast wordt projectmatig toegewerkt naar deze samenwerking via methoden en aanpakken. Met deze integrale werkwijze organiseren we gecombineerde CMD-ondersteuning van zorg en activering.

Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst (GGD)

De GGD Brabant-Zuidoost voert voor ons de (verplichte) taken van de Wet publieke gezondheid uit. Daarnaast ondersteunt ze de gemeente bij de invulling van hun (gezondheids)beleid, bijvoorbeeld via de vierjaarlijkse Volksgezondheid Toekomst Verkenning (VTV). In 2020 heeft de GGD deze voor het laatst vernieuwd. Deze documenten zijn voor de komende jaren mede de basis voor nieuw beleid alsook voor input voor de omgevingsvisie.

10voordejeugd

Regionale inkoop samenwerking voor de inkoop van specialistische jeugdhulp, bestaande uit gemeente Helmond, Peelgemeenten (Deurne, Asten, Someren, Laarbeek, Gemert-Bakel), Dommelvallei+ (Geldrop-Mierlo, Nuenen, Son en Breugel, Waalre) en gemeente Veldhoven.

Wat gaat het kosten?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma zijn verbonden. Zowel de baten als de lasten worden als positieve bedragen weergegeven. Het saldo wordt weergegeven als negatief als er meer lasten zijn dan baten en als positief als er meer baten zijn dan lasten.

De taakvelden bij het sociaal domein zijn met ingang van begrotingsjaar 2023 aangepast op landelijk voorschrift. Het gaat om een verfijning van de taakvelden om beter aan landelijke informatiebehoeften te voldoen.

Bedragen x €1.000

Omschrijving	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten						
0.10 Mutaties reserves programma 2	4.000	141	102	0	0	0
4.1 Openbaar basisonderwijs	5	0	0	0	0	0
4.2 Onderwijshuisvesting	1.106	856	1.017	1.018	1.251	1.245
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	430	548	505	443	434	434
5.1 Sportbeleid en activering	185	176	179	179	179	179
5.2 Sportaccommodaties	845	682	854	628	897	891
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	416	379	381	536	386	385
5.4 Musea	0	7	7	7	7	7
5.5 Cultureel erfgoed	60	93	140	140	139	139
5.6 Media	393	402	459	458	421	421
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	1.901	2.549	3.251	3.362	3.354	3.298
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	1.073	1.234	1.372	1.352	1.352	1.352
6.3 Inkomensregelingen	4.239	4.467	4.276	4.277	4.277	4.277
6.4 WSW en beschut werk	800	874	875	875	875	875
6.5 Arbeidsparticipatieinstrumenten gericht op toeleiding naar werk	387	516	572	572	572	572
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	610	663	663	673	683	693
6.71A Huishoudelijke hulp (WMO)	0	0	1.140	1.140	1.140	1.140
6.71B Begeleiding (WMO)	0	0	704	704	704	704
6.71C Dagbesteding (WMO)	0	0	297	297	297	297

Omschrijving	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
6.71D Overige maatwerkarrangementen (WMO)	0	0	296	296	296	296
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	2.376	2.396	0	0	0	0
6.72A Jeugdzorg begeleiding	0	0	683	683	683	683
6.72B Jeugdzorg behandeling	0	0	669	669	669	669
6.72C Jeugdhulp dagbesteding	0	0	185	185	185	185
6.72D Jeugdhulp zonder verblijf overig	0	0	297	297	297	297
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	3.102	3.232	0	0	0	0
6.73C Jeugdhulp met verblijf overig	0	0	894	894	894	894
6.74A Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	0	0	419	419	419	419
6.74B Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	0	0	27	27	27	27
6.74C Gesloten plaatsing	0	0	56	56	56	56
6.81A Beschermd wonen (WMO)	0	0	2	2	2	2
6.81B Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	0	0	15	2	2	2
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	20	20	0	0	0	0
6.82A Jeugdbescherming	0	0	210	210	210	210
6.82B Jeugdreclassering	0	0	38	38	38	38
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	290	276	0	0	0	0
7.1 Volksgezondheid	717	726	736	751	766	781
Totaal Lasten	22.957	20.238	21.321	21.189	21.511	21.468
Baten						
0.10 Mutaties reserves programma 2	840	971	923	588	718	718
4.2 Onderwijshuisvesting	244	219	173	196	196	196
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	60	125	81	20	20	20
5.1 Sportbeleid en activering	10	0	0	0	0	0
5.2 Sportaccommodaties	322	133	134	134	161	161
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	63	67	68	68	68	68
5.5 Cultureel erfgoed	8	9	10	10	10	10
5.6 Media	30	30	30	30	30	30
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	232	362	430	444	444	444
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	-1	0	0	0	0	0
6.3 Inkomensregelingen	3.932	3.380	3.381	3.381	3.381	3.381
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	0	3	3	3	3	3
6.71D Overige maatwerkarrangementen (WMO)	0	0	186	186	186	186
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	87	186	0	0	0	0
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	1	0	0	0	0	0
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	43	0	0	0	0	0
7.1 Volksgezondheid	0	30	0	0	0	0
Totaal Baten	5.871	5.516	5.419	5.060	5.216	5.216
Saldo (baten -/- lasten)	-17.086	-14.722	-15.902	-16.129	-16.295	-16.252

Nieuw beleid

1. Subsidies maatschappelijke organisaties	S	-114.305	-114.305	-114.305	-114.305
2. Schadepost onderwijs	S	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000
3. Ophogen budget leerlingenvervoer	S	-40.000	-40.000	-40.000	-40.000
4. Uitvoering Vrijwilligersbeleid	S	0	-5.000	-5.000	-5.000
5. Werkbudget Kunst en cultuurbeleid	S	0	-5.000	-5.000	-5.000
6. Armoedebeleid	S	-30.000	-30.000	-30.000	-30.000
7. 80 jaar bevrijding	I	0	-150.000	0	0
8. Correctie huuropbrengsten kinderopvang	S	-32.000	-32.000	-32.000	-32.000
9. Commissie omgevingskwaliteit	S	-22.000	-22.000	-22.000	-22.000
10. GROZzterdam	I	0	-50.000	-50.000	0
Totaal		-248.305	-458.305	-308.305	-258.305
+/- is voordeel, -/- is nadeel					

1. Subsidies maatschappelijke organisaties

Ruim 70 maatschappelijke organisaties worden ondersteund met subsidie. Elk jaar zijn er wel enkele wijzigingen in de subsidiebudgetten, waardoor een verschil met de vorige meerjarenbegroting ontstaat.

In de bijlagen van deze meerjarenbegroting staat een overzicht van de maatschappelijke organisaties en de voorgestelde subsidie die we willen verlenen voor het jaar 2023.

De aanvullende vraag naar middelen bestaat uit:

Verhoging subsidie bibliotheek t.b.v. coördinatie Taalhuis

Het Taalhuis is de laatste jaren erg gegroeid. Er zijn veel taalleerders bijgekomen, waarvoor er meer vrijwilligers zijn geworven. De beschikbare 6 uren per week voor de coördinator van het Taalhuis zijn niet meer toereikend. Het voorgestelde bedrag is om de formatie van de coördinator van het Taalhuis uit te breiden, zodat we de gewenste inzet kunnen realiseren. Deze verhoging kost ongeveer € 14.000,-.

Verhoging subsidie bibliotheek t.b.v. informatiepunt digitale overheid

Tot en met 2022 kunnen bibliotheken subsidie krijgen van de Koninklijke Bibliotheek voor het informatiepunt digitale overheid. Vanaf 2023 worden gemeenten wettelijk verantwoordelijk voor de instandhouding (en het breder uitzetten) van Informatiepunten. Mogelijk wordt er een specifieke uitkering beschikbaar gesteld. De hoogte van deze specifieke uitkering is nog niet bekend. We rapporteren hierover in de eerstvolgende bestuursrapportage. Deze verhoging kost ongeveer € 15.000,-.

Verhoging subsidie professionele organisaties

Vanaf 2022 vindt er een uitbreiding plaats voor de formatie voor jeugdzorg in de vorm van jeugdconsulenten en een gedragsdeskundige, dit conform het bedrijfsplan van het CMD. Deze extra formatieplaatsen worden ingevuld door de professionele organisaties de LEVgroep, Lumens, MEE en GGZE. Deze verhoging kost ongeveer € 85.000,-.

2. Schadepost onderwijs

Het eigen risico voor de verzekering is € 2.500,-. Vaak vallen kleine schades steeds onder dit bedrag, maar alles bij elkaar is er regelmatig een behoorlijk bedrag benodigd om dit te kunnen bekostigen. Momenteel is hier geen budget voor en komt dit altijd uit bij onvoorzien. Om hier de komende jaren wel rekening mee te houden is 4x het eigen risico begroot om schades op de scholen te dekken.

3. Ophoging budget Leerlingenvervoer

De afgelopen jaren zijn de kosten voor de uitvoering van het leerlingenvervoer toegenomen, met name door een toename aan het aantal leerlingen in het vervoer. De toename van het aantal leerlingen kan worden verklaard door aanwas van jonge gezinnen in Son en Breugel en doordat het Passend Onderwijs in de praktijk niet het beoogde effect heeft.

6. Armoedebeleid

Voor het nieuwe armoedebeleid vragen we om uitbreiding van het budget. De middelen zullen worden gebruikt voor communicatiemiddelen, het uitvoeren van projecten en uitbreiding van de activiteiten in het kader van het armoedebeleid. Het beleid dient nog worden vastgesteld door de raad. Bij de begrotingscyclus voor 2024 passen we het budget aan op basis van de te verwachten projecten in 2024.

7. 80 jaar bevrijding

In 2024 herdenken en vieren we 80 jaar bevrijding. Het wordt waarschijnlijk wederom een groots evenement, vergelijkbaar met 2019 en 2014. Onder andere met de herdenkingstocht van Operation Market Garden en vele lokale activiteiten. De verwachting is dat de gemeente deels een coördinerende, deels een faciliterende en deels een uitvoerende rol heeft.

8. Correctie huuropbrengsten kinderopvang

Structureel € 32.000,- aan huurinkomsten te veel begroot.

9. Commissie omgevingskwaliteit

Vanaf 2023 gaan we met een nieuwe gecombineerde welstand en monumentencommissie werken, de zogenaamde commissie omgevingskwaliteit. Aanvullend budget is nodig voor het aanstellen van een secretaris.

10. GROZzterdam

We zijn in 2021 aangesloten bij GROZzterdam Vitaal in Brainport. Bij de Kadernota 2021 hebben we aangegeven dat we ook voor 2022 en 2023 hiervoor middelen vrijmaken. GROZzterdam vormt het domeinoverstijgend ontwikkelprogramma op het gebied van gezondheid(szorg), leefstijl en preventie. Doelstelling is dat in 2040 inwoners tenminste vijf jaar langer in goede gezondheid leven en dat hardnekkige gezondheidsverschillen met 30% zijn afgenomen. De basis van het programma is dat gezondheidsbevorderende initiatieven vanuit de maatschappij zelf ontwikkeld worden en niet van bovenaf worden opgelegd. Er is daarom sprake van nauwe samenwerking met het maatschappelijk middenveld, zorgverzekeraars en de eerstelijnszorg. Dit project wordt mede gefinancierd door VWS, gemeente Eindhoven. Er is bij het ministerie verlenging aangevraagd. Ook alle andere partijen gaan voor verlenging. We maken hiervoor ook middelen vrij voor 2024 en 2025.

Programma 3. Fysieke en veilige leefomgeving

Inleiding

Ons handelen en beleid voor de fysieke leefomgeving kent diverse abstractieniveaus. In het programma Fysieke en Veilige leefomgeving komen vooral de tactische en operationele kant van ons handelen voor de leefomgeving aan de orde.

Het programma Economische en Ruimtelijke ontwikkeling richt zich meer op de visie en de strategische kant van het beleid voor de leefomgeving.

Er is natuurlijk wel overlap tussen de programma's, omdat de scheidslijn tussen het strategische en het tactische abstractieniveau niet zo scherp is. Een voorbeeld daarvan is het onderwerp natuur en landschap: enerzijds hebben we er een visie op en sluiten we qua strategie aan bij lopende regionale ontwikkelingen ('Dommeldal uit de verf en Van Gogh Nationaal Park'), anderzijds leggen we ook natuur en groen aan.

Wat willen we bereiken?

Thema	Doelstellingen
Veiligheid en Vergunningen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inwoners, ondernemers en bezoekers verblijven in een veilige en prettige woonomgeving. 2. (Ver)bouwprojecten voldoen aan de regels van de Omgevingswet en we bewaken de naleving van de geldende wetten, regels en voorschriften door uitvoering te geven aan het uitvoering en handavingsplan.
Openbare Ruimte	<ol style="list-style-type: none"> 3. Het beheer en onderhoud van de openbare ruimte is op orde en voldoet aan de vastgestelde niveaus. 4. Samen met onze inwoners werken we aan een duurzame waterbeheersing 5. Inwoners kunnen op verschillende manieren verblijven, sporten en spelen in de openbare ruimte. 6. Onze inwoners kunnen meedenken, ontwerpen of meedoen bij de (her)inrichting van de openbare ruimte. 7. We zorgen voor een groene leefomgeving met meer biodiversiteit om de woonkwaliteit van onze inwoners te verhogen. 8. We realiseren (vóór 2028) en beheren het Natuurnetwerk en versterken natuurbeleving dichtbij huis. 9. We gebruiken duurzame materialen en houden rekening met de nadelige effecten van klimaatverandering. 10. We zetten in op vermindering van restafval en streven naar een aanbod van maximaal 35kg restafval per persoon per jaar.
Mobiliteit	<ol style="list-style-type: none"> 11. Weggebruikers kunnen comfortabel en veilig deelnemen aan het verkeer. 12. De kernen en centra zijn goed bereikbaar.

Relevante beleidsnota's

Naam	Periode	Vastgesteld in de raad	Planning vaststelling nieuw beleidsplan
Integraal Veiligheidsplan Son en Breugel 2023-2026	2023-2026		2023
Uitvoerings- en handavingsstrategie 2023-2026	2023-2026		2023
Uitvoeringsprogramma handhaving 2023	2023		2023
Beheerplan wegen 2016-2020	2016-2020		2023
Mobiliteitsvisie Son en Breugel	2014-2030	13-mrt-14	2023
Beleidsnota openbare verlichting	n.v.t.	6-okt-16	n.v.t.
MJOP civieltechnische kunstwerken	2024-2034	n.v.t.	2023-2033
Bereikbaarheidsakkoord Zuidoost Brabant		2017	n.v.t.
Beleidsnota openbaar groen 2021	2022-(geen specifieke einddatum)	25-nov-21	
Ontwikkelingsvisie Nieuwe Heide & Oud Meer 2022-2070	2022-2070		2022
Evenementenbeleid 2016			
Beleidsnotitie spelen	2019 - 2024	Vastgesteld in 2020	
Beleidsnota Duurzaamheid	2016-2020 met doorkijk naar 2030	6-okt-16	
Gemeentelijk Rioleringsplan 2016-2022	2016-2022	6-okt-16	2023
Klimaatbestendig Son en Breugel 2030	2017-2030	2-nov-17	n.t.b.
Integraal Beheerplan Bos- en natuurterreinen 2020-2029	2020-2029	18-maart-21	

Wat gaan we ervoor doen?

Veiligheid en Vergunningen

Doelstellingen

1. Inwoners, ondernemers en bezoekers verblijven in een veilige en prettige woonomgeving.

We voeren controles uit in het kader van het bevorderen van de maatschappelijke weerbaarheid. We maken de inwoners bewust van de risico's in het kader van ondermijning en hoe ze zich daartegen kunnen wapenen.

We nemen deel aan actieweken in het kader van ondermijning die regionaal worden gehouden. Thema's kunnen o.a. zijn industrieterreinen, automotivebranche, mensenhandel/uitbuiting en arbeidsmigranten.

We maken bewoners bewust van cybercrime en cybersecurity door het houden van voorlichtingscampagnes of het zorgen voor campagnes.

We anticiperen op signalen over o.a. verwarde personen, mensenhandel, uitbuiting, polarisatie en radicalisme en we richten de organisatie hierop in. We maken de inwoners bewust van deze fenomenen en leggen uit hoe om moeten gaan met deze signalen.

We bevorderen de veiligheid op Ekkersrijt door ondernemers en bezoekers bewust te maken van criminogene factoren en we verbeteren hier de samenwerking.

Speerpunten

De belangrijkste speerpunten voor de komende jaren zijn:

- ondermijnende criminaliteit;
- digitale criminaliteit;
- zorg en veiligheid;
- veilig ondernemen.

2. (Ver)bouwprojecten voldoen aan de regels van de Omgevingswet en we bewaken de naleving van de geldende wetten, regels en voorschriften door uitvoering te geven aan het uitvoering en handavingsplan.

We controleren iedere verleende omgevingsvergunning. Nadat de gereedmelding is gedaan vindt een eindcontrole plaats. Afwijkingen pakken we op volgens de handavingsstrategie. Is het niet te legaliseren dan treden we op tegen afwijkingen van verleende vergunningen, illegale bouwwerken en andere strijdigheden. Naast het reageren op gereedmeldingen treden we ook op basis van meldingen en eigen waarnemingen op. We geven gevolg aan handavingsverzoeken. Het college beslist. Als een verzoek het gevolg is van problemen in de relationele sfeer dan kunnen we buurtmiddeling inzetten.

We hebben milieutaken neergelegd bij de Omgevingsdienst. We onderhouden korte lijnen als het gaat om hun basistaken en verzoektaken. De Odzob en veiligheidsregio zijn vaste partners als het gaat om veiligheid en handhaving.

Wat gaan we ervoor doen?

Openbare Ruimte

Doelstellingen

3. Het beheer en onderhoud van de openbare ruimte is op orde en voldoet aan de vastgestelde niveaus.

De belangrijkste doelstelling van het wegonderhoud is dat weggebruikers op veilige wijze gebruik kunnen blijven maken van de infrastructuur in Son en Breugel. De leidraad hiervoor is het beheerplan wegen. In 2022 en 2023 stellen we een integraal groen-grijs beheerplan op waar het beheerplan wegen een onderdeel van is. Op basis van dit beheerplan kunnen we budget en beheerniveau(s) op elkaar afstemmen.

Om op landelijke schaal eenzelfde beleving bij de onderhoudstoestand te hebben, heeft het CROW een hulpmiddel ontwikkeld. De staat van onderhoud is opgedeeld in niveau A+ tot en met D. Hierbij is A+ het hoogste niveau, dat geldt wanneer een straat net is aangelegd. In de loop van de jaren loopt het onderhoudsniveau terug als gevolg van gebruik en slijtage. Het C niveau geldt hierbij als acceptabel minimumniveau. Bij D niveau neemt de kans op ongevallen en kapitaalvernietiging toe. De onderhoudsniveaus in Son en Breugel zijn door de gemeenteraad vastgesteld op B voor de voetpaden en op C voor de overige verhardingen. Tijdens het opstellen van het groen-grijs beheerplan kijken we samen met de gemeenteraad opnieuw naar de gewenste niveaus en de daarvoor benodigde budgetten.

Om het beheer goed vorm te geven is het belangrijk dat we goed weten welke arealen we te onderhouden hebben. We zijn al een paar jaar bezig om de basiskaarten (BGT en BAG) en beheergegevens op orde te krijgen. Dit doen we in regionaal verband met de gemeenten Geldrop-Mierlo en Nuenen.

We hebben speciale aandacht voor verhardingen rondom het centrum en zorginstellingen waar mindervaliden en ouderen verblijven.

Gladheidsbestrijding

Om Son en Breugel ook tijdens de wintermaanden bereikbaar te houden, is een goede gladheidsbestrijding erg belangrijk. We hebben deze werkzaamheden uitbesteed. De Wijkteams bieden daarbij een helpende hand. We verwachten van onze inwoners dat ze zelf het trottoir aan de voorzijde van hun woning sneeuwvrij maken. Son en Breugel is aangesloten op het regionale meldingssysteem, dat aangestuurd wordt door de gemeente Eindhoven. Met dit systeem zorgen we voor een regionale afstemming van de gladheidsbestrijding.

Civieltechnische kunstwerken

Civieltechnische kunstwerken, zoals bruggen en duikers, vormen een belangrijke schakel in de infrastructuur. De technische staat van deze objecten moet goed zijn om een vlotte doorstroming te kunnen garanderen.

Op basis van technisch onderzoek hebben we een actieplan opgesteld om het achterstallig onderhoud weg te werken. Inmiddels zijn er al vele werkzaamheden uitgevoerd, maar de brug in de Dommelpas moet nog in zijn geheel vervangen worden. Dit proces hebben we in 2021 opgestart. Tijdens dit proces bleek dat er aanvullend onderzoek naar vleermuizen en de gele kwikstaart noodzakelijk was. Deze onderzoeken hebben we uitgevoerd en we kunnen de brug daadwerkelijk in 2023 vervangen. Na de vervanging van de brug bepalen we hoe groot het budget moet zijn om jaarlijks het benodigde onderhoud uit te voeren. Met deze gegevens stellen we een MeerJarenOnderhoudsPlan (MJOP) op met een looptijd van tien jaar.

Groen

Openbaar groen staat niet op zichzelf en levert als onderdeel van de openbare ruimte een belangrijke bijdrage aan de leefomgeving. Diverse aannemers en de wijkteams onderhouden hagen, plantsoenen, bomen, bermen en gazons op de door de gemeenteraad vastgestelde niveaus. Over de huidige vastgestelde niveaus gaat de gemeenteraad zich nog buigen tijdens het opstellen van het groen-grijs beheerplan.

In 2022 hebben we veel meer schoffelonderhoud gedaan dan in voorgaande jaren. We sluiten nu veel beter aan bij de ambities die de raad heeft gesteld in de beleidsnota 'Openbaar Groen 2021'. De huidige vastgestelde niveaus komen nog aan de orde bij het opstellen van het grijs- en groenbeheerplan.

4. Samen met onze inwoners werken we aan een duurzame waterbeheersing.

Om verdroging tegen te gaan en het riool toekomstbestendig te maken is het belangrijk dat bij zoveel mogelijk huizen het hemelwater is afgekoppeld van het riool. Hiertoe moeten we in een gedeelte van het dorp nog maatregelen nemen in de vorm van de aanleg van gescheiden riolering en berging en infiltratie van hemelwater. Bewoners en bedrijven stimuleren we met een subsidie van € 300 om schoon regenwater dat op verhard oppervlak (verhardingen of daken) op hun perceel valt, af te koppelen van het gemengd rioolstelsel. Bij het afkoppelen van 200 woningen per jaar, kan een CO₂ besparing van 8,53 ton CO₂ per jaar worden behaald. Door panden en verhardingen af te koppelen van het riool, hoeft er per saldo minder geïnvesteerd te worden in verzwaring en uitbreiding van het rioolstelsel.

We werken met diverse partijen in het Klimaatportaal ZuidoostBrabant (ZOB) samen om doelstellingen op het gebied van stedelijk waterbeheer en riolering te realiseren. Het Klimaatportaal ZOB is een samenwerkingsverband van Waterschap De Dommel, Brabant Water en 13 gemeenten. In 2021 is opnieuw een samenwerkingsovereenkomst aangegaan tot en met 2027. De samenwerking om invulling te geven aan maatregelen in het kader van de Europese Kaderrichtlijn Water zetten we voort. Daarnaast breiden we de bestaande samenwerking uit naar de uitvoering van het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) en de inwerkingtreding van de Omgevingswet voor de onderdelen waterketen, watersysteem en klimaatadaptatie. Uit de rioolinspecties en het dagelijks beheer bleek dat de in het beheersysteem opgenomen data over het gemeentelijk rioolstelsel niet betrouwbaar waren. Deze gegevens dienen ook als input voor het rekenmodel dat we gebruiken voor de actualisatie van het GRP. Deze gegevens worden sinds 2021 verbeterd waardoor we een steeds beter actueel bestand hebben.

Gemeentelijke RioleringsPlan (GRP)

In 2021 hebben we een begin gemaakt met het actualiseren van het GRP. Het nieuwe GRP is begin 2023 gereed.

Projecten

Om de riolering operationeel te houden en te optimaliseren hebben we werkzaamheden en projecten opgenomen. Onderstaande projecten geven een deel van de projecten en werkzaamheden weer. Deze projecten dragen bij aan een klimaatbestendig Son en Breugel.

- Rioolverzwaren Centrum Son

Deze rioolverzwaren is voor het ontlasten van de riolering in de Sparrenlaan en het centrumgebied. Deze werkzaamheden stemmen we integraal af met andere ruimtelijke ontwikkelingen. De afstemming en voorbereiding vinden in 2022 en 2023 plaats. Bij het herinrichten van deze straat na de rioolverzwaren vervangen we het versleten groen.

- Aanpassen Riolering en bovenbouw omgeving Begoniastraat Bontstraat

In 2022 hebben we opdracht verstrekt aan een adviesbureau om een plan voor te bereiden. De doelstelling is samen met de bewoners tot een breed gedragen ontwerp te komen voor wat betreft de boven- en onderbouw. Het ontwerp kan in 2023 worden uitgevoerd.

5. Inwoners kunnen op verschillende manieren verblijven, sporten en spelen in de openbare ruimte.

Gemeentelijke bossen

De gemeentelijke bossen zijn belangrijk voor de groene kwaliteit van onze zeer groene gemeente. Het grote oppervlakte bos geeft Son en Breugel een zeer prettig verblijfsklimaat en inwoners en bezoekers maken veel recreatief gebruik van de bossen.

We streven naar toekomstbestendig bos met een duurzame bijdrage aan rijke natuur, een impuls voor recreatie, duurzaam houtgebruik, waterbuffering, klimaatadaptatie én CO₂-vastlegging. Daarbij streven we naar een veerkrachtig bos dat bestand is tegen de weersextremen door klimaatverandering. We voeren het bosbeheer uit volgens het beheerplan Bos- en natuurterreinen door Bosgroep Zuid-Nederland volgens onze gezamenlijke beheerovereenkomst. Met het beheer sturen we op geleidelijke omvorming naar een structuurrijk, gevarieerd bos met hogere biodiversiteit en houden we rekening met de veiligheid van de vele bezoekers van deze intensief gebruikte gebieden. Verder geven we uitvoering aan het begrazingsbeheer van de natuurterreinen en gaan we verder met natuureducatie en -participatie (natuurwerkdag, plantdagen). Bossen vormen een prachtige natuurlijke spelaanleiding voor kinderen en dat willen we dan ook stimuleren, mogelijk door dit nog beter te faciliteren op bepaalde plekken, bijvoorbeeld met meer klim- en spelaanleidingen (nader te onderzoeken). Vanuit het meerjarig bosonderhoud staat in 2022/2023 het bosgebied bij Oud Meer tot de A50 op de planning. Het zal nog enige jaren duren voor het achterstallig onderhoud in de bossen is weggewerkt.

In 2021 hebben we samen met de gemeente Best en diverse stakeholders gewerkt aan een gezamenlijke ontwikkelingsvisie voor het bos- en natuurgebied Nieuwe Heide en Oud Meer. In deze visie schetsen we hoe we het gebied in toekomstige decennia willen ontwikkelen op thema's recreatie, ecologie, klimaat en beheer. Zodra een visie is vastgesteld en bijbehorende middelen beschikbaar komen, kunnen we samen met stakeholders invulling geven aan de uitvoering. Bijzonder kansrijk zijn de mogelijkheden voor hydrologisch systeemherstel (elke druppel water vasthouden waar die valt) en provinciale natuursubsidies.

Speelplaatsen en bewegingsvoorzieningen

Bij (her)inrichtingen hebben we aandacht voor goede speel- en bewegingsvoorzieningen voor jong en oud. Naast het feit dat kinderen in de speeltuintjes kunnen spelen en bewegen zijn het tevens ontmoetingsplekken voor de ouders. Ze vervullen dus een recreatieve, educatieve en sociale functie. Son en Breugel beschikt in totaal over 38 speeltuintjes. We onderzoeken de mogelijkheid om ergens in de gemeente een pumptrackbaan te realiseren.

Om ervoor te zorgen dat de speeltuintjes veilig blijven, inspecteert een externe gecertificeerde inspecteur jaarlijks alle toestellen, inclusief ondergrond. Daarmee voldoen we aan de wettelijke verplichtingen. Daarnaast houden de medewerkers van de wijkteams een oogje in het zeil. Ze repareren ook kleine gebreken, zodat de kinderen zoveel mogelijk kunnen spelen en de veiligheid gewaarborgd blijft.

Park Vroonhoven

Al geruime tijd is duidelijk dat park Vroonhoven een kwaliteitsimpuls nodig heeft. De upgradering en aanpassingen werken we in de bestuursperiode 2022-2026 uit. Een van de doelstellingen is om een stilleruimte in het park te realiseren.

Faciliteren van activiteiten, evenementen en kermis

Eigen kracht en organisatietalent zijn volop aanwezig bij de inwoners van Son en Breugel en daar leveren we graag een bijdrage aan. Wij ondersteunen diverse evenementen zoals Koningsdag, Breugels Festijn, het Towerfestival en de Jaarmarkt. Wij hebben hierbij een vergunningverlenende en faciliterende rol. Daarnaast faciliteren we ook diverse kleinere activiteiten met kennis en hulp bij procedures. Om de drempel bij kleinschalige activiteiten (zoals straatfeesten en buurtbarbecues) zo laag mogelijk te houden, kan de organisatie meestal volstaan met een melding in plaats van het aanvragen van een 'zware' vergunning. De jaarlijkse kermis is een evenement in de openbare ruimte dat mensen samenbrengt en waar men elkaar ontmoet.

6. Onze inwoners kunnen meedenken, ontwerpen of meedoen bij de (her)inrichting van de openbare ruimte.

Voorafgaand aan de uitvoering van het onderhoud inventariseren we samen met de omgeving, interne organisatie en andere belanghebbenden wat de aandachtspunten en wensen zijn. Dit doen we door inloopbijeenkomsten, buurtschouwen of enquêtes te organiseren. We betrekken hierbij ook andere ontwikkelingen die in het gebied spelen en we stemmen de plannen af. We hebben speciale aandacht voor verhardingen rondom het centrum en zorginstellingen waar mindervaliden en ouderen verblijven. Ook de stoepen in Breugel staan hoog op de prioriteitenlijst.

We betrekken onze inwoners bij grote projecten zoals Breugel Bruist en het Centrumplan Son. Dit doen we op verschillende manieren en niveaus, bijvoorbeeld in de vorm van meedenken of meedoen. Daarnaast kunnen bewoners ook zelf de handschoenen oppakken om in hun omgeving aan de slag te gaan met adoptie of participatie. De omvormingen waarmee we in 2022 gestart zijn kunnen hiervoor een mooie katalysator zijn. Een voorbeeld is bijvoorbeeld het burgerinitiatief aan de Eiffellaan, waarbij de bewoners een jeu de boulesbaan hebben aangelegd en nu zelf onderhouden. Dit is in 2022 uitgevoerd. Er zijn en er zullen steeds meer initiatieven komen die wij ondersteunen met advies en middelen.

Uiteraard sluiten we met dit alles aan bij de uitkomsten van de in 2023 op te stellen participatieverordening.

7. We zorgen voor een groene leefomgeving met meer biodiversiteit om de woonkwaliteit van onze inwoners te verhogen.

We streven naar het vergroenen van wijken en straten en naar meer biodiversiteit. De groene woonkwaliteit die ons dorp al heeft, willen we versterken. We leveren hiermee een positieve bijdrage aan de woonkwaliteit van ons dorp. Dit bereiken we onder andere door de verstening terug te dringen door bij reconstructies minder verharding/stenen toe te passen en/of door andere materialen te gebruiken. In regionaal verband blijven we ons inzetten om de luchtkwaliteit te verbeteren en de geluidsdruk te verminderen.

Onze bomen onderhouden we zo goed als mogelijk. Een groot deel van de bomen is administratief al verwerkt in een GIS-pakket. De komende twee jaar onderzoeken we ook de overige bomen langs wegen en in de plantsoenen. Dat levert een sluitend systeem op waarmee we ons bestaand bomenareaal goed kunnen beheren en daar waar mogelijk kunnen uitbreiden. Door inbreidingslocaties en civiele projecten verdwijnt er soms ook groen.

De steeds droger wordende zomers is een zorg en dan met name voor de weerbaarheid van onze plantsoenen. Om robuuste plantsoenen te krijgen die de klimaatveranderingen kunnen trotseren, zijn omvormingen naar bloemrijke grasbermen of gras deels nodig. Dit type inrichting heeft een hoge ecologische waarde en is goed voor de biodiversiteit. Sommigen inwoners ervaren dit als positief, maar ook zijn er vele bewoners die bloemrijke grasbermen als onkruid of rommelig ervaren. Vanuit ecologische perspectief is deze omvorming juist noodzakelijk. Tot op heden hebben we vaak plantvakken met traditionele struiken ingeboet (=doodgegane struiken opnieuw bij planten). Maar dit we kunnen dit, zeker wanneer er bomen staan die veel vocht nodig hebben, niet meer doen omdat de planten niet zullen gedijen. Deze vakken vervangen we door beplantingen/grasmengsels die bestand zijn tegen klimaatverandering.

Onze bermen geven we zoveel mogelijk waarde voor flora en fauna. Het huidige bermareaal beheren we, waar mogelijk, ecologisch. Het maaieregime hebben we sinds enkele jaren aangepast en blijft in ontwikkeling. Maaien stemmen we zoveel mogelijk af op zaadvorming van bloemen en kruiden en de eitjes van insecten. Wel maaien we eerder de 1e meter langs wegen en paden in verband met veiligheid en waterafvoer.

Daarnaast zaaien we ook op diverse locaties bepaalde mengsels die tot een grotere biodiversiteit leiden. Onze aannemers dagen we uit om met nieuwe werkwijzen en verfrissende ideeën te komen die de biodiversiteit in bermen en watergangen vergroten. Hierbij gebruiken we ook kennis en ervaring van regiogemeenten die hier al wat langer mee bezig zijn.

Door het toepassen van ecologisch beheer herstelt de biodiversiteit en zien we dat de natuurlijke vijanden van de eikenprocessierups (EPR) beter gedijen. In 2022 hebben we voor het eerst geen pro actieve bestrijding uitgevoerd.

8. We realiseren (vóór 2028) en beheren het Natuurnetwerk en versterken natuurbeleving dichtbij huis.

Natuurnetwerk

Het Natuurnetwerk Brabant is een netwerk van deels bestaande en deels nog te realiseren natuurgebieden. In het natuurpact tussen Rijk en provincie is afgesproken dat het natuurnetwerk in 2027 gerealiseerd is. In 2022-2023 ligt de prioriteit bij Dommeldal uit de Verf met de focus op omzetting van gronden naar natuur (grondverwerving/zelfrealisatie) (zie programma 4). Inrichting (incl. evt. mogelijk recreatief medegebruik) is pas later aan de orde.

Bij de ontwikkeling van Ecologische Verbindingszone Ekkersrijt brengen we, samen met verschillende partijen, natuur naar een industriële zone met behulp van provinciale subsidie. Op basis van een watersysteemanalyse die we samen met waterschap hebben gedaan om meer inzicht te krijgen in het watersysteem van Ekkersrijt en Groote Beek, onderzoeken we samen met het waterschap nog in hoeverre we het ontwerp mogelijk nog kunnen aanscherpen om nog meer doelen mee te laten liften (waterkwaliteit, waterberging, klimaatadaptatie). Mogelijk passen we de uitvoeringsplanning hier op aan.

9. We gebruiken duurzame materialen en houden rekening met de nadelige effecten van klimaatverandering.

Door de ondertekening van het Maatschappelijk verantwoord inkopen-manifest (MVI) en het bijbehorende actieplan MVI houden we bij alle aanbestedingen structureel rekening met duurzaamheid, social return en lokale/regionale werkgelegenheid. BIZOB, de WSD en de duurzaamheidsmedewerkers adviseren hierover bij alle inkoopstrategieën. De verantwoordelijkheid voor het behalen van de CO2-doelstellingen ligt bij de budgethouders. Een ambitie voor de toekomst is dat we een kwaliteitsverbetering willen maken in het klimaatneutraal inkopen van de grond-, wegen- en waterbouw en andere onderdelen van de openbare ruimte. De criteria leggen we vast in een Handboek Openbare ruimte.

Bij herinrichting en renovaties van openbare ruimte streven we naar een duurzame inrichting, zowel in materialen als in een toekomstbestendig ontwerp. Denk hierbij aan mogelijkheden van waterinfiltratie in groen, waterdoorlatende verharding, bomen voor verkoeling, toekomstbestendig beheer.

10. We zetten in op vermindering van restafval en streven naar een aanbod van maximaal 35kg restafval per persoon per jaar.

In 2023 maken we een nieuwe afweging over het gewenste het serviceniveau en de ophaalfrequentie van afval in relatie tot duurzaamheidsdoelstellingen en kostenbeheersing.

Bij de milieustraat spelen een aantal uitdagingen. Mogelijk zijn er aanpassingen nodig om de vloer vergunning technisch in orde te krijgen. Ook zijn er geregeld inbraken op het terrein. In 2023 zorgen we ervoor dat alle uitdagingen op de milieustraat verholpen zijn en dat het terrein weer toekomstbestendig is. In dit proces nemen we de wens om de milieustraat toegankelijker te maken mee.

We merken de laatste jaren een forse toename van zwerfafval en de afkeur van PMD in de openbare ruimte. De PMD-afkeur neemt landelijk toe en ook in Son en Breugel. Vooral door onduidelijkheid dat er alleen verpakkingsmaterialen in de PMD mogen. In 2022 zijn we op Ekkersrijt gestart met een WSD-ploeg die het gebied netjes houdt. De ploeg zorgt voor een zichtbaar schoner bedrijventerrein. In 2023 willen we dit ook gaan verbreden naar het dorp, waar we ook de PMD-afkeur expliciet mee willen nemen. We gaan ook structureel communiceren dat hard plastic en metaal niet in de PMD zakken mag.

Wat gaan we ervoor doen?

Mobiliteit

Doelstellingen

11. Weggebruikers kunnen comfortabel en veilig deelnemen aan het verkeer.

Elke verkeersdeelnemer moet zich goed door onze gemeente kunnen bewegen. Goede bereikbaarheid per auto, fiets, openbaar vervoer of te voet moet vanzelfsprekend zijn. Om dit te bewerkstelligen stellen we gezamenlijk met belanghebbenden in 2022 en 2023 een Gemeentelijk Verkeer- en Vervoersplan ofwel Mobiliteitsplan op. Met inwoners en organisaties gaan we in overleg over bereikbaarheid, doorstroming, parkeervraagstukken en de verkeersveiligheid. Dit plan schept kaders door bijvoorbeeld de wegen te categoriseren, en principes en uitgangspunten voor de (her)inrichting van de openbare ruimte te benoemen.

12. De kernen en centra zijn goed bereikbaar.

De kernen en centra moeten voor een ieder goed en veilig bereikbaar zijn. De aanbevelingen uit het GVVP zijn leidend bij de (her)inrichting van onze wegen en de twee centrumplannen, Breugel Bruist en Centrumplan Son. De centra worden veilig maar zeker ook gezellig ingericht. In de regio blijven we participeren en ons inzetten voor goede en veilige aansluitingen op de snelwegen en doorfietsroutes zoals de F50 en F58. Die zorgen voor veilige en snelle verbindingen die ook nog eens milieuvriendelijk zijn.

Een deel van onze inwoners en forensen is afhankelijk van openbaar vervoer. Het openbaar vervoer dient daarom een volwaardig alternatief te zijn voor het particulier vervoer. We blijven ons onverminderd inzetten voor goed openbaar vervoer door wijzigingsvoorstellen in de concessies positief kritisch te beoordelen en in gesprek te blijven met de Provincie.

Bijdragen verbonden partijen aan dit programma

Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost (VRBZO)

Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost behartigt de belangen van de gemeenten in het samenwerkingsgebied op de terreinen van: brandweezorg, ambulancezorg, geneeskundige hulpverleningsorganisatie in de regio, rampenbestrijding en crisisbeheersing en de gemeenschappelijke meldkamer, door:

- Adequaats te reageren op spoedeisende hulpvragen van burgers, instellingen en bedrijven;
- Het organiseren en coördineren van geneeskundige hulpverlening in de regio;
- Het voorkomen en bestrijden van brand, het beperken van brandgevaar en/of ongevallen bij brand en alles wat hiermee verband houdt. Ook het aanschaffen en onderhouden van gemeenschappelijk materieel en de coördinatie van de werkzaamheden op dit gebied behoort tot de taak van VRBZO;
- Het in beeld brengen van risico's;
- Het organiseren van de rampenbestrijding en crisisbeheersing.

Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant (ODZOB)

De Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant voert namens de gemeente de vergunningverlenings-, toezicht- en handhavingstaken uit op het gebied van milieu. Daarnaast ondersteunt de ODZOB de gemeente op het gebied van allerlei milieu gerelateerde zaken zoals bodem, externe veiligheid, fijn stof, geuremissies etc.

Reiniging Blink

De gemeenschappelijke regeling Reiniging Blink voert vanaf 2022 namens de gemeente de afvaltaken uit, door:

- De inzameling van huis- aan huisafval.
- Exploitatie van de milieustraat.
- (Digitale) dienstverlening naar de inwoners m.b.t. afval.
- Beleidsadvisering.

Wat gaat het kosten?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma zijn verbonden. Zowel de baten als de lasten worden als positieve bedragen weergegeven. Het saldo wordt weergegeven als negatief als er meer lasten zijn dan baten en als positief als er meer baten zijn dan lasten.

Bedragen x €1.000

Omschrijving	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten						
0.10 Mutaties reserves programma 3	949	72	0	0	0	0
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	869	894	931	971	956	956
1.2 Openbare orde en Veiligheid	749	961	759	749	749	769
2.1 Verkeer en vervoer	1.425	1.713	1.818	1.853	1.954	1.946
2.2 Parkeren	13	26	43	43	43	43
2.5 Openbaar vervoer	13	19	16	16	16	16
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	1.824	1.686	1.565	1.564	1.579	1.568

Omschrijving	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
7.2 Riolering	763	868	934	999	1.088	1.180
7.3 Afval	1.850	2.262	2.302	2.314	2.356	2.398
7.4 Milieubeheer	381	631	781	679	677	675
Totaal Lasten	8.837	9.131	9.148	9.188	9.418	9.550
Baten						
0.10 Mutaties reserves programma 3	855	407	272	303	220	220
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	0	5	34	34	34	34
1.2 Openbare orde en Veiligheid	31	75	9	9	9	9
2.1 Verkeer en vervoer	23	32	32	32	32	32
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	86	94	77	77	77	77
7.2 Riolering	1.435	1.418	1.497	1.594	1.694	1.797
7.3 Afval	2.256	2.418	2.704	2.900	2.943	2.987
7.4 Milieubeheer	160	217	22	20	18	16
Totaal Baten	4.846	4.665	4.647	4.969	5.027	5.172
Saldo (baten -/lasten)	-3.991	-4.467	-4.500	-4.219	-4.390	-4.378

Nieuw beleid

Omschrijving	I/S	2023	2024	2025	2026
1. Maatregelen nav veiligheidsinspectie (VTA) bomen	S	-30.000	-10.000	-10.000	-10.000
2. Onderhoudskosten verkeerslichten	S	-5.000	-5.000	-5.000	-5.000
3. Uitbreiding of aanpassing speelvoorzieningen	S	-20.000	-20.000	-20.000	-20.000
4. Opslag duurzame energie en energiebelasting	S	-15.000	-15.000	-15.000	-15.000
5. Cyberveiligheid en weerbaarheid cybercriminaliteit	S	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000
6. Gladheidsbestrijding	S	-56.500	-56.500	-56.500	-56.500
7. Projectleider Duurzaamheid	S	-83.000	-83.000	-83.000	-83.000
7. Wijkaanpakken Transitievisie warmte	I	-50.000	PM	PM	PM
7. Onttrekking reserve Duurzaamheid	I	133.000	0	0	0
8. Klimaatadaptatie	I	-50.000	0	0	0
Totaal		-186.500	-199.500	-199.500	-199.500

+/+ is voordeel, -/- is nadeel

1. Maatregel n.a.v. veiligheidsinspectie (VTA) bomen

In 2022 is in Son en Breugel voor het eerst gestart met de landelijk gehanteerde VTA-inspectie systematiek om bomen te beoordelen op vitaliteit en veiligheid. De resultaten van de inspecties laten zien dat er behoorlijk wat bomen, vanwege vitaliteit en veiligheid, extra gesnoeid moeten worden.

2. Onderhoudskosten verkeerslichten

De onderhoudskosten van de VRI installatie op Ekkersrijt zijn nooit goed in de begroting verwerkt.

3. Uitbreiding of aanpassing speelvoorzieningen

In de huidige begroting is geen geld opgenomen voor uitbreiding of aanpassing van de speelvoorzieningen. Jaarlijks komen er de nodige verzoeken die aansluiten bij de beleidsregels spelen.

4. Opslag duurzame energie en energiebelasting

Onze energieleverancier heeft de opslagkosten voor duurzame energie en energiebelasting herberekend. Als gevolg hiervan moet het budget jaarlijks met € 15.000,- opgehoogd worden.

5. Cyberveiligheid en weerbaarheid cybercriminaliteit

Voor de weerbaarheid van de inwoners, ondernemers en de interne medewerkers op het gebied van cybercriminaliteit, worden structureel kosten gemaakt.

6. Gladheidsbestrijding

Onze contractpartner heeft in 2022 laten weten met alle bedrijfsactiviteiten te stoppen. Hierom moest de gladheidsbestrijding opnieuw aanbesteed worden. De kosten voor de vaste vergoedingen zijn fors hoger uitgevallen met de nieuwe aanbesteding.

7. Projectleider Duurzaamheid, Wijkaanpakken TVW en onttrekking Duurzaamheid

In 2022 werken we aan de eerste wijkaanpakken voor aardgasvrije wijken in Son en Breugel. In de Transitievisie Warmte is afgesproken om dit in 2022 met incidentele middelen te dekken (reserve duurzaamheid). Vanaf 2023 nemen we een extra FTE aan om de wijkaanpakken te versnellen. We combineren de functie met andere extra taken vanuit Duurzaamheid (Ekkersrijt & Sonniuswijk). De dekking zal in 2023 zeer waarschijnlijk komen vanuit de uitvoeringslasten van het Klimaatakkoord. Hier is echter nog geen formele besluitvorming over geweest, behalve de intentie van het landelijke coalitieakkoord. Dit geeft een mogelijk risico mocht blijken dat er uiteindelijk geen budget vanuit de Rijksoverheid beschikbaar komt. Voor 2023 dekken we de extra uitgaven direct vanuit de Reserve Duurzaamheid. Voor 2024 en verder nemen we wel een stelpost in onze begroting op voor de extra personele inzet. Als er een formeel besluit ligt voor de verdeelsleutel van de extra middelen uit het klimaatakkoord, dan zal dit bedrag ten lasten komen voor deze middelen.

8. Klimaatadaptatie

In najaar 2022 doet we met Arcadis een onderzoek hoe we klimaatadaptatie beter kunnen borgen binnen de gemeentelijke organisatie en Ekkersrijt. We ramen voor 2023 alvast financiële middelen om dit handen en voeten te geven. Op basis van het onderzoek van Arcadis kunnen we de structurele lasten voor de toekomst ook inschatten.

Programma 4. Economische en ruimtelijke ontwikkeling

Inleiding

De fysieke leefomgeving kent diverse abstractieniveaus.

In het programma Fysieke en Veilige leefomgeving komen vooral de tactische en operationele kant van de leefomgeving aan de orde. Het programma Economische en Ruimtelijke ontwikkeling richt zich meer op de visie en de strategische kant van deze leefomgeving.

Er is natuurlijk wel overlap tussen de programma's omdat de scheidslijn tussen het strategische en het tactische abstractieniveau niet zo scherp is. Een voorbeeld daarvan is het onderwerp natuur en landschap: enerzijds hebben we een visie en sluiten we qua strategie aan bij lopende regionale ontwikkelingen ('Dommeldal uit de verf' en Van Gogh Nationaal Park), anderzijds moeten we ook natuur en groen aanleggen en onderhouden.

Door visievorming op het ruimtelijk beleid en de uitvoering daarvan leveren we een bijdrage aan een levendig, groen en vitaal dorp en een gezonde en leefbare leefomgeving. Onze strategische inzet richt zich vooral op ons regionaal handelen en de doorwerking daarvan naar het lokale niveau.

Dit programma richt zich ook op de duurzame economische structuur van de gemeente.

Wat willen we bereiken?

Thema	Doelstellingen
Omgevingswet	1. Zorg dragen voor een adequate implementatie van de Omgevingswet, waarbij de klantservice snel, eenvoudig en beter kan plaatsvinden. 2. Diverse instrumenten onder de Omgevingswet door ontwikkelen volgens de (tweejaarlijkse) beleidscyclus.
Ruimte	3. Voorzien in een tijdige en adequate behandeling van alle ruimtelijke initiatieven. 4. Voorzien in kwalitatief passende ontwikkelingslocaties.
Wonen	5. Het opstellen van een Woonprogramma (inclusief flankerend beleid). 6. Invulling geven aan de ambitie van het kwantitatieve gewenste woningbouwprogramma.
Duurzaamheid	7. In 2030 wil Son en Breugel een klimaat neutrale gemeente zijn. 8. Son en Breugel moet in 2050 waterrobuust en klimaatbestendig zijn. 9. We verhogen biodiversiteit in ons buitengebied én bebouwd gebied. 10. We koesteren de landschappelijke kwaliteit en verhogen de beleving van ons landschap.
Economie	11. Ekkersrijt blijft een economische toplocatie binnen het Brainport ecosysteem. 12. Een vitaal en aantrekkelijk (verblijfs)centrum, met een sterk ondernemings- en vestigingsklimaat.
Regio	13. Door in regionaal verband samen te werken met andere overheden en organisaties dragen we bij aan een succesvolle ontwikkeling van de Brainportregio.

Relevante beleidsnota's

Naam	Periode	Vastgesteld in de raad	Planning vaststelling nieuw beleidsplan
Toekomstvisie voor Son en Breugel	2012 - 2030	21-jun-12	omgevingsvisie Son en Breugel en omgevingsplan Son en Breugel (2022)
Structuurvisie voor Son en Breugel	2014 - 2030	6-feb-14	omgevingsvisie Son en Breugel en omgevingsplan Son en Breugel (2022)
Woonvisie voor Son en Breugel	2012 - 2020	20-dec-12	
Woningbouwprogramma Son en Breugel 2016/2020 – 2030 (addendum op de Woonvisie) Actieprogramma Wonen (i.r.t. omgevingsvisie)	2016/2020 - 2030	16-jun-16	2022
Cultureel Erfgoed (2019 - 2030) gemeente Son en Breugel	2019-2030		
Centrumvisie Son	n.v.t.	21-jun-12	
Centrumvisie Breugel en uitvoeringsprogramma	n.v.t.	21 juni 2012 resp. 29 augustus 2013	
Plan van Aanpak Implementatie Omgevingswet Son en Breugel (Implementatieprogramma Omgevingswet)	2016 - 2029	6 december 2016 (college)	omgevingsvisie Son en Breugel en omgevingsplan Son en Breugel
Afsprakenkader Wonen 2022 SGE	2022 e.v.	17-feb-2022	
Landschapsinvesteringsregeling gemeente Son en Breugel	2013 e.v.	29-aug-13	
Intergemeentelijke Structuurvisie Rijk van Dommel en Aa	2011 e.v.	1-sep-11	

Verslingerd aan de Dommel	2012 e.v.	23-aug-12	
Visie Sciencepark	2017 e.v.	21-dec-17	Omgevingsplan Sciencepark 2020
Nota Grondbeleid	2021-2024	17-dec-20	
Kaders als Koers - kaders voor de woningbouwprogrammering op ontwikkelingslocaties	2019 e.v.	19 december 2019	
Visie op Wonen Stedelijk Gebied Eindhoven	2019 e.v.	22-aug-19	
Huisvestingsverordening gemeente Son en Breugel 2020-2023	2020-2023	19-dec-19	
Masterplan Ekkersrijt	2015 e.v.	12-nov-15	
Regionale Energie Strategie MRE	2021-2023	Q4 2021	Actualisatie elke 2 jaar
Transitievise Warmte	2021-2026	Q4 2021	Actualisatie elke 5 jaar
Omgevingsvisie Son en Breugel; OOG op een zonnige toekomst!	2022-2050	19 mei 2022	Actualisatie elke 2 jaar
Ontwikkelingsvisie Nieuwe Heide & Oud Meer 2022-2070	2022-2070		2022

Wat gaan we ervoor doen?

Omgevingswet

Doelstellingen

1. Zorg dragen voor een adequate implementatie van de Omgevingswet, waarbij de klantenservice snel, eenvoudig en beter kan plaatsvinden.

Via het Team Implementatie Omgevingswet geven we verder vorm en inhoud aan de uitwerking van de implementatie van de Omgevingswet, met onder andere werkzaamheden voor de aanpassing van werkprocessen, werkorganisatie, website en klantenservice.

2. Diverse instrumenten onder de Omgevingswet door ontwikkelen volgens de (tweejaarlijkse) beleidscyclus.

De Omgevingswet is vanaf 1 januari 2023 het wettelijk kader, waarbinnen werkzaamheden moeten plaatsvinden en op grond waarvan een aantal instrumenten tot ontwikkeling moet komen. Het gaat onder andere om de omgevingsvisie en het omgevingsplan. Op 19 mei 2022 heeft Son en Breugel een eerste stap gezet door de vaststelling van de "Omgevingsvisie Son en Breugel; OOG op een zonnige toekomst!" (versie 1.0). Doel is deze omgevingsvisie zo actueel mogelijk te houden met een tweejaarlijkse beleidscyclus. Nieuwe inzichten, uitwerkingsprogramma's en ontwikkelingen gaan we verwerken in volgende versies van de omgevingsvisie. Tegelijkertijd werken we aan een eerste versie van het "Omgevingsplan Son en Breugel". Ook het omgevingsplan dient periodiek te worden aangepast. Wijzigingen als gevolg van het honoreren van bepaalde initiatiefvoorstellen, de wettelijke verplichting om vergunningen die in afwijking van het omgevingsplan zijn verleend binnen 5 jaar te vertalen naar het omgevingsplan en in ieder geval ook wijzigingen die voortkomen uit de aanpassing van de omgevingsvisie moeten we verwerken in het Omgevingsplan.

We werken aan de volgende onderdelen:

1. Omgevingsvisie

- a. tweejaarlijkse bijstellen van de omgevingsvisie
- b. opstellen thematisch uitwerkingsprogramma Wonen / Woonprogramma (thematisch)
- c. opstellen thematische uitwerkingsprogramma Gezondheid (thematisch)
- d. uitwerken gebiedsprogramma Sonniuswijk (gebiedsdeel)
- e. uitwerken gebiedsprogramma Ekkersrijt (gebiedsdeel)
- f. uitwerken gebiedsprogramma Centrumgebied Son
- g. uitwerken thematisch uitwerkingsprogramma Landschap en Natuur

2. Omgevingsplan

- h. opstellen van het "Omgevingsplan Son en Breugel" (versie 1.0);
- i. periode wijzigingen van het omgevingsplan

3. Digitaal Stelsel Omgevingswet

- j. uitvoering en invulling geven aan het Digitaal Stelsel Omgevingswet (wettelijk)

Wat gaan we ervoor doen?

Ruimte

Doelstellingen

3. Voorzien in een tijdige en adequate behandeling van alle ruimtelijke initiatieven.

De Omgevingswet, die alle verzoeken voor van vergunningen en gebiedsontwikkelingen bundelt, vraagt om een tijdige afhandeling van verzoeken en initiatieven.

a. De Omgevingswet vormt het nieuwe wetskader. Het is de enige wet ter vervanging van onder andere de huidige Wet ruimtelijke ordening en de Wabo. De nieuwe wet vraagt om het inrichten van adequate werkprocessen en een adequate werkorganisatie.

4. Voorzien in kwalitatief passende ontwikkelingslocaties.

De ambitie die de raad heeft vastgelegd in de "Omgevingsvisie Son en Breugel; OOg op een zonnige toekomst!" vraagt op het gebied van wonen om een minimale toename van 700 woningen tot 2040. Het collegeprogramma vraagt om de realisatie van 250 wooneenheden in de periode 2022-2026. De huidige beschikbaarheid van potentiële en hardere ontwikkelingslocaties biedt krap ruimte om aan deze laatste ambitie invulling te kunnen geven.

a. In het kader van het "Uitwerkingsprogramma Wonen (Woonprogramma)" op zoek gaan naar aanvullende ontwikkelingslocaties waar woningbouw kan plaatsvinden tot 2026 en verder (2040)

Andere doelgroepen (arbeidsmigranten, flexwerkers e.d.) vragen om de inzet van flexibele woonlocaties, waarvoor we in de Omgevingsvisie ruimtelijk meerdere opties hebben aangegeven. Operationalisering hiervan is noodzakelijk om ook tegemoet te komen aan de regionale afspraken in dat kader.

b. In overleg gaan met initiatiefnemers om locaties voor flexibel wonen gerealiseerd te krijgen

c. Aan andere activiteiten ruimte bieden, vanuit het kader en de ambities van onze "Omgevingsvisie Son en Breugel; OOg op een zonnige toekomst!"

Uitvoeringsprogramma centrum Breugel

Het uitvoeringsprogramma van het centrum van Breugel bestaat uit een aantal ruimtelijke projecten. De Boerderij, De Bongerd, woningbouw ter plaatse van De Regenboog, de winkelplint met de woningen erboven en het tussenliggende openbaar gebied.

De Boerderij is inmiddels opgeleverd. De aanbesteding van De Bongerd heeft plaatsgevonden, de voorbereiding is begonnen en de bouw zal in 2023 van start kan gaan. De aanbesteding van de nieuwbouw van de scholen heeft inmiddels plaatsgevonden. De scholen worden in 2023 opgeleverd waarna de locatie van De Regenboog vrij komt voor woningbouwontwikkeling. Voor het tussenliggende openbaar gebied maken we, op basis van de eerder vastgestelde gebiedsvisie, een uitwerking.

Wat gaan we ervoor doen?

Wonen

Doelstellingen

5. Het opstellen van een Woonprogramma (inclusief flankerend beleid).

De "Omgevingsvisie Son en Breugel; OOG op een zonnige toekomst!" vraagt om een "Uitwerkingsprogramma Wonen", het nieuwe "Woonprogramma". In dit Woonprogramma geven we in ieder geval aandacht aan c.q. vindt een uitwerking plaats van de volgende onderdelen die naar aanleiding van de omgevingsvisie onvoldoende aan bod zijn gekomen en om nadere uitwerking vragen.

- Schetsen van de toekomstige woningbouwlocaties die beschikbaar zijn c.q. kunnen komen om de gewenste woningbouwopgave te faciliteren

Het gaat onder meer om de ontwikkelingslocaties voor woningbouw, waarbij invulling gegeven kan worden aan de minimale opgave om tot het jaar 2040 nog minimaal 700 woningen te realiseren (raadsuitspraak Omgevingsvisie) en om 250 wooneenheden te realiseren in de periode 2022-2026 ('Bestuursakkoord 2022-2026').

- Schetsen welke onderdelen van het 'flankerend beleid' toepassing vinden in Son en Breugel

Tevens zal het 'Uitwerkingsprogramma deelthema Wonen' aangeven welke flankerende maatregelen op het terrein van wonen in Son en Breugel we kunnen toepassen. Gedacht moet worden aan onderdelen als 'toepassen startersleningen', 'zelfbewoningsplicht', 'doorstroombevordering in de vorm van een toewijzing / verkoop van de woningen bij voorrang aan inwoners uit Son en Breugel die een andere woning achter laten in Son en Breugel (incl. starters uit Son en Breugel) boven anderen' en een 'anti-speculatiebeding'.

- Aangeven voor welke doelgroepen de woningmarkt in Son en Breugel bereikbaar is

- De relatie met duurzaamheid

- De relatie met de inclusieve samenleving / leefbaarheid

6. Invulling geven aan de ambitie van het kwantitatieve gewenste woningbouwprogramma.

Schetsen van de toekomstige woningbouwlocaties die beschikbaar zijn c.q. kunnen komen om de gewenste woningbouwopgave te faciliteren

Invulling geven aan de ontwikkelingslocaties voor woningbouw, waarbij we rekening houden met de minimale opgave om tot het jaar 2040 nog minimaal 700 woningen te realiseren (raadsuitspraak Omgevingsvisie) en om 250 wooneenheden te realiseren in de periode 2022-2026 ('Bestuursakkoord 2022-2026').

Participeren en inbreng leveren in de regionale tafel 'Wonen' als ware we één gemeente

Zoals:

- Woondeal regio Eindhoven
- Regionale afspraken wonen
- Verstedelijkingsakkoord
- Woningbouwimpuls en woningbouwversnelling

Wat gaan we ervoor doen?

Duurzaamheid

Doelstellingen

7. In 2030 wil Son en Breugel een klimaat neutrale gemeente zijn.

Wij willen de transitie naar een fossielvrije samenleving versnellen. Bij het opstellen van plannen en ideeën geven we veel vrijheid aan inwoners, organisaties en bedrijven in de gemeente, zodat de verschillende stakeholders aan de voorkant kunnen meedenken.

We trekken de aandacht van de verschillende stakeholders met de bewustwordingscampagne “Wat we doen is groen” en de Duurzaamheidsprijzen. In de campagne laten we zien wat inwoners, verenigingen en bedrijven van Son en Breugel al doen en kunnen bijdragen aan het reduceren van CO₂-uitstoot.

Energiebesparing heeft prioriteit. We continueren de projecten, zoals o.a. het uitvoeren van inkoopacties, het Energieloket, de doorontwikkeling van de Groene zone, waardoor we onze inwoners ook kunnen helpen met het nemen van duurzaamheidsmaatregelen. We hebben daarbij extra aandacht voor inwoners met een kleine portemonnee. Voor de uitfasering van het aardgas (transitievisie warmte) gaan we de komende jaren samen met inwoners in 't Zand en 't Harde Ven stappen maken.

We komen met een aanpak om de bedrijven op Ekkersrijt te verduurzamen. Daarin blijven we het plaatsen van zonnepanelen op grote daken stimuleren.

We werken de lokale opgave voor grootschalige energieopwekking op land (RES) in onze gemeente verder uit. De energieopwekking langs de A50 is daarin een eerste pijler.

Het elektriciteitsnetwerk is vastgelopen. Netschaarste vraagt om een sterke impuls in het provinciale en regionale energienetwerk. Om toekomstige problemen te voorkomen vraagt het een andere manier van werken van overheden, netbeheerders en bedrijven. We gaan de komende jaren pilots organiseren, om toekomstige schaarste te voorkomen.

We werken aan een dekkend oplaadnetwerk voor elektrische voertuigen.

In 2023 gaan we in gesprek met de raad over nieuwe ambities en doelstelling voor de komende jaren.

8. Son en Breugel moet in 2050 waterrobuust en klimaatbestendig zijn.

We starten in 2023 met een integrale aanpak voor klimaatadaptatie voor Son en Breugel. We beginnen met een pilot op Ekkersrijt, omdat hier sprake is van grote hittestress, het aanpassen van de groenstructuur, aanleg van de EVZ en de (toekomstige) wateropgave. Met deze pilot kunnen we vervolgens de contouren schetsen voor de hele gemeente. In de aanpak kijken we naar de openbare en particuliere ruimte in de gemeente. Ook bekijken we hoe we dit kunnen organiseren.

9. We verhogen biodiversiteit in ons buitengebied én bebouwd gebied.

De afnemende biodiversiteit is niet alleen slecht voor de natuur maar ook voor onze leefomgeving. We zetten daarom in op het verhogen van de biodiversiteit in Son en Breugel.

Belangrijk is een goed functionerend natuurnetwerk. In het natuurpact tussen Rijk en provincie is afgesproken dat het natuurnetwerk in 2027 gerealiseerd is.

Prioriteit ligt bij het project Dommeldal uit de Verf waarin we samenwerken met onze partners* om het stroomgebied van de Dommel een aaneengesloten natuurgebied te laten vormen. Het idee is een mozaïek van landschappen zoals we voorstaan in het Van Gogh Nationaal Park. De visie Dommeldal uit de Verf hebben we verwerkt in de vastgestelde Omgevingsvisie.

De opgave in onze gemeente is relatief groot. In 2022-2023 ligt de focus op het omzetten van (landbouw)gronden langs de Dommel en in de Breugelsche Beemden naar natuur via verwerving en zelfrealisatie. We kijken daarbij ook naar mogelijkheden om natuurbeheer en (duurzame/natuurinclusieve) landbouw samen te laten gaan en naar uitruil van gronden om niet binnen het beekdal passend grondgebruik elders voort te kunnen zetten. Water (kwel, ruimte voor de beek) is daarbij dé belangrijke sturende factor.

De biodiversiteitscrisis hangt ook samen met de klimaatcrisis en de stikstofcrisis. Verdroging, verzuring en vermisting maken het de natuur niet makkelijk. Samen met het waterschap en terreinbeheerders kijken we naar mogelijkheden om water langer vast te houden daar waar het valt en de waterkwaliteit te verbeteren. Regenwater afkoppelen in bebouwd gebied speelt ook hierbij een belangrijke rol om verdroging van het beekdal te beperken. Ook het bosbeheer (minder naaldhout = minder verdroging) draagt hieraan bij.

Bij ruimtelijke initiatieven waken we ervoor dat de situatie niet verslechterd en mogelijk juist een bijdrage kan leveren aan herstel. We wijzen initiatiefnemers op mogelijkheden om natuurinclusief te bouwen en natuurlijke erfafscheidingen te gebruiken.

Bij bestaand bos, natuur en gemeentelijk groen zetten we ook in op het verhogen van de biodiversiteit (programma 3). Zeker in onze eigen openbare ruimte kunnen we hier veel winst behalen. Ook willen we inwoners, bedrijven en instellingen meer bewust maken van wat zij zelf kunnen bijdragen aan biodiversiteit. Veel van het bebouwd gebied is immers particulier bezit. Zo kunnen we samen de biodiversiteit in het bebouwd gebied verhogen.

* Brabants Landschap, Waterschap De Dommel, Staatsbosbeheer en de gemeenten Eindhoven, Nuenen en Geldrop-Mierlo.

10. We koesteren de landschappelijke kwaliteit en verhogen de beleving van ons landschap.

Het landschap is onze basis. Ons heden en verleden. Onze binding met de plek. De leesbaarheid van ons landschap bepaalt de beleving van het landschap en de waardering voor onze leefomgeving. Hier voelen we ons thuis. We koesteren die landschappelijke kwaliteit. Als thematische uitwerking in de Omgevingsvisie gaan we hiermee aan de slag. Ook zijn we partner van het Van Gogh Nationaal Park. Bij gebiedsuitwerkingen zoals Sonniuswijk onderzoeken we hoe we die kwaliteit kunnen versterken. Bij ruimtelijke initiatieven sturen we op een goede landschappelijke afweging of inpassing om verstoring te voorkomen.

Wat gaan we ervoor doen?

Economie

Doelstellingen

11. Ekkersrijt blijft een economische toplocatie binnen het Brainport ecosysteem.

Ekkersrijt is al jarenlang een economische toplocatie; niet alleen binnen de Brainportregio, maar ook op nationaal niveau. Het gebied biedt niet alleen ruimte voor typische hightech bedrijven passend bij het Brainportprofiel, maar ook voor een breed scala aan bedrijven die bijdragen aan de versterking van het gehele Brainport ecosysteem. Daarbij hoort ook de Meubelboulevard met een (boven)regionale verzorgingsfunctie. Om deze status te kunnen handhaven investeren we samen met ondernemers actief in een duurzame ontwikkeling van het gebied, zodat deze aantrekkelijk blijft voor nieuwe investeringen, ondernemers én consumenten/bezoekers.

In de vastgestelde Omgevingsvisie hebben we het beleid op Ekkersrijt op hoofdlijnen vastgelegd. Dit werken we in 2023 uit in een gebiedsprogramma voor geheel Ekkersrijt. Dit programma is de actualisatie van het huidige Masterplan Ekkersrijt. Daarnaast ontwikkelen we voor twee deelgebieden een aparte visie, namelijk het Sciencepark en de Meubelboulevard. In alle gevallen spelen de verduurzamingsthema's energie en klimaat en de inrichting van de openbare ruimte een belangrijke rol. Een andere belangrijke randvoorwaarde om de economische positie te kunnen handhaven is de realisatie van de 2e aansluiting van Ekkersrijt.

Bij het opstellen van het gebiedsprogramma en de twee deelgebiedsvisies betrekken we nadrukkelijk de ondernemers. De Ondernemersvereniging Ekkersrijt (OVE) speelt hierin een belangrijke rol. We hebben een open houding en denken in mogelijkheden ten aanzien van initiatieven en ontwikkelingsmogelijkheden. Om die reden voeren we met OVE een structureel kwartaaloverleg. Hierbij bespreken we strategische en uitvoeringsvraagstukken, zoals het gebiedsprogramma, duurzaamheid, en belangrijke zaken op het gebied van ruimtelijke ordening, veiligheid, parkeren en bereikbaarheid. Daarnaast investeren we in het onderhouden van een goed netwerk met de individuele ondernemers op Ekkersrijt.

12. Een vitaal en aantrekkelijk (verblijfs)centrum, met een sterk ondernemings- en vestigingsklimaat.

Het centrum van Son is een dynamisch en aantrekkelijk gebied om te wonen, te ondernemen en te verblijven. Doel is om het gezonde en florerende centrum voor inwoners, bezoekers en ondernemers te versterken. Een goede kwaliteit van de openbare ruimte is belangrijk voor het verblijfs- en ondernemersklimaat in het centrum van Son. Een aantrekkelijke openbare ruimte voorziet onder andere in een sterke verkeersstructuur, fietsbereikbaarheid en fietsstalling, het faciliteren van evenementen en bijvoorbeeld in voldoende gratis parkeerplaatsen met voldoende laadpalen. In samenspraak met de Ondernemersvereniging Son en Breugel en haar centrumteam werken we intensief samen om het centrumgebied toekomstbestendig en aantrekkelijk te houden voor ondernemers, consumenten, bezoekers en andere gebruikers. Komende jaren stellen we een nieuwe centrumvisie op en voeren we die vervolgens uit.

We hebben een open houding en denken in mogelijkheden ten aanzien van initiatieven en ontwikkelingsmogelijkheden. Hiervoor is communicatie én het onderhouden van contacten met het lokale bedrijfsleven en nieuwe initiatiefnemers zeer belangrijk. Daarom vindt ieder kwartaal overleg plaats met de Ondernemersvereniging Son en Breugel, nemen we actief deel aan het Centrumteam en zetten we stevig in op een sterk netwerk en actief relatiebeheer met het bedrijfsleven in het dorp.

Wat gaan we ervoor doen?

Regio

Doelstellingen

13. Door in regionaal verband samen te werken met andere overheden en organisaties dragen we bij aan een succesvolle ontwikkeling van de Brainportregio.

a. Samenwerking binnen MRE en SGE

Op het terrein van economische en ruimtelijke ontwikkeling zijn de regionale samenwerking in de Metropoolregio Eindhoven (MRE / de 21 gemeenten in Zuidoost-Brabant) en in het Stedelijk Gebied Eindhoven (SGE / Eindhoven, de randgemeenten daarvan en Helmond) belangrijk.

In het MRE werken we samen op de thema's Economie, Mobiliteit, Energietransitie en Transitie Landelijk Gebied. In het SGE werken we samen op de thema's Economie, Wonen, Voorzieningen & Evenementen en Ruimte. Voor alle thema's participeren we zowel in een ambtelijk als een bestuurlijk overleg. Daarnaast nemen we deel aan de verschillende overkoepelende bestuurlijke en ambtelijke overleggen, te weten het Algemeen Bestuur van het MRE en het Bestuurlijk en Ambtelijk Platform van het SGE en de ambtelijke coördinatieoverleggen.

Vanuit deze regionale samenwerking volgen voor de bovengenoemde beleidsthema's ook beleidskaders en regionale afspraken. Een klein voorbeeld daarvan zijn de afspraken voor de woningbouw- en bedrijventerreinprogrammering en het regionale detailhandelsbeleid. Deze afspraken hebben ook lokale gevolgen. Dat houdt bijvoorbeeld in dat we bij gebiedsontwikkelingen of woningbouwopgaven altijd moeten kijken naar deze regionaal gemaakte afspraken. Dit moeten we blijvend doen.

b. Dommeldal uit de 'verf' en Van Gogh Nationaal Park

Son en Breugel is partner van het "Van Gogh Nationaal Park" en van het project "Dommeldal uit de Verf".

We zijn aangesloten bij het "Van Gogh Nationaal Park", dat met name gericht is op het (recreatief) vermarkten van een groter natuur- en landschapsgebied binnen Brabant. In het gedachtengoed van Van Gogh hebben we bij ontwikkelingen oog voor de kwaliteiten van ons landschap en onze natuur en we benutten kansen om deze te versterken. Daarnaast sluiten we ons ook vanuit toeristisch-recreatief perspectief aan bij het Van Gogh Nationaal Park. Door hierbij aan te sluiten kunnen we de aanleg van (nieuwe) recreatieve voorzieningen beter stimuleren dan dat we dat zelfstandig doen. En sluiten we zo aan op het regionale toeristisch-recreatieve product/aanbod en routenetwerk

Binnen de samenwerking in Rijk van Dommel en Aa realiseren we de ontbrekende onderdelen in het Natuurnetwerk Brabant binnen het Dommeldal, samen met de gemeenten Nuenen, Eindhoven en Geldrop-Mierlo en waterschap De Dommel, Staatsbosbeheer en Brabants Landschap. De visie van "Dommeldal uit de Verf" hebben we geïntegreerd in de omgevingsvisie.

Bijdragen verbonden partijen aan dit programma

Beveiliging Bedrijven Ekkersrijt (SBBE)

De Stichting Beveiliging Bedrijven Ekkersrijt (SBBE) is een verbonden partij waarmee samen wordt gewerkt op het bedrijventerrein. De Stichting verzorgt de beveiliging van het terrein middels camera's die in het openbaar gebied hangen en een beveiligingsteam.

Wat gaat het kosten?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma zijn verbonden. Zowel de baten als de lasten worden als positieve bedragen weergegeven. Het saldo wordt weergegeven als negatief als er meer lasten zijn dan baten en als positief als er meer baten zijn dan lasten.

Bedragen x €1.000

Omschrijving	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten						
0.10 Mutaties reserves programma 4	558	0	250	250	250	250
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	153	89	181	181	181	181
3.1 Economische ontwikkeling	112	125	129	129	129	129
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	17	142	11	11	11	11
3.3 Bedrijfsloket en -regelingen	37	40	42	42	42	42
3.4 Economische promotie	66	90	80	80	80	80
7.5 Begraafplaatsen	0	0	0	0	0	0
8.1 Ruimte en leefomgeving	1.101	841	677	772	547	492
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	1.852	3.982	3.217	583	536	520
8.3 Wonen en bouwen	880	819	904	904	904	904
Totaal Lasten	4.776	6.130	5.492	2.952	2.681	2.609
Baten						
0.10 Mutaties reserves programma 4	4.891	296	133	0	0	0
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	481	517	227	227	227	227
3.1 Economische ontwikkeling	49	38	48	98	98	98
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	0	0	0	0	0
3.3 Bedrijfsloket en -regelingen	11	21	21	21	21	21
3.4 Economische promotie	6	27	35	35	35	35
8.1 Ruimte en leefomgeving	507	52	22	22	22	22
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	2.746	3.979	3.185	551	504	488
8.3 Wonen en bouwen	999	721	737	737	737	737
Totaal Baten	9.689	5.651	4.408	1.691	1.644	1.628
Saldo (baten -/lasten)	4.913	-479	-1.084	-1.261	-1.037	-982

Nieuw beleid

Omschrijving	I/S	2023	2024	2025	2026
1. Omgevingswet; Uitwerkingsprogramma's	I	-	-	-	PM
		200.000	250.000	100.000	
2. Omgevingswet; uitwerking implementatie Omgevingswet (Implementatieteam Omgevingswet)	I	-50.000	-25.000	-25.000	0
3. Omgevingswet; omgevingsvisie tweejaarlijkse bijstelling en jaarcyclus omgevingsplan	S	-20.000	-90.000	-15.000	-
					85.000
4. Strategische aankopen en dergelijke	S	-15.000	-15.000	-15.000	-
					15.000
5. Inkomsten buitenreclame	S	10.000	10.000	10.000	10.000
Totaal		275.000	370.000	145.000	90.000

+/- is voordeel, -/- is nadeel

1. Omgevingswet; uitwerkingsprogramma's

De komende jaren gaan we gefaseerd met meerdere uitwerkingsprogramma's binnen de omgevingsvisie aan de slag. Dit betreft in ieder geval de programma's zoals die bij vaststelling van de omgevingsvisie 1.0 ook zijn opgenomen voor verdere uitwerking in overleg met de raad. Voor de begeleiding van de totstandkoming van de programma's zullen we extern advies inschakelen. Er is bijzondere aandacht voor communicatie, ook in het licht van participatie tijdens de totstandkoming.

2. Omgevingswet; uitwerking implementatie Omgevingswet (implementatieteam Omgevingswet)

Betreft werkzaamheden voor de aanpassing van werkprocessen, website, klantenservice e.d. Daarnaast betreft dit de werkzaamheden in relatie tot het invullen van onze software voor DSO-LV (digitale verwerken aanpassingen omgevingsvisie, omgevingsplan in relatie tot het opstellen en aanpassen beslisbomen, opleiding, inhuren expertise leverancier e.d.).

3. Omgevingswet; omgevingsvisie tweejaarlijkse bijstelling en jaarcyclus omgevingsplan

De raad heeft besloten tot een 2-jaarlijkse beleidscyclus met een 2-jaarlijkse wijziging van de omgevingsvisie in 2024 en 2026. Kosten voor verwerking nieuw beleid en uitwerkingsprogramma's, procedure zienswijzenperiode en vaststellingsproces komen dus elke 2 jaar voor.

Daarnaast nemen we kosten op voor:

- aanpassingen omgevingsplan van versie 1.0 naar versie 2.0 etc. naar aanleiding van nieuwe ontwikkelingen en actualiteiten, jurisprudentie en eerste ervaringen. Naarmate meer ervaring wordt opgebouwd, mag worden verwacht dat deze acties in de loop der tijd minder worden.
- het beoordelen en verwerken van wijzigingen van de omgevingsvisie die moeten leiden tot jaarlijkse verwerking van verleende BOPA's in het omgevingsplan (wettelijke verplichting); (BOPA's; vergunningen die de gemeente verleend in afwijking van het omgevingsplan);

4. Strategische aankopen

De afgelopen periode zijn er meer taxaties dan verwacht uitgevoerd en adviezen aangevraagd bij derden in het kader van strategische activiteiten. Verwacht wordt dat er in 2023 nog meer werkzaamheden door derden verricht moeten worden. De te verwachte werkzaamheden zijn o.a. taxaties, adviesopdrachten en bodemonderzoeken.

5. Inkomsten buitenreclame

Vanwege nieuwe concessies zijn de inkomsten uit buitenreclame hoger dan momenteel begroot.

Paragrafen

In deze paragraaf zijn de verplichte paragrafen opgenomen.

De verplichte paragrafen zijn:

1. Lokale heffingen
2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing
3. Onderhoud kapitaalgoederen
4. Financiering
5. Bedrijfsvoering
6. Verbonden partijen
7. Grondbeleid

Lokale heffingen

Inleiding

Deze paragraaf geeft op hoofdlijnen een overzicht van de lokale heffingen en belastingen.

Beleid

Bij het heffen en invorderen van belastingen zijn we onder meer gebonden aan:

- de Algemene Wet inzake Rijksbelastingen (AWR);
- de Algemene wet bestuursrecht (Awb), (inclusief de algemene beginselen van behoorlijk bestuur);
- de Invorderingswet 1990;
- de Gemeentewet;
- diverse Uitvoeringsbesluiten.

De wet geeft duidelijke kaders aan voor de heffing, invordering en kwijtschelding van gemeentelijke belastingen. Het maken van uitzonderingen op de regels uit de wetgeving is niet toegestaan, dit om rechtsongelijkheid voor de burger te voorkomen.

Het tarievenbeleid is gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

- Geen algemene lastenstijging. De gemiddelde lasten voor de inwoners mogen niet meer toenemen dan de inflatiecorrectie. Lastenverzwaring voor inwoners blijft achterwege en indien enigszins mogelijk zullen we gemeentelijke belastingen, tarieven, heffingen en/of leges verlagen.
- Streven naar kostendekkendheid in de tariefstelling voor leges en retributies.
- Het profijtbeginnsel bij de overige heffingen hanteren.

In overeenstemming met de beleidsuitgangspunten, bepaald in de Kadernota, worden de tarieven voor 2023 als volgt aangepast:

- Voor de OZB zijn de tarieven verlaagd om de waardeontwikkeling te compenseren. Daarna wordt voorgesteld om een inflatiecorrectie van 2,2% toe te passen.
- Leges en tarieven worden verhoogd met de inflatiecorrectie (2,2%).
- De tarieven voor de rioolheffing zijn gebaseerd op 100% kostendekkendheid waarbij rekening is gehouden met een zo reëel mogelijke inschatting van zowel de baten- als de lastenontwikkeling binnen het meerjarenperspectief 2023-2026. Het tarief voor de rioolheffing is gebaseerd op het verbreed Gemeentelijk RioleringsPlan 2016 (vGRP). Het streven is om in 2023 het nieuwe GRP vast te stellen.
- De tarieven voor de afvalstoffenheffing zijn verhoogd met 12,2%. Deze stijging wordt in deze paragraaf onder afvalstoffenheffing nader toegelicht.

Onroerendezaakbelastingen (OZB)

We heffen op grond van artikel 220 van de Gemeentewet twee directe belastingen op de onroerende zaken die binnen de gemeente liggen, de zogenaamde onroerendezaakbelastingen:

- Een gebruikersbelasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar een onroerende zaak (die niet in hoofdzaak tot woning dient, al dan niet krachtens eigendom) bezit, beperkt recht of persoonlijk recht gebruikt;

- Een eigenarenbelasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar van een onroerende zaak het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht.

De hoogte van de OZB is afgeleid van de WOZ-waarde (een percentage). Jaarlijks worden nieuwe WOZ-waarden vastgesteld. De aanslagen zijn gebaseerd op de WOZ-waarden met een waardepeildatum die 1 jaar voorafgaand aan het belastingjaar ligt.

De maximaal verwachte opbrengst OZB wordt als percentage van de totale WOZ-waarden (rekening houdend met areaaluitbreiding en waardestijging) van alle onroerende zaken in Son en Breugel uitgedrukt. Dit percentage is bepalend voor de hoogte van elke individuele aanslag OZB.

De tarieven voor 2023 zijn bijgesteld aan de hand van de ontwikkeling van de nieuwe WOZ-waarden zodat er sprake is van een gelijkblijvend niveau van de opbrengst onroerendezaakbelastingen, exclusief de areaaluitbreiding en de tariefaanpassing. Het voorstel voor vaststelling van de tarieven wordt tegelijk met de begroting aangeboden aan de raad.

De inschatting van de totale WOZ-waarde voor 2023 (voorlopige stand per 1 september 2022) is ten opzichte van de werkelijke WOZ-waarde over 2022 als volgt:

Omschrijving	2022	2023
Totale waarde woningen	3.002.800.000	3.426.800.000
Totale waarde niet-woningen	690.000.000	711.000.000

De belastingcapaciteit heeft een relatie met de inkomsten die een gemeente ontvangt via het gemeentefonds. Hoeveel geld een individuele gemeente uit het gemeentefonds krijgt, hangt namelijk af van de kenmerken en de belastingcapaciteit van de gemeente. De belastingcapaciteit geeft aan hoeveel belasting een gemeente jaarlijks kan innen. Het aandeel van een gemeente in het gemeentefonds is kleiner naarmate het vermogen om belastingen te heffen groter is. Het gaat hier om de WOZ-waarde van onroerende zaken in de gemeente, berekend tegen een voor alle gemeenten gelijk tarief.

In onderstaande tabel geven we de korting op het gemeentefonds weer ten opzichte van werkelijke opbrengst. We doen dit op basis van de waarde 1-1-2022 omdat dit de laatst vastgestelde waarde is.

Belastingsoort	Waarde	Ons tarief	Opbrengst	Kortingstarief	Korting	Saldo
OZB eigenaren woningen	3.002.800.000	0,0841%	2.525.355	0,06704%	2.013.077	512.278
OZB gebruikers niet-woningen	675.000.000	0,1623%	1.095.525	0,09205%	621.338	474.188
OZB eigenaren niet-woningen	690.000.000	0,1969%	1.358.610	0,11417%	787.773	570.837
			4.979.490		3.422.188	1.557.302

De ramingen voor de baten OZB 2023 zijn als volgt:

Omschrijving	2023
Eigenaren woning	2.578.700,-
Eigenaren niet-woning	1.377.200,-
Gebruikers niet-woning	966.300,-

Afvalstoffenheffing

De gemeente is verplicht om huishoudelijke afvalstoffen in te zamelen. Op grond van artikel 15.33 van de Wet milieubeheer wordt afvalstoffenheffing geheven van degene die in de gemeente feitelijk gebruik maakt van een perceel waarvoor de gemeente verplicht is huishoudelijke afvalstoffen in te zamelen.

In een Circulaire Economie, waarin waardevolle grondstoffen steeds opnieuw worden hergebruikt voor nieuwe producten, streven we naar een afvalloze samenleving. In het door het college op 15 mei 2012 vastgestelde Manifest voor een afvalloze samenleving was onze ambitie gericht op 95% hergebruik in het jaar 2020. De ambitie hebben we niet gehaald. Voor 2020 lag de realisatie op +/- 6.6% voor de Milieustraat en 25% voor de huis-aan-huisinzameling. Circa 115 kg restafval per inwoner. Voor 2023 gaan we in gesprek over het serviceniveau in relatie tot onze doelen en de bijbehorende kosten.

De afvalstoffenheffing stijgt voor een meerpersoonshuishouden met € 35,52 per jaar van € 290,28 naar € 325,80. Voor de begroting van 2022 heeft de gemeenteraad via een amendement de kostenstijging van € 59,- p.j. niet doorberekend in de afvalstoffenheffing. Het college vangt de kostenstijging van 2022 in 2023 deels op via de algemene middelen. Ongeveer de helft van de kostenstijging wordt doorberekend in de afvalstoffenheffing van 2023. De overige € 29,- vangt het college op via de algemene middelen. De kostenstijging van 2023 t.o.v. 2022 is € 5,- p.j. per meerpersoonshuishouden (1,4%), ondanks de hoge inflatie op diesel- en olieproducten, zoals vuilniszakken en minicontainers, etc, en een verbetering van de arbeidsmarktpositie van inzamelaars.

Als gevolg van deze ontwikkelingen stijgen de tarieven voor de afvalstoffenheffing in 2023 met 12,2%.

Reinigingsrechten

Het tarief 2023 van de reinigingsrechten stemmen we af op het tarief voor de afvalstoffenheffing van 2023.

Rioolheffing

Op grond van artikel 229 van de Gemeentewet wordt een rioolheffing geheven. In de raadsvergadering van 7 februari 2019 heeft de gemeenteraad besloten om vanaf 1 januari 2020 de rioolheffing te gaan differentiëren. De differentiatie bestaat uit een afvalwater- en hemelwatercomponent. De afvalwaterheffing is een gebruikersheffing. De hemelwaterheffing is een eigenarenheffing. De hemelwaterheffing wordt een heffing met een vast bedrag van € 50 voor de komende 10 jaren. Doel van de differentiatie van de rioolheffing en het invoeren van de hemelwaterheffing is om bewoners en bedrijven mee te laten werken aan het klimaatbestendig maken van hun omgeving en goed gedrag te belonen in de vorm van een financieel voordeel.

De rioolheffing bestaat vanaf 2020 uit een eigenarenheffing en een gebruikersheffing:

1. Een vast bedrag voor afvalwater voor de gebruikers van percelen (woningen).
2. Een gestaffeld bedrag voor afvalwater voor de gebruikers van percelen (niet-woningen).
3. Een vast bedrag voor hemelwater voor de eigenaar van een perceel waarvan hemelwater in het gemengde riool wordt geloosd.

De tarieven van zowel de afvalstoffenheffing als de rioolheffing worden zodanig vastgesteld dat de geraamde kosten niet boven de geraamde baten uitkomen. Binnen Son en Breugel is 100% kostendekkendheid uitgangspunt voor de berekening van de tarieven.

De noodzakelijke verbeteringen en vervangingen van het rioolstelsel zijn systematisch in beeld gebracht. De hieruit voortvloeiende lasten zijn opgenomen binnen de tariefberekeningen. Voornoemde verbeteringen en investeringen zijn opgenomen binnen het overzicht nieuwe activiteiten zoals opgenomen in het vGRP 2016.

Kostendekkendheid afvalstoffenheffing en rioolheffing

Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten zijn gemeenten verplicht inzichtelijk te maken hoe bij de berekening van tarieven van heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn, wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden, wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstellingen worden gehanteerd.

Onderstaande overzichten geven per heffing de totale lasten, de totale baten en het dekkendheidspercentage weer.

Dekkendheid afvalstoffenheffing	2023
Afval taakveld 7.3	
Lasten milieustraat	632.020
Lasten overige afvalstromen	1.662.884
Kapitaallasten	7.263
Mutatie voorziening	-208
Totaal kosten afval taakveld 7.3	2.301.959
Toerekenbare kosten vanuit andere taakvelden	
Overhead taakveld 0.4	116.130
Kwijtschelding taakveld 6.3	38.710

BTW taakveld 0.11*	434.367
Totaal toerekenbaar	589.207
Totaal lasten	2.891.166
Baten afvalstoffenheffing taakveld 7.3	2.326.323
Baten milieustraat	75.000
Baten overige afvalstromen	303.070
Baten totaal	2.704.393
Dekkendheidspercentage afval	94%

* De omzetbelasting rekenen we conform artikel 229B van de gemeentewet toe. Deze toerekening is het gevolg van de invoering van het BTW compensatiefonds in 2003. Vanaf dat moment werd de BTW compensabel en werd tegelijkertijd een uitname uit het gemeentefonds gedaan.

Dekkendheid rioolheffing	2023
Riolering taakveld 7.2	
Beheer en onderhoud riolering	783.937
Kapitaallasten	294.908
Mutatie voorziening	-145.080
Totaal kosten riolering taakveld 7.2	933.766
Toerekenbare kosten vanuit andere taakvelden	
Overhead taakveld 0.4	206.839
Kwijtschelding taakveld 6.3	28.000
Straatreiniging taakveld 2.1	77.959
Watertaken taakveld 5.7	68.660
BTW taakveld 0.11	181.495
Totaal toerekenbaar	562.953
Totaal lasten	1.496.719
Opbrengst rioolheffing taakveld 7.2	1.496.719
Baten totaal	1.496.719
Dekkendheidspercentage riool	100%

* De omzetbelasting rekenen we conform artikel 229B van de gemeentewet toe. Deze toerekening is het gevolg van de invoering van het BTW compensatiefonds in 2003. Vanaf dat moment werd de BTW compensabel en werd tegelijkertijd een uitname uit het gemeentefonds gedaan.

Leges

Wanneer de gemeente een bepaalde dienst levert, kunnen daarvoor leges worden geheven. De tarieven worden jaarlijks vastgesteld in de Tarieventabel behorende bij de Legesverordening. Net als riool- en afvalstoffenheffing moeten de tarieven dusdanig worden vastgesteld dat de geraamde baten niet boven de geraamde lasten uitkomen. De verschillende leges die worden geheven, worden in principe jaarlijks verhoogd met de daarvoor geldende inflatiecorrectie. Bij de vaststelling van een aantal tarieven, zoals voor reisdocumenten, moet rekening gehouden worden met van Rijksweg gestelde maximumtarieven.

Er mag geen winst gemaakt worden. Voor deze heffingen wordt gestreefd naar een 100% kostendekkend tarief.

Kostendekkendheid leges

Op grond van het besluit van 5 maart 2016 in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) moeten gemeenten verplicht inzichtelijk maken dat de tarieven en heffingen hoogstens kostendekkend zijn. De geraamde baten mogen de geraamde lasten niet overschrijden.

Per hoofdstuk van de legesverordening 2022, is hieronder de kostendekkendheid weergegeven op basis van de geraamde baten en lasten. Hoofdstukken die niet zijn opgenomen in de plaatselijke legesverordening, zijn niet opgenomen in onderstaande tabel(len). Per titel in de legesverordening wordt gestreefd naar maximale kostendekkendheid, ondanks dat jurisprudentie de legesverordening als één geheel ziet en dus de legesverordening als geheel maximaal kostendekkend moet zijn. Tussen afzonderlijke hoofdstukken binnen een titel mag kruissubsidiëring worden toegepast. Opbrengsten uit leges van een bepaald hoofdstuk, mogen kosten binnen een ander hoofdstuk compenseren.

In onderstaande overzichten zijn per hoofdstuk en per titel de totale baten, de totale lasten en het kostendekkendheidspercentage weergegeven. De lasten zijn uitgesplitst in salaris, overhead en directe lasten. Hierbij is rekening gehouden met jurisprudentie over hetgeen wel en niet aan de leges mag worden toegerekend.

De salaris- en overheadlasten in titel 1 zijn toegerekend vanuit het taakveld 0.2 Burgerzaken. Op basis van de toegerekende salarislasten is het opslagpercentage voor de overhead bepaald.

		Baten	Salaris	Overhead	Lasten	Percentage
Titel 1	Algemene Dienstverlening					
Hoofdstuk 1	Burgerlijke stand	-25.374	30.877	29.633	2.657	40%
Hoofdstuk 2	Reisdocumenten	-37.226	82.340	79.022	22.130	20%
Hoofdstuk 3	Rijbewijzen	-116.277	65.186	62.559	48.817	66%
Hoofdstuk 4	Verstrekingen uit de basisregistratie personen	-5.504	30.877	29.633	0	9%
Hoofdstuk 8	Vastgoedinformatie	-519	6.862	6.585	7.021	3%
Hoofdstuk 9	Overige publiekszaken	-17.877	34.308	32.926	14.658	22%
Hoofdstuk 10	Gemeentearchief	0	6.862	6.585	0	0%
Hoofdstuk 11	Huisvestingswet	0	0	0	0	0%
Hoofdstuk 12	Leegstandswet	0	6.862	6.585	0	0%
Hoofdstuk 16	Kansspelen	0	10.292	9.878	0	0%
Hoofdstuk 17	Telecommunicatie	-7.299	6.862	6.585	0	54%
Hoofdstuk 18	Verkeer en vervoer	-2.249	10.292	9.878	269	11%
Hoofdstuk 19	Kinderopvang	0	6.862	6.585	0	0%
Hoofdstuk 20	Diversen	-4.305	20.585	19.755	78.944	4%
Totaal titel 1		-216.630	319.067	306.209	174.496	27%

De salaris- en overheadlasten in titel 2 zijn (voornamelijk) toegerekend vanuit het taakveld 8.3 Wonen en Bouwen, waaronder de bouwvergunningen vallen. Ook hier is op basis van de toegerekende salarislasten de overhead bepaald. De baten en lasten binnen titel 2 van de legesverordening hebben voornamelijk betrekking op hoofdstuk 2 en 3, vandaar is vanwege de samenhang besloten alle lasten toe te rekenen aan hoofdstuk 3 binnen titel 2 en is dit niet verder uitgesplitst.

		Baten	Salaris	Overhead	Lasten	Percentage
Titel 2	Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving / omgevingsvergunningen					
Hoofdstuk 1	Begripsomschrijvingen	0	0	0	0	0%
Hoofdstuk 2	Schetsplan / Conceptaanvraag omgevingsvergunningen / Verzoek principebesluit	-6.202	0	0	0	-
Hoofdstuk 3	Omgevingsvergunning	-752.235	324.042	310.983	133.652	98%
Hoofdstuk 4	Vermindering	0	0	0	0	0%
Hoofdstuk 5	Teruggaaf	0	0	0	0	0%
Hoofdstuk 6	Intrekking omgevingsvergunning	0	0	0	0	0%
Hoofdstuk 8	Bestemmingswijzigingen zonder activiteiten	0	0	0	0	0%

Hoofdstuk 9	Sloopmelding	0	0	0	0	0%
Hoofdstuk 10	In deze titel niet benoemde beschikking	0	0	0	0	0%
Totaal titel 2		758.437	- 324.042	310.983	133.652	99%

De salaris- en overheadlasten in titel 3 zijn voornamelijk toegerekend vanuit het taakveld 0.2 Burgerzaken.

		Baten	Salaris	Overhead	Lasten	Percentage
Titel 3	Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn					
Hoofdstuk 1	Horeca	-1.845	6.862	6.585	33.066	4%
Hoofdstuk 3	Seksbedrijven	0	0	0	0	0%
Hoofdstuk 4	Verbod exploiteren bedrijf zonder benodigde vergunning	0	0	0	0	0%
Hoofdstuk 5	Marktstandplaatsen	0	6.862	6.585	0	0%
Hoofdstuk 6	Winkeltijdenwet	0	6.862	6.585	0	0%
Hoofdstuk 7	In deze titel niet benoemde vergunning, ontheffing of andere beschikking	0	3.431	3.293	0	0%
Totaal titel 3		-1.845	24.016	23.048	33.066	2%

Overige belastingen

Marktgelden

Marktgelden worden geheven van degene die een standplaats inneemt (of van degene aan wie een standplaats is toegewezen) op de wekelijkse warenmarkt.

Marktgelden zijn afhankelijk van het aantal strekkende meters frontlengte van de standplaats. Het tarief is verhoogd met de inflatiecorrectie (2,2%).

Precariorechten

In 2006 is notitie "Terrassenbeleid Son en Breugel" vastgesteld. Conform deze notitie is dit tarief met de inflatiecorrectie (2,2%) verhoogd.

Kwijtscheldingsbeleid

De gemeente is op grond van de Gemeentewet en Invorderingswet bevoegd kwijtschelding van gemeentelijke heffingen te verlenen. Met het oog op de administratieve lastenverlichting voor de burgers toetsen wij bij het inlichtingenbureau indien er eerder kwijtschelding is verleend of er geen belemmeringen zijn. Bij geen belemmering verlenen wij automatische kwijtschelding.

De kwijtscheldingsregels zijn vastgelegd in de Invorderingswet 1990 en de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990. De gemeente heeft, als gevolg van artikel 255 van de Gemeentewet, slechts op 2 onderdelen beleidsvrijheid:

- De raad kan bepalen dat er helemaal geen dan wel gedeeltelijke kwijtschelding wordt verleend.
- De raad kan regels stellen met betrekking tot de wijze waarop de kosten van bestaan in aanmerking worden genomen die er toe leiden dat in ruimere mate kwijtschelding wordt verleend.

Op grond van het laatste onderdeel heeft de gemeente gekozen voor het voor 100% meenemen van de kosten van bestaan. Het bestaande beleid wordt hiermee voortgezet.

Kwijtschelding kan worden aangevraagd voor de volgende heffingen:

- onroerendezaakbelastingen;
- afvalstoffenheffing;
- rioolheffing.

Overzicht tarieven

	2021	2022	2023
OZB Eigenaar Woning	0,0877%	0,0841%	0,0754%

OZB Eigenaar Niet-woning	0,1898%	0,1969%	0,1954%
OZB Gebruiker Niet-woning	0,1565%	0,1623%	0,1610%
Afvalstoffenheffing 1-persoonshh	231,60	231,60	266,64
Afvalstoffenheffing meer-pers.hh	290,28	290,28	325,80
Reinigingsrechten	281,76	339,00	345,00
Rioolheffing woningen (afgekoppeld)	137,28	141,96	149,76
Rioolheffing woningen (niet-afgekoppeld)	187,28	191,96	199,76

Vergelijking buurgemeenten

In onderstaande tabel worden de eenheden gebruikt die het COELO toepast voor het bepalen van de woonlasten. Onderstaande tabel geeft inzicht in de gegevens over 2022 (afgerond op hele euro's).

	Son en Breugel	Nuenen	Eindhoven	Best	Geldrop-Mierlo
OZB Eig. woning	0,0841%	0,1231%	0,10714%	0,0856%	0,0756%
OZB Eig. niet-woning	0,1969%	0,2411%	0,30377%	0,1993%	0,1792%
OZB Gebr. niet-won.	0,1623%	0,1935	0,21777%	0,1597%	0,1456%
Afvalstoffenheffing (*) (meerpers.huishouden)	290	402	347	323	338
Rioolheffing	142	160	233	177	199

(*): Diftar gemeenten worden door het COELO berekend op basis van vastrecht plus een gemiddeld aantal ledigingen (18 maal een grijze container van 140 liter en 7 maal een groene container van 140 liter). De aantallen van het COELO zijn gebaseerd op een landelijk gemiddelde. In de meeste diftar gemeenten is het gemiddelde aantal ledigingen vaak lager (zie hieronder bij Ontwikkeling lokale lastendruk).

Ontwikkeling lokale lastendruk

Jaar	2021	2022	2023(^)
WOZ-waarde	346.000	379.000	432.000
Wijziging WOZ-waarde	-	9,54%	13,98%
OZB	303	319	326
Afvalstoffenheffing (meerpersoons)	290	290	326
Rioolheffing (afvalwater)	137	142	150
Rioolheffing (hemelwater) (#)	50	50	50
Totaal	780	801	852
% wijziging lasten t.o.v. t-1	-	2,7%	6,4%

(^): Inschatting op basis van de op 1 september 2022 bekende gegevens.

(#): Vanaf 2020 is de rioolheffing gedifferentieerd. Het hemelwater tarief wordt opgelegd aan eigenaren van objecten die niet zijn afgekoppeld. Wanneer er vanaf een perceel geen hemelwater wordt geloosd op het gemengde rioolstelsel wordt deze belasting niet geheven. Op deze manier hebben eigenaren zelf invloed op de totale lastendruk. Voor huishoudens die zijn afgekoppeld stijgen de totale lasten naar € 830,-.

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

In deze paragraaf geven we de financiële robuustheid van de gemeente weer. Onder weerstandsvermogen wordt in algemene zin verstaan de mogelijkheid om tegenvallers op te vangen. Het weerstandsvermogen betreft de relatie tussen:

- (Beschikbare) weerstandscapaciteit:
De middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten te dekken.

- Benodigde weerstandscapaciteit:
Risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn voor de financiële positie van de gemeente. Het betreft risico's die eenmalig onverwacht kunnen optreden en geen normale bedrijfsvoeringsrisico's zijn.

Beleid betreffende de weerstandscapaciteit en de risico's

In de raadsvergadering van 21 maart 2013 heeft de raad de 'Nota risicomanagement en weerstandsvermogen' vastgesteld. In de nota wordt het beleidskader voor het weerstandsvermogen beschreven. Dit kader luidt als volgt:

- De gemeenteraad wordt via de planning- en controldocumenten geïnformeerd over de 15 belangrijkste risico's, de beschikbare weerstandscapaciteit en de ratio van het weerstandsvermogen;
- De 'Nota risicomanagement en weerstandsvermogen' wordt als basis gehanteerd voor de opstelling van de verplicht voorgeschreven paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing in de meerjarenprogrammabegroting en de jaarrekening;
- Voor de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit worden de onbenutte belastingcapaciteit en de stille reserves buiten beschouwing gelaten;
- Uitgegaan wordt van een gewenste minimale score voor de ratio weerstandsvermogen van 'voldoende' (ratio > 1);
- Als de ratio weerstandsvermogen door de toename van risico's onder de 1 uitkomt, zal ofwel de beschikbare weerstandscapaciteit worden aangevuld, ofwel extra inspanningen worden gedaan om de benodigde weerstandscapaciteit terug te brengen. In deze situatie zal het college voorstellen doen aan de gemeenteraad die ervoor moeten zorgen dat het weerstandsvermogen weer op het gewenste niveau komt.

In de 'Nota risicomanagement en weerstandsvermogen' is uitvoerig ingegaan op het wettelijk kader, de inventarisatie van de risico's en de weerstandscapaciteit. De beleidsconclusies zijn hierboven weergegeven.

In deze begroting heeft een actualisatie plaatsgevonden van de weerstandscapaciteit, de risico's en het weerstandsvermogen.

Top 15 inventarisatie van de risico's

In veel gevallen kunnen we de exacte waarde van een risico niet bepalen. Om de risico's toch te kwantificeren werken we met klassengemiddelden. Deze klassengemiddelden leiden tot de financiële gevolgen in onderstaande tabel. De risicowaarde bepalen we vervolgens aan de hand van de volgende berekening:

Risicowaarde in € = 'Kans (als percentage)' x 'Gevolg in €'

Het totaal aan risicowaarden vormt de benodigde weerstandscapaciteit. Omdat niet alle risico's zich tegelijk manifesteren, wordt gerekend met een zekerheidspercentage van 90%. Hieronder treft u de top 15 van grootste risico's aan.

Risico	Kans in %	Kans in €	Risicowaarde
1. Jeugdzorg	Concrete	berekening	450.000
2. Externe gevolgen cybercriminaliteit/beveiligingsincident	30%	1.000.000	300.000
3. CMD algemeen	50%	375.000	187.500
4. Algemene uitkering gemeentefonds	70%	175.000	122.500
5. Interne gevolgen cybercriminaliteit/beveiligingsincident	70%	175.000	122.500
6. Wolfswinkel	30%	375.000	112.500
7. Crisisbeheersing	10%	1.000.000	100.000
8. Dienst Dommelvallei	Concrete	berekening	76.725
9. Inkoop en aanbesteding	70%	75.000	52.500
10. Vennootschapsbelasting	30%	175.000	52.500
11. Fiscaliteit	30%	175.000	52.500
12. Attero - compensatieovereenkomst	30%	175.000	52.500
13. Verkiezingen	50%	75.000	37.500
14. GGD Brabant Zuidoost	Concrete	berekening	34.830
15. Terugkeergarantie voormalig ambtenaar	Concrete	berekening	28.931
Subtotaal top 15			1.782.986

Overige risico's			424.453
Risico's onvoorzien			250.000
Totaal			2.457.439
Risico's t.b.v. zekerheidspercentage 90%			2.211.695

Twee keer per jaar worden de risico's opnieuw geïnterpreteerd en berekend. Ten opzichte van de meest recente risico-inventarisatie - ten tijde van de jaarrekening 2021 - is de top 15 van risico's niet gewijzigd van samenstelling. Er zijn geen nieuwe risico's in de top 15 gekomen; dat betekent dat er ook geen risico's verdwenen zijn. Wel zijn er een paar (kleine) verschuivingen geweest binnen de top 15.

Top 15 risico's

1. Jeugdzorg

Door incidenten (crisis, gesloten jeugdzorg, jeugdbescherming) of door instroom van cliënten met hoogcomplexere casuïstiek bestaat het risico dat er een beroep wordt gedaan op de zwaardere, duurder en langdurige jeugdzorg. Ook kunnen we achteraf geconfronteerd worden met kosten voor zorg als gevolg van directe verwijzingen door medische verwijzers (waaronder huisartsen en jeugdartsen). Deze medische verwijzingsroute is wettelijk geregeld. Een ander risico betreft eventuele nafacturering door zorgaanbieders tot 5 jaar na inzet zorgaanbod. Deze verplichtingen zijn in kaart gebracht, maar gelden voor 1 jaar, waardoor eventuele nafacturering van andere jaren kan drukken op de lopende begroting. Ten opzichte van de vorige risico-inventarisatie is dit risico verhoogd, de gemeente had signalen dat het risicobedrag eerder te laag was ingeschat.

Beheersmaatregel

Het CMD zet samen met partners als huisartsen, jeugdarts en voorliggend veld in op vroegtijdige signalering van problemen. Ondersteuning wordt altijd zo licht als mogelijk en zo zwaar als nodig ingezet. Per 2022 geldt voor lichte, kortdurende en voor hoogcomplexere, langdurige hulpverleningstrajecten een verschillende financiering aan zorgaanbieders.

Bij de jeugdzorg gaat het veelal om incidenten, waar slechts ten dele op gestuurd kan worden. CMD en partners proberen de vroegsignalering van casussen waar jeugdzorg nodig is te intensiveren.

2. Externe gevolgen cybercriminaliteit / beveiligingsincident

Naast de interne gevolgen - die genoemd worden bij risico 8 - loopt de organisatie ook het risico op mogelijk externe gevolgen. Onzorgvuldige omgang met persoonsgegevens en overtredingen van de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) kunnen leiden tot aansprakelijkheidsstellingen van getroffen of boetes van de privacytoezichthouder. Een boete wegens onzorgvuldig handelen met de privacy van inwoners zou bovendien leiden tot grote imagoschade.

Het risico is aanwezig op extra kosten die voortvloeien uit boete Autoriteit Persoonsgegevens, imagoschade, aansprakelijkheidsstellingen als gevolg van cybercriminaliteit/beveiligingsincidenten, waaronder datalekken.

Beheersmaatregel

De CISO, Privacybeheerder en FG organiseren acties om het bewustzijn rondom cybercriminaliteit en beveiligingsincidenten binnen de organisaties te verhogen. Tevens worden medewerkers actief herinnerd aan de gedragscodes omtrent computergebruik en privacywetgeving. Ook worden organisatorische maatregelen getroffen zoals het inrichten van een governancestructuur, informatiebeveiligings- en gegevensbeschermingsbeleid, inrichten van autorisaties en beschrijven van werkprocessen.

Gemeenten zijn in 2015 aangesloten bij de IBD VNG en hebben de BIG (Baseline Informatieveiligheid Gemeenten) als norm voor hun informatieveiligheid ingevoerd. De BIG is vervangen door de BIO (baseline Informatiebeveiliging Overheid), waarbij eigenaarschap en risico analyse centraal staan. De IBD adviseert ons bepaalde maatregelen te treffen. Die voeren wij, voor zover op ons van toepassing, door.

3. CMD algemeen

In 2021 heeft het College het bedrijfsplan voor het CMD vastgesteld. De financiële gevolgen uit het bedrijfsplan zijn verwerkt in de begroting 2022 voor € 230.500. Het uitvoeringsplan 2022 is in het voorjaar 2022 vastgesteld waarmee we gaan werken uit het meer grip krijgen op de verschillende processen en procedures.

We gaan er vanuit dat het verandertraject leidt tot een reductie van de uitgaven en het beroep op de voorzieningen. Het verandertraject en het opvolgen van de aanbevelingen kost echter tijd, we hebben geen garanties dat de aanpak daadwerkelijk leidt tot kostenbesparing en we zien nog steeds een ontwikkeling van toenemende vraag.

Beheersmaatregel

Het verandertraject moet leiden tot een integrale aanpak waarin we de aanbevelingen in samenhang laten terugkomen, om zo de slagingskans zo groot mogelijk te maken. We blijven monitoren en anticiperen op de trends waaronder de stijgende hulpvraag. We betrekken daarbij de medewerkers en de netwerkpartners van het CMD bij het opvolgen van de aanbevelingen waaronder de uitwerking van de visie. Tegelijkertijd blijven we onze inwoners adequaat ondersteunen bij hun hulpvraag. Dat vraagt het nodige van de medewerkers binnen het CMD. De formatie moet daarbij op orde zijn om zowel het verandertraject goed te kunnen doorlopen als ook onze inwoners adequaat te ondersteunen.

4. Algemene uitkering gemeentefonds

Via circulaire wordt de gemeente 2 maal per jaar geconfronteerd met aanpassingen vanuit het gemeentefonds. De afspraak tussen het Rijk en de gemeenten is 'samen de trap op, samen de trap af'. Indien het Rijk bezuinigt, wordt er ook minder geld in het gemeentefonds gestort. Deze systematiek zal in ieder geval nog gelden t/m 2025. Hoe vanaf 2026 de financieringssystematiek zal zijn is nu nog niet bekend. Via de fondsbeheerders worden hier in overleg met alle betrokkenen in de huidige kabinetsperiode voorstellen voor gemaakt.

Er is al wel per 1-1-2023 een nieuw verdeelmodel ingevoerd. Dit ondanks dat de VNG en de ROB aangaven dat er nog veel verbeterd moest worden. De fondsbeheerders hebben toegezegd aan verbeteringen te gaan werken. Onderzoeken naar de centrumfunctie, eenpersoonshuishoudens, inkomstencorrecties WOZ-waarden en de overige eigen middelen (OEM) worden opgestart. Resultaten hiervan zijn pas in 2023 te verwachten.

Deze schommelingen in de algemene uitkering kunnen problemen veroorzaken voor het sluitend krijgen van de begroting. Op de hoogte van de algemene uitkering kan geen invloed worden uitgeoefend.

Beheersmaatregel

De algemene uitkering maakt integraal onderdeel uit van de begroting. De schommelingen worden op het eerst volgende moment binnen de exploitatie verwerkt om deze sluitend te houden.

5. Interne gevolgen cybercriminaliteit / beveiligingsincident

De organisatie kan geconfronteerd worden met cybercriminaliteit en/of met een beveiligingsincident. Recente voorbeelden, de IBD en incidenten in het land (bijvoorbeeld Hof van Twente) laten zien dat de kans hierop toeneemt. De gevolgen kunnen enorm zijn.

Cybercriminaliteit is criminaliteit met ICT als middel én doelwit. Cybercriminaliteit is veelvoorkomend. Aan de ene kant wordt ICT steeds complexer, en aan de andere kant blijkt uit de benchmark dat we onder het gemiddelde zitten qua middelen.

Beveiligingsincident is een inbreuk op de beveiliging, waarbij de beschikbaarheid, de integriteit of de vertrouwelijkheid van informatie in gevaar is of kan komen. Een beveiligingsincident kan ook onbewust worden veroorzaakt. De IBD geeft in het dreigingsbeeld 2021-2022 duidelijk het signaal af, dat de kans op beveiligingsincidenten toeneemt. Een ambtenaar, bestuurder of raadslid kan bedoeld of onbedoeld informatie verschaffen waar een kwaadwillende zijn voordeel mee kan doen (en de gemeente gedupeerd achterblijft). Informatie rond bestemmingsplannen, aanbestedingen, persoonsgegevens of veranderende regels kan zeer waardevol zijn.

Het risico is aanwezig dat de continuïteit van de bedrijfsvoering in het gedrang komt.

Beheersmaatregel

Er worden technische maatregelen genomen, zoals 2FA (two-factor authentication) en MDM (mobile device management).

6. Wolfswinkel

Meerjarig gezien is er geen sluitende exploitatie van de begraafplaats. Hierdoor is een negatief eigen vermogen ontstaan. De gemeente loopt het risico dat de stichting begraafplaats en uitvaartcentrum Wolfswinkel niet in staat is aan haar aflossingsverplichting te voldoen. Ten opzichte van de laatste risico-inventarisatie is de kans dat dit risico zich voordoet, lager ingeschat.

Beheersmaatregel

Er is meerjarig gezien geen sluitende exploitatie van de begraafplaats geweest. De realisatie van een crematorium wordt onderzocht om een sluitende exploitatie te realiseren. De gemeente is voor 50% deelgenoot in de stichting en heeft voor de gebouwen exploitatieleningen verstrekt. De jaarlijkse rente en aflossing lasten bedragen € 30.000,- per jaar. Daarnaast is de onderhoudsvoorziening van de panden op de begraafplaats niet op het niveau om het noodzakelijke onderhoud uit te voeren.

7. Crisisbeheersing

Iedere gemeente kan te maken krijgen met incidenten, die de status van een crisis krijgen. Deze kunnen plaatsvinden zowel in het fysieke als het sociale domein. Ook kunnen crises lokaal, regionaal of bovenregionaal van karakter zijn.

Beheersmaatregel

Door adequate maatregelen kunnen de effecten van een crisis zo veel mogelijk beperkt worden. Lokale, regionale en landelijke crisisorganisaties voorzien daarin, met name door crisiscoördinatie en -organisatie. Goede eenduidige informatievoorziening, opleidingen en oefenen zijn daarbij randvoorwaarden voor succes. Implementatie van verbeterpunten uit evaluaties zorgt steeds voor verdere professionalisering van de crisisorganisatie.

Daarnaast wordt ruim ingezet op preventie en preparatie om aan de voorkant crises te voorkomen. De inrichting van de crisisorganisatie wordt geactualiseerd. Leerpunten uit de coronacrisis en de uitgangspunten van de visie op crisisbeheersing worden hierin meegenomen. Er wordt vorm gegeven aan een nog professionelere multidisciplinaire organisatie. Veiligheidsregio's Brabant-Zuidoost en Brabant-Noord en de Politie Oost-Brabant werken hierin nauw samen. Een goed getrainde organisatie die expertise betreft waar nodig, zal door adequaat ingrijpen de effecten van incidenten zo veel mogelijk kunnen beperken.

Met de transities is de gemeente verantwoordelijk geworden voor veel zorgtaken. Hierdoor kan de gemeente vaker partij zijn wanneer een crisis in het sociale domein zich voordoet.

Met de Coronacrisis is bevestigd dat een ongekennde crisis realiteit kan worden. Een pandemie is al langer gekwalificeerd als een risico met grote waarschijnlijkheid en mogelijk catastrofale gevolgen.

Ook voor de toekomst zullen we hier rekening mee moeten houden.

Hoewel de opgave aan gemeenten om per direct noodopvang van vluchtelingen uit Oekraïne te realiseren niet benoemd is als een crisis, is wel gewerkt conform de communicatielijnen en de organisatiestructuur van de crisisbeheersing. Ook met dit soort opgaven met enorme impact voor gemeenten moeten we in de toekomst wellicht vaker rekening houden.

8. Dienst Dommelvallei

De samenwerking op het gebied van bedrijfsvoering en dienstverlening verloopt via de Gemeenschappelijke Regeling Dienst Dommelvallei. Op basis van de vastgestelde begroting van Dienst Dommelvallei wordt financieel bijgedragen aan de dienst. Hierbij zijn ook aannames gemaakt met betrekking tot te realiseren efficiency. Omdat Dienst Dommelvallei geen eigen reserves heeft worden de risico's van de dienst betrokken bij de risicowaarde van de drie deelnemende gemeenten.

Beheersmaatregel

Via een begroting, jaarrekening en rapportages (Dommelvallei) worden de ontwikkelingen periodiek en intensief gevolgd. Eventuele effecten kunnen rechtstreeks verwerkt worden in de eigen begroting. Daarnaast is sprake van deelname in het bestuur van Dienst Dommelvallei.

De risico's van Dienst Dommelvallei zijn, voor zover mogelijk, inzichtelijk gemaakt en beheersmaatregelen zijn geformuleerd.

9. Inkoop en aanbesteding

De volgende risico's hebben betrekking op inkoop en aanbesteding:

1. Als gevolg van het niet juist hanteren van de aanbestedingsplicht kan een marktpartij rechtsmiddelen aanwenden tegen een gunningsbesluit. Dit leidt tot een vertraging met financiële en juridische gevolgen;
2. Niet rechtmatige inkoop kunnen bovendien leiden tot een afkeurende verklaring (rechtmatigheid) bij de jaarrekening. Hierdoor bestaat de kans op negatieve publiciteit;
3. Contracten kunnen stilzwijgend verlengd worden tegen ongunstige voorwaarden. Of door het niet bundelen van opdrachten worden besparingsmogelijkheden niet benut.

Beheersmaatregel

Na de inwerkingtreding van de Aanbestedingswet 2012 is bij de implementatie daarvan veel voorlichting gegeven, de procedure uitvoering beschreven en checklists opgesteld. Elke inkoop gebeurt in beginsel vanuit het principe materiedeskundige (beleidsambtenaar), inkoper (Bizob). Dit is afhankelijk van de inkoopwaarde en/of potentiële risico's die met de inkoop gepaard gaan. Vragen kunnen aan Bizob en eventueel aan de juridische adviseur gesteld worden.

Inkoop en Aanbesteding is onderdeel van de verbijzonderde interne controle. Hierbij worden zowel procesgerichte (deelwaarneming) als gegevensgerichte (inkoopanalyse) controles uitgevoerd. Fouten en/of verbetervoorstellen worden teruggekoppeld.

Als gevolg van de gewijzigde EU-richtlijnen is de Aanbestedingswet 2012 gewijzigd. Op 18 juli 2017 is het inkoopbeleid, met inbegrip van het inkoophandboek en -procedures, vastgesteld. Daarbij zijn -overeenkomstig de landelijke en regionale lijn - de drempels voor de interne procedures vereenvoudigd waardoor het risico op het niet goed volgen van intern beleid verder is verkleind.

10. Vennootschapsbelasting

Met ingang van 1 januari 2016 is de Wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen in werking getreden. Dit houdt in dat jaarlijks een fiscale aangifte moet worden ingediend. Eerst wordt een voorlopige aangifte gedaan, gevolgd door de definitieve.

Beheersmaatregel

Verdere vervolgstappen vooruitlopend op het oordeel van de Belastingdienst op het afstemmingsverzoek kunnen nog niet worden genomen.

11. Fiscaliteit

De gemeente is aansprakelijk voor fouten in loonbelastingopgaves, Btw aangiften, opgave Btw compensatiefonds en de WKR. Bovendien kan de gemeente aansprakelijk worden gesteld voor belastingschulden van andere bedrijven op basis van inleners of ketenaansprakelijkheid.

Beheersmaatregel

Met het oog op de ontwikkelingen rondom 'Horizontaal Toezicht' met de Belastingdienst wordt er gewerkt aan een 'Tax Control Framework'. Dit betekent niet dat het risico komt te vervallen.

12. Attero-compensatieovereenkomst

Formeel hebben de gewesten in Brabant een contract met Attero over het verbranden van afval. In dit contract is een minimum-hoeveelheid opgenomen. Vanaf 2011 is deze minimum hoeveelheid niet aangeleverd door de gewesten gezamenlijk.

Attero heeft geclaimd over 2015 t/m jan 2017. Er is een uitspraak gedaan door een arbitragecommissie en de gemeenten zijn daarin in het ongelijk gesteld.

Er is een factuur van 6.1 miljoen als naheffing gestuurd naar de MRE. Deze factuur is door het MRE betaald. Inmiddels is vanuit de VvC een procedure gestart bij het Gerechtshof om het vonnis te vernietigen. In de tussenliggende periode wordt dit bedrag nog niet verrekend met de gemeenten. Over die verrekening bestaat namelijk binnen het MRE onenigheid tussen de gemeenten. De niet-diftar-gemeenten staan op het standpunt dat zij het tekort niet hebben veroorzaakt en dus ook hiervoor niet gaan betalen. Op dit moment is dus nog niet aan te geven hoe de kosten verdeeld gaan worden over de gemeenten. Ook binnen de gewesten bestaat overigens nog onenigheid over de verdeling van de kosten. De discussie hierover wordt verschoven tot na de definitieve uitspraak over de vernietigingsprocedure.

Inmiddels heeft de rechter Attero in het ongelijk gesteld, maar Attero is in cassatie gegaan. Zolang dat loopt, blijft er dan ook een risico voor de gemeenten bestaan (weliswaar met een geringe kans).

Beheersmaatregel

De berekening van het te betalen bedrag is arbitrair want het gaat uit van solidariteit, terwijl je ook een heel andere invalshoek kan gebruiken, zoals daadwerkelijke minderlevering van restafval.

13. Verkiezingen

In de meerjarenraming is rekening gehouden met de regulier te verwachten verkiezingen. In het geval extra verkiezingen worden uitgeschreven wordt een financieel risico gelopen.

Beheersmaatregel

Dit is niet beïnvloedbaar. Als sprake is van tussentijdse verkiezingen zal de gemeente deze moeten organiseren.

14. GGD Brabant Zuidoost

De Gemeenschappelijke Regeling GGD Brabant Zuidoost heeft tot doel een bijdrage te leveren aan de publieke gezondheidszorg. Op basis van de begroting wordt financieel bijgedragen.

Binnen de Gemeenschappelijke Regeling zijn gemeenten alleen verantwoordelijk voor de taken op het gebied van de publieke gezondheidszorg. De zorgverzekeraars zijn verantwoordelijk voor de bekostiging van de ambulancezorg. De gemeenten zijn dan ook voor een deel van het onafgedekte risico van € 1.550.000 verantwoordelijk.

Beheersmaatregel

Via de begroting, jaarrekening en rapportages worden de ontwikkelingen periodiek en intensief gevolgd. Eventuele effecten kunnen rechtstreeks verwerkt worden in de eigen begroting. Daarnaast is sprake van deelname in het bestuur en ambtelijk het Opdrachtgeversplatform.

15. Terugkeergarantie voormalig ambtenaar

Met de voormalig coördinator CMD is een terugkeergarantie afgesproken.

Beheersmaatregel

Wegens politiek ambt elders geldt er een terugkeergarantie voor de voormalig coördinator CMD. Deze terugkeergarantie geldt voor de functieschaal ambtenaar. Bij vertrek van deze persoon is de formatieplek voor vast ingevuld, omdat niet in te schatten is hoe lang de politieke betrekking elders zal duren. Bij terugkeer is deze persoon boventallig.

Weerstandscapaciteit in cijfers

De beschikbare weerstandscapaciteit is de verzamelterm van al die bronnen waaruit niet voorziene financiële tegenvallers bekostigd kunnen worden.

Beschikbare weerstandscapaciteit

Incidentele weerstandscapaciteit	Peildatum 1-1-2023	
Algemene risicoreserve	2.500.000	1
Reserve vrije bestedingsruimte	6.862.214	2
Totaal incidentele weerstandscapaciteit	9.362.214	
Structurele weerstandscapaciteit		
Post onvoorzien	80.000	
Totaal structurele weerstandscapaciteit	80.000	
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	9.442.214	

1 Stand 1 januari 2023

2 O.b.v. laagste stand meerjarenraming 2023-2026 na verwerking jaarrekening 2021

Er is veel meer incidentele capaciteit beschikbaar dan structurele capaciteit. De structurele capaciteit kan in principe jaarlijks worden vrijgemaakt voor financiële tegenvallers. De incidentele capaciteit kan slechts eenmaal worden aangesproken en kan pas na aanvulling weer worden gebruikt om volgende tegenvallers te kunnen opvangen.

In het voorjaar van 2022 is de Nota reserves en voorzieningen geactualiseerd en vastgesteld door de Raad. Alle oude reserves en voorzieningen zijn hierin onder de loep genomen en bij ieder daarvan is de afweging gemaakt of ze nog als zodanig moesten blijven bestaan. Een aantal reserves stond geparkeerd voor andere zaken, maar het was verdedigbaar om ze op te heffen en desbetreffende budgetten toe te voegen aan de algemene reserve. Op deze wijze blijft het aantal reserves en voorzieningen zoveel mogelijk beperkt. Dit bevordert de inzichtelijkheid in de financiële positie van de gemeente en geeft de Raad - binnen de bestaande regelgeving - maximale keuzevrijheid.

De herijking van de Nota reserves en voorzieningen heeft daarmee wel als gevolg dat de beschikbare weerstandscapaciteit (algemene reserve en vrij aanwendbare bestemmingsreserves) vergroot is. Dit leidt tot een hogere ratio weerstandsvermogen.

Weerstandsvermogen

Er wordt uitgegaan van een gewenste minimale score voor de ratio weerstandsvermogen van 'voldoende' (ratio ≥ 1). Deze verhouding wordt bepaald door de volgende ratio:

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$$

De ratio weerstandsvermogen kan als volgt worden vastgesteld:

Ratio weerstandsvermogen =

€ 9.442.214 = 4,27

€ 2.211.695

Geconcludeerd kan worden dat het weerstandsvermogen van de gemeente met een weerstandsratio van 4,27 meer dan toereikend is om de risico's op te vangen.

Financiële kengetallen

Kengetallen geven inzicht in bepaalde onderdelen van de begroting of de balans en kunnen bijdragen aan het beoordelen van de financiële positie van de gemeente. De combinatie van de kengetallen geven een indicatie over de financiële positie van de gemeente. Daarnaast bieden kengetallen de mogelijkheid om gemeenten onderling te vergelijken.

Een individueel kengetal zegt weinig over hoe de financiële positie van de gemeente moet worden beoordeeld. De kengetallen moeten in samenhang bekeken worden, omdat ze alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een beeld geven van de financiële positie van de gemeente.

Een kengetal, of de ontwikkeling van een kengetal, is een weerspiegeling van het gevoerde beleid.

Voor de provincie als toezichthouder hebben de kengetallen een signaleringswaarde. Ze kunnen worden betrokken bij het krijgen van een completer inzicht in de financiële situatie en risicopositie van een gemeente.

De volgende financiële kengetallen moeten in de paragraaf weerstandsvermogen opgenomen worden:

- netto schuldquote;
- netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen;
- solvabiliteitsratio;
- grondexploitatie;
- structurele exploitatieruimte;
- belastingcapaciteit.

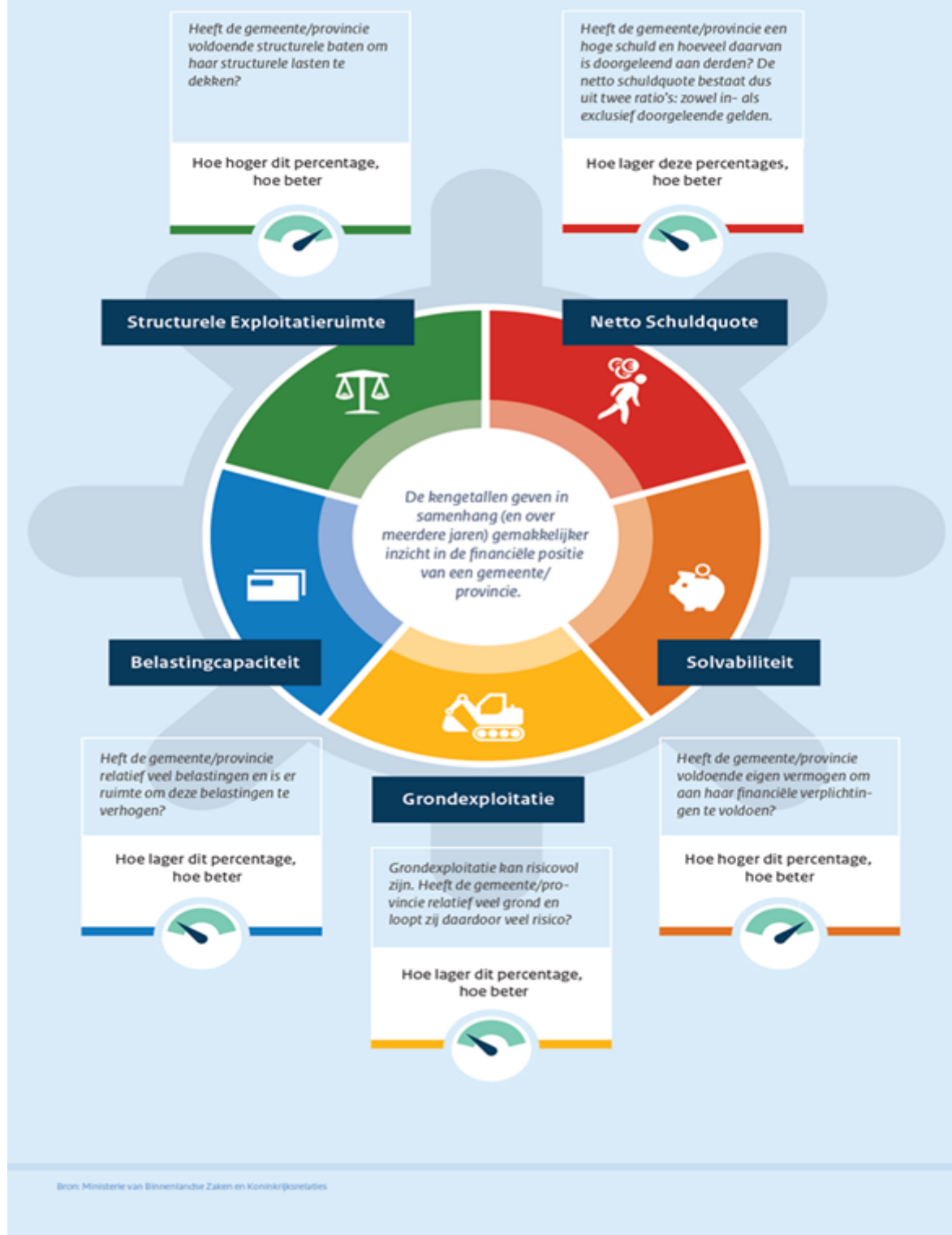
De toezichthouder hanteert geen normering, maar maakt gebruik van onderstaande signaleringswaarden.

Waarderingscijfer	Minst risicovol	Neutraal	Meest risicovol
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	<90	90-130	>130
Solvabiliteitsratio	>50	20-50	<20
Grondexploitatie	<20	20-35	>35
Structurele exploitatieruimte	>0	0	<0
Belastingcapaciteit	<95	95-105	>105

Sturen met financiële kengetallen

Financiële situatie gemeente / provincie

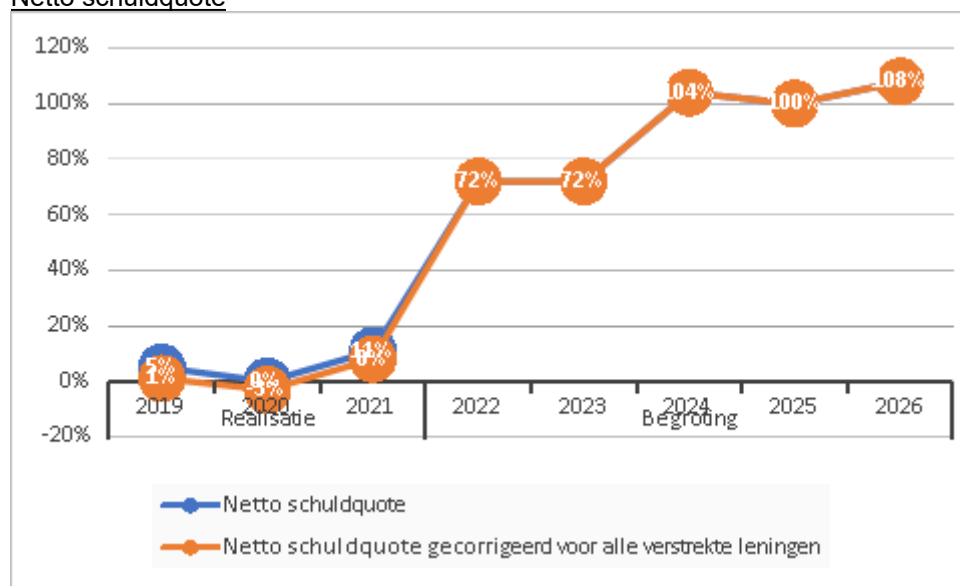
Uitgangspunten

Voor de kolommen realisatie is uitgegaan van de balans zoals opgenomen in de betreffende jaarrekening. De kengetallen voor de begroting 2022 zijn afkomstig uit de meerjarenbegroting 2022-2025. De kengetallen voor de begroting 2023-2026 zijn afkomstig uit deze meerjarenbegroting.

Omschrijving	Realisatie			Begroting				
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Netto schuldquote	5%	0%	11%	72%	72%	104%	100%	108%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	1%	-3%	8%	72%	72%	104%	100%	108%
Solvabiliteitsratio	77%	71%	72%	47%	46%	39%	40%	37%
Grondexploitatie	2%	-13%	-19%	-10%	-11%	-2%	-3%	-2%
Structurele exploitatieruimte	1%	0%	3%	1%	2%	5%	5%	2%
Belastingcapaciteit	85%	89%	101%	93%	89%	89%	89%	89%

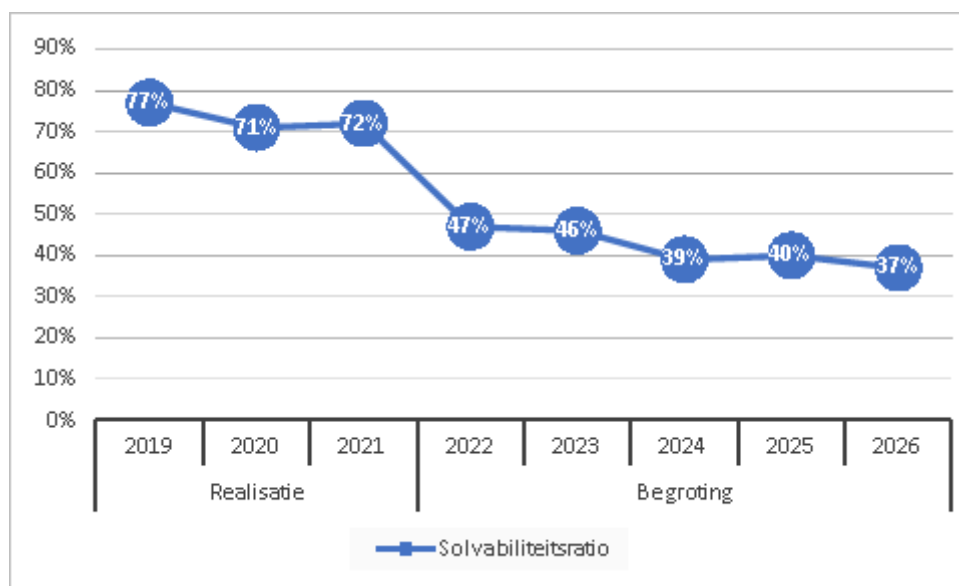
Hieronder volgt per kengetal een korte toelichting.

Netto schuldquote

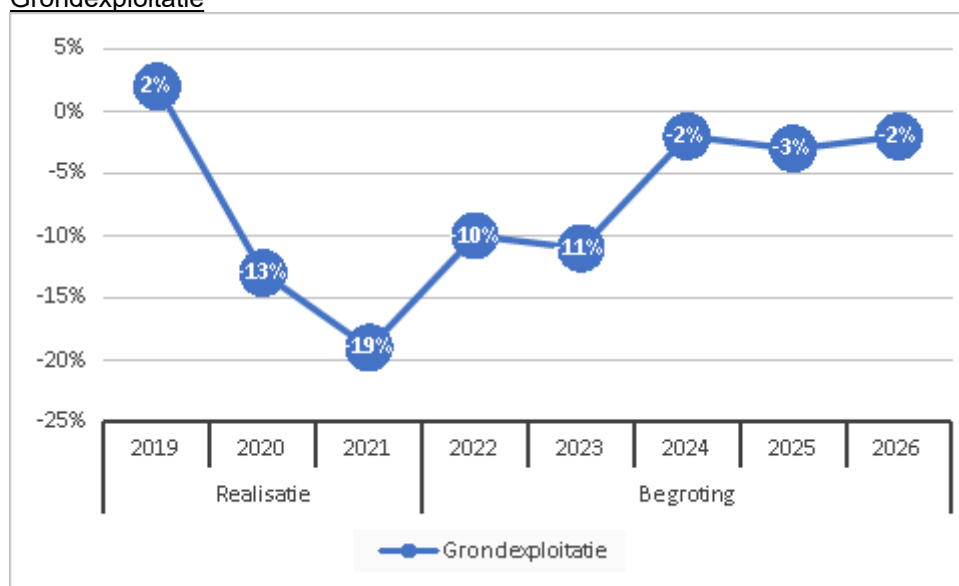
De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

Solvabiliteitsratio

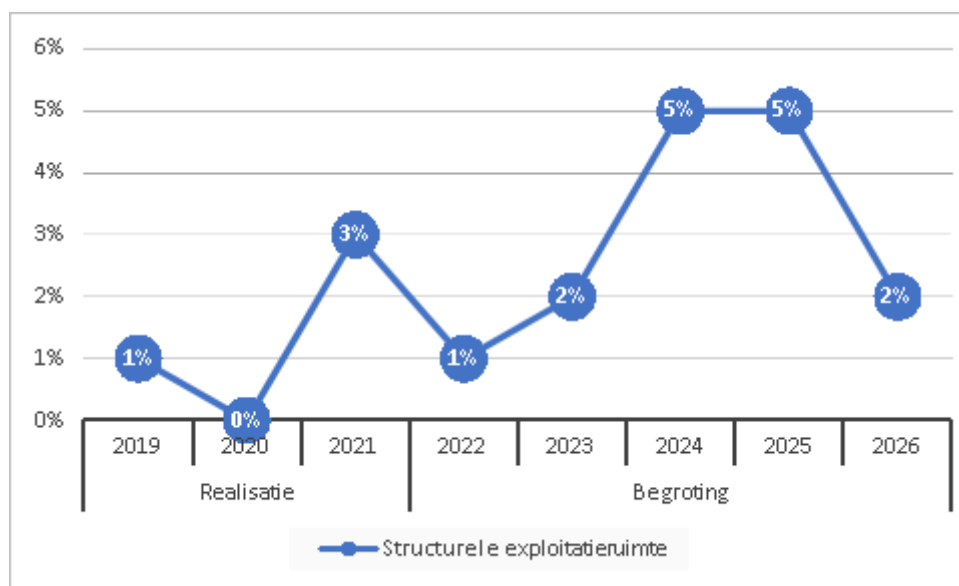
Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een gemeente.

Grondexploitatie

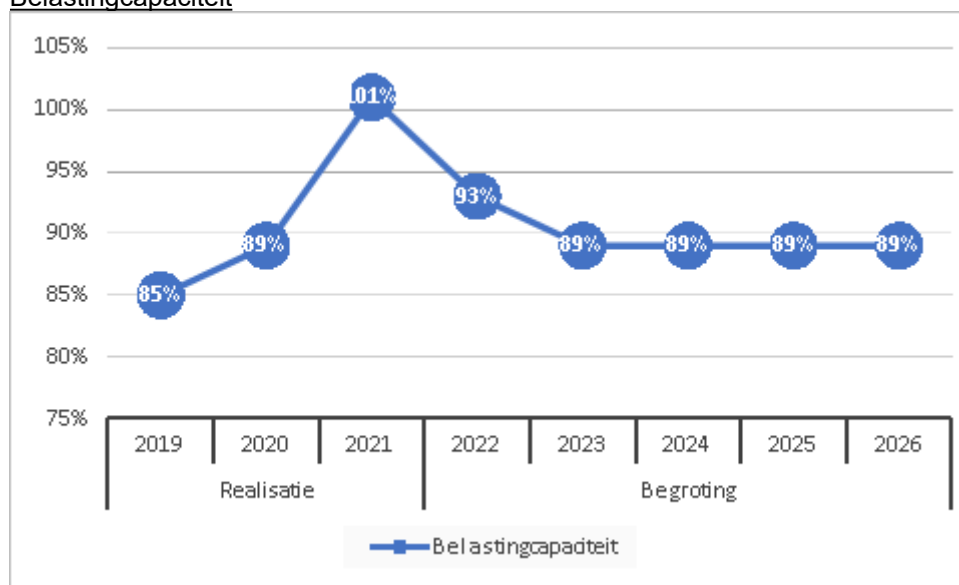
De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. Indien gemeenten leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstige) woningbouwproject hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de verkochte gronden kan immers de schuld worden afgelost. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar deze kan worden opgevangen of dat er ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. In dit geval landelijk gemiddelde tarieven. Voor de gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Naast de OZB wordt tevens gekeken naar de riool- en afvalstoffenheffing omdat de heffing niet kostendekkend hoeft te zijn, maar ook lager mag worden vastgesteld.

Conclusie

Netto schuldquote (zowel gecorrigeerd als niet gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

De hoogte van dit kengetal wordt voor de gemeente Son en Breugel beïnvloed door 2 oorzaken:

- De boekwaarde van de bouwgronden in exploitatie zijn de afgelopen jaren gedaald, waardoor afgelost is op de (daarvoor) aangetrokken geldleningen.

- Het oplopen van dit kengetal in de begrotingsjaren vanaf 2022 wordt veroorzaakt door de gedane en geraamde investeringen voor:
  - Gemeentehuis
  - Nieuwbouw de Regenboog en de Krommen hoek
  - Gezamenlijke uitbreiding voor de Bloktempel en de Ruimte
  - Braecklant
  - Dommelhuis
  - Sporthal de Bongerd

Solvabiliteitsratio

In de jaren 2019, 2020 en 2021 zijn reserves en voorzieningen nagenoeg ongewijzigd gebleven en is de boekwaarde van de bouwgronden in exploitatie afgenomen. Hierdoor blijft de solvabiliteitsratio in die jaren op nagenoeg hetzelfde niveau.

De daling van het kengetal in de meerjarenbegroting wordt veroorzaakt door de geraamde onttrekkingen aan reserves voor een deel van de hierboven genoemde investeringen. Daarnaast stijgt de totale boekwaarde van de activa als gevolg van de genoemde investeringen.

Grondexploitatie

In de afgelopen jaren is het kengetal gedaald door de afname van de boekwaarde van de bouwgronden in exploitatie. Dit kengetal wordt in de jaren 2021 en 2022 negatief omdat er in die jaren gronden verkocht worden waar geen boekwaarde tegenover staat. Deze winsten worden pas als baten geraamd als ze daadwerkelijk gerealiseerd zijn.

Structurele exploitatieruimte

De resultaten van de begrotingsjaren zijn positief. Dit betekent dat alle structurele lasten, inclusief de kapitaallasten van de geraamde investeringen, opgevangen worden binnen een structureel sluitende begroting.

Belastingcapaciteit

Het landelijk gemiddelde van het kengetal voor de belastingcapaciteit wordt jaarlijks op 100% gesteld. Het kengetal belastingcapaciteit daalt voor 2023 naar 89%. Kanttekening daarbij is dat de opbrengsten afgezet zijn tegen een landelijke gemiddelde dat niet geactualiseerd is voor 2023.

Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

In deze paragraaf wordt ingegaan op het beheer en onderhoud van het groen (openbaar groen), grijs (wegen en openbare verlichting) en blauw (riolering; gemalen en grondwater). Een rationeel beheer en onderhoud van dergelijke kapitaalgoederen is gebaat bij beheersystemen die tijdig de gewenste informatie verschaffen in het noodzakelijke onderhoud en de daarmee samenhangende kosten. Vandaar dat in deze paragraaf ingegaan wordt op de huidige stand van zaken van deze systemen.

Wegen en weginspectie

Beleid

Son en Breugel werkt met een wegenbeheersysteem. Op basis van tweejaarlijkse inspecties actualiseren we de basisgegevens binnen dit systeem. Het huidig areaal aan verhardingen is te verdelen in:

- Elementenverhardingen: ca. 670.000 m²
- Asphaltverhardingen: ca. 470.000 m²

Uitgangspunt van het onderhoud aan de gemeentewegen is dat die voldoet aan de kwaliteitsnormen van het CROW (Centrum voor onderzoek en regelgeving in de grond-, weg- en waterbouw en verkeerstechniek).

Het onderhoudsniveau van wegen is kwaliteitsniveau C. In de CROW-kwaliteitscatalogus wordt dit omschreven als matig. Het onderhoudsniveau van trottoirs is B (kwaliteit: voldoende).

Algemeen

In de eerste helft van 2022 is de aanbesteding om tot een beheerplan groen en grijs te komen doorlopen. Het bureau met de uiteindelijke beste prijskwaliteitverhouding had tijdens de aanbesteding al aangegeven dat het bij eventuele gunning de werkzaamheden pas later in 2022 op zou kunnen starten. Gezien het feit dat dit bureau als beste is beoordeeld en de kwaliteit van de beheerplannen belangrijker is bevonden dan de opleverdatum, is geaccepteerd dat de plannen pas in het eerste kwartaal van 2023 vastgesteld kunnen worden.

Naam	Periode	Vastgesteld in de raad	Planning vaststelling nieuw beleidsplan
Beheerplan wegen	2016-2020	Commissie GZ: 6 januari 2016	2023

Uitgangspunten

De kosten voor noodzakelijke reconstructies c.q. vervangingen van wegverhardingen worden niet in de reguliere onderhoudsbegroting meegenomen. Aan de hand van de weginspecties zal hiervoor zo nodig een afzonderlijk voorstel aan het college en de gemeenteraad worden voorgelegd.

Jaarlijks onderhoudsbudget

In onderstaande tabel staan de beschikbare budgetten voor het groot onderhoud exclusief de eigen uren.

Financieel	2023	2024	2025	2026
Groot onderhoud asfaltverhardingen	388.705	376.105	388.705	376.105
Groot onderhoud klinkerwegen en trottoirs	181.746	181.746	181.746	181.746
Totaal	570.451	557.851	570.451	557.851

Eind 2023 is nog € 421.712 in de egalisatiereserve wegen beschikbaar.

Onderhoudsbehoefte

Op basis van de globale visuele inspectie en een maatregelen toets wordt jaarlijks de onderhoudsbehoefte bepaald. De inspectieresultaten geven aan waar onderhoud noodzakelijk is en met een maatregelentoets bepalen we wat er exact moet gebeuren om het areaal op niveau te houden.

Achterstallig onderhoud

Er is geen sprake van achterstallig onderhoud.

Openbare verlichting

Beleid

Aan de hand van het beheersysteem worden jaarlijks de onderhoud- en vervangingsinvesteringen inzichtelijk gemaakt en opgenomen in de begroting. Uitgangspunt is dat de installatie voldoet aan de landelijke richtlijnen (NPR 13201-1).

Duurzame openbare verlichtingsinstallatie

De openbare verlichting in Son en Breugel is in zijn geheel voorzien van energiezuinige led-armaturen. Dit geldt inmiddels ook voor aanstralers van het oude raadhuisje en de kerktoren in Son.

Naam	Periode	Vastgesteld in de raad	Planning vaststelling nieuw beleidsplan
Beleidsnota openbare verlichting	N.v.t.	6 oktober 2016	N.v.t.

Uitgangspunten

Kwalitatief goede openbare verlichting waarbij de verkeersveiligheid, sociale veiligheid, leefbaarheid en duurzaamheid als speerpunten gelden. Voldoen aan de landelijke richtlijnen

Jaarlijks groot onderhoudsbudget

In onderstaande tabel zijn de bedragen voor het onderhoud van de verlichting excl. kleine reparaties en eigen uren weergegeven.

Financieel	2023	2024	2025	2026
Onderhoud verlichting	68.566	68.566	68.566	68.566
Totaal	68.566	68.566	68.566	68.566

Achterstallig onderhoud

Er is geen achterstallig onderhoud.

Civieltechnische kunstwerken

Beleid

De brug Dommelpas is dermate versleten dat groot onderhoud niet meer mogelijk is. Deze brug stond in 2021 op de nominatie om in zijn geheel te vervangen. Op basis van het definitieve ontwerp dat in 2021 is opgesteld is een quick scan flora en fauna uitgevoerd. Uitkomst is dat aanvullend onderzoek noodzakelijk is voor vleermuizen en de gele kwikstaart. Dit onderzoek is in 2022 afgerond. Conform de huidige planning zal de nieuwe brug eind 2e kwartaal 2023 worden opgeleverd. De huidige brug wordt periodiek gecontroleerd op veiligheidsaspecten zodat deze veilig door voetgangers en fietsers gebruikt kan worden.

Na afronding van de brug Dommelpas kunnen de MJOP in 2023 definitief worden opgesteld en worden verwerkt in de begroting.

Naam	Periode	Vastgesteld in de raad	Planning vaststelling nieuw beleidsplan
MJOP civieltechnische kunstwerken	2024-2034	n.v.t.	2023

Uitgangspunten

De MJOP's worden opgesteld om de civiele kunstwerken op een efficiënte en effectieve wijze in stand en veilig te houden. De wijze waarop zal in de MJOP's worden opgenomen.

Jaarlijks onderhoudsbudget c.q. investeringsmiddelen

In onderstaande tabel zijn de bedragen voor het onderhoud van de civiele kunstwerken excl. kleine reparaties weergegeven.

Financieel	2023	2024	2025	2026
Onderhoud civiele kunstwerken	6.912	6.912	6.912	6.912
Totaal	6.912	6.912	6.912	6.912

Naast bovenstaande bedragen voor het reguliere onderhoud is er ook een investeringskrediet beschikbaar gesteld voor de bruggen Planetenlaan en Dommelpas.

Achterstallig onderhoud

Er is sprake van achterstallig onderhoud aan de brug Dommelpas. Deze brug wordt zo spoedig mogelijk vervangen.

Groenvoorzieningen

Beleid

In 2021 is het nieuwe groenbeleidsplan vastgesteld. Dit plan wordt in 2022 en 2023 vertaald naar een groenbeheerplan. Dit traject wordt samen met het nieuwe beheerplan wegen vormgegeven zodat er een integrale aanpak voor het beheer van de openbare ruimte mogelijk wordt gemaakt.

Beleidsplan

Het vigerende groenbeleidsplan is in 2021 vastgesteld en heeft geen specifieke einddatum.

Naam	Periode	Vastgesteld in de raad	Planning vaststelling nieuw beleidsplan
Beleidsnota Openbaar Groen 2021	2022-(geen specifieke einddatum)	25 november 2021	

Uitgangspunten

Het hoofddoel van het groenbeleidsplan is om een samenhangend beleid en beheer van het openbaar groen voor de gemeente, naar tevredenheid van bewoners en bedrijven maar met een verschuiving van cultureel groen naar natuurlijk groen.

Jaarlijks onderhoudsbudget

In onderstaande tabel wordt het meerjarenbudget voor het groot onderhoud aan het openbaar groen weergegeven. Het betreft hier de bestekken voor de verschillende arealen.

Financieel	2023	2024	2025	2026
Exploitatiebudget	595.102	589.538	599.728	599.728

Totaal	595.102	589.538	599.728	599.728
--------	---------	---------	---------	---------

Naast de reguliere onderhoudsbudgetten is voor de uitvoering van het groenbeleidsplan € 490.000 gereserveerd. Naar verwachting resteert hiervan eind 2023 € 41.475.

Financieel	2023	2024	2025	2026
Besteding uit reserve	42.681	41.475	0	0
Saldo reserve per 31-12	41.475	0	0	0

De uitvoering van het groenbeleidsplan zal naar verwachting doorlopen tot en met 2024.

Achterstallig onderhoud

Er is geen sprake van achterstallig onderhoud.

Riolering

Beleid

Het beleid wordt vastgelegd in een Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (VGRP). Het VGRP is een middel om de gemeentelijke watertaken vast te leggen. Er zijn vier gemeentelijke zorgplichten: zorgplicht voor stedelijk afvalwater; zorgplicht voor hemelwater; zorgplicht voor grondwater en de zorgplicht voor beheer en onderhoud van de riolering. Daarnaast zijn in het VGRP maatregelen opgenomen die voortvloeien uit de Kader Richtlijn Water (KRW). Het rioleringsplan geeft inzicht in de infrastructuur zoals reconstructies en vervangingen van het stelsel. Het is tot stand gekomen op basis van een theoretisch/strategische benadering ofwel de economische levensduur van de riolering binnen het databestand.

Nieuw Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan en operationele planning 2016 – 2022

Gemeentelijk Rioleringsplan (VGRP).

Op 6 oktober 2016 is het VGRP 2016-2022 vastgesteld door uw gemeenteraad. Overeenkomstig het collegeprogramma is in dit plan een paragraaf opgenomen over MEER (Maatschappelijk; Economisch; Ecologisch en Ruimte). Verder zijn in dit plan de ambities voor duurzaamheid opgenomen.

In het VGRP 2016 – 2022 is een overzicht opgenomen van de te nemen verbetering- en vervangingsmaatregelen. Hieraan zijn tevens de financiële consequenties gekoppeld. Er is aandacht geschonken aan acties die ondernomen moeten worden in het kader van de klimaatverandering waarbij grote droge periodes worden afgewisseld met forse natte periodes. Aandacht voor hittestress en wateroverlast zijn dan ook belangrijke aandachtspunten. De financiële gevolgen zijn de basis voor het vaststellen van een kostendekkende rioolheffing.

Samenwerking binnen de afvalwaterketensystemen (OAS) cluster Eindhoven

Binnen het samenwerkingsverband worden maatregelen genomen om de waterkwaliteit van de Dommel en de zij-beken te laten voldoen aan de ecologische Europese Kader Richtlijn Water (KRW). De KRW-richtlijn is bedoeld om te zorgen dat de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater in Europa uiterlijk 2027 op een goed niveau is en blijft. Voor het stroomgebied van de Boven-Dommel en de zij-beken werken de betrokken partijen (gemeenten en waterschap De Dommel) samen in het Water(klimaat)portaal Zuidoost Brabant.

Beleidsplan

In 2021 is opdracht gegeven aan een adviesbureau om een nieuw VGRP op te stellen. Het traject om tot een conceptversie te komen heeft iets langer geduurd dan vooraf ingeschat maar feit is dat de conceptversie van het VGRP 2023-2027 in juli 2022 gereed is gekomen. Het definitieve plan wordt in het eerste kwartaal van 2023 ter vaststelling aangeboden aan de gemeenteraad.

Naam	Periode	Vastgesteld in de raad	Planning vaststelling nieuw beleidsplan
Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan	2016-2022	6 oktober 2016	2023

Jaarlijks groot onderhoudsbudget c.q. investeringsmiddelen

In onderstaande tabel staan de kosten voor het onderhoud aan het rioolstelsel. Daarnaast zijn er ook kosten voor o.a. planvorming, kapitaallasten en interne uren.

De vervangingsinvesteringen zijn gebaseerd op het gemeentelijk rioleringsplan en zijn opgenomen op het activiteitenplan.

Financieel	2023	2024	2025	2026
Onderhoudskosten riolering	333.480	338.485	343.562	348.715
Totaal	333.480	338.485	343.562	348.715

Achterstallig onderhoud

Er is geen sprake van achterstallig onderhoud.

Gebouwen

Beleid

Gemeentelijk gebouwen betreft gebouwen zoals het gemeentehuis, werf, combigebouw en bibliotheek en het Vestzaktheater.

Gemeentelijke gebouwen

De fysieke staat van de gemeentelijke gebouwen en daarmee het noodzakelijke onderhoudsniveau is opgenomen in een MeerJarenOnderhoudsprogramma (MJOP). Op 2 december 2015 is dit vastgesteld door de gemeenteraad.

De gemeenteraad heeft op 11 juni 2020 ingestemd met de strategie tot het verduurzamen van het gemeentelijk vastgoed. De strategie is geschreven op basis van een onderzoek van Strukton.

Hierin is benoemd:

- Welke gebouwen en maatregelen we meenemen in de MJOP.
- Welke projecten zelfstandig uitvoeren om te verduurzamen.
- Welke gebouwen we niet meenemen, omdat deze geen toekomstperspectief hebben.
- Dat we voor De Landing eerst kijken naar een totaaloplossing.

Het was de planning om het benodigd onderhoudsbudget in 2021 te actualiseren. Door lopende en startende projecten, het doorschuiven van bestuurlijke beslissingen omtrent de status van diversen gebouwen en bouwkundige/installatietechnische problemen van enkele gebouwen is op dit moment alleen het Combigebouw geschikt voor actualisatie voor het MJOP. Daarnaast hebben de verduurzaming van de gebouwen als gevolg dat de onderhoudskosten voor de gebruikers is gestegen. Er zal dus met de gebruikers moeten worden overlegd hoe hier mee om te gaan en hierover afspraken te maken.

Het onderhoudsbudget voor de gemeentelijke gebouwen wordt aan de hand van het bovenstaande in 2023 geactualiseerd.

Naam	Periode	Vastgesteld in de raad	Planning vaststelling nieuw beleidsplan
MJOP gebouwen	N.v.t.	2 december 2015	2023

Uitgangspunten

Periodiek dienen de bestaande meerjarenonderhoudsprogramma's (MJOP's) te worden geactualiseerd zodat planning en uitvoering in een lijn blijven en de kosten/budgetten actueel blijven. Een MJOP wordt opgesteld voor alle gemeentelijke gebouwen die op de huidige wijze in stand worden gehouden en waarvoor geen nieuwbouw in de planning staat.

Jaarlijks onderhoudsbudget c.q. investeringsmiddelen

Financieel	2023	2024	2025	2026
Dotatie voorziening	75.000	75.000	75.000	75.000
Besteding uit voorziening	210.916	75.155	128.796	198.653
Saldo voorziening per 31-12	715.969	715.814	662.018	538.365

Achterstallig onderhoud

Momenteel is sprake van achterstallig onderhoud, mede doordat geplande renovaties uitgesteld zijn. Het achterstallig onderhoud wordt meegenomen bij de actualisatie van het MJOP in 2023.

Speeltoestellen

Uitgangspunten

Uitgangspunt is dat de speeltuinen voldoen aan de veiligheidseisen van het attractie- en speeltuinenbesluit. Om hieraan te voldoen zijn in de afgelopen jaren alle speeltoestellen vervangen. De investeringen zijn afgesloten. Elk jaar worden de speeltoestellen gecontroleerd door een externe partij en eventuele tekortkomingen worden hersteld.

Jaarlijks onderhoudsbudget c.q. investeringsmiddelen

In onderstaande tabel wordt het meerjarenbudget voor het onderhoud aan de speelvoorzieningen. Dit budget omvat o.a. onderhoud, inspectie kleine vervangen en schoonmaak van de speelvoorzieningen.

Financieel	2023	2024	2025	2026
Exploitatiebudget	25.766	25.766	25.766	25.766
Totaal	25.766	25.766	25.766	25.766

Achterstallig onderhoud

Er is geen sprake van achterstallig onderhoud.

Financiering

Inleiding

Het opstellen van de paragraaf financiering in de begroting en de jaarstukken is in zowel het BBV als in de wet Fido verplicht gesteld. Financiering betreft de wijze waarop de gemeente Son en Breugel de benodigde geldmiddelen aantrekt en (tijdelijke) overtollige geldmiddelen belegt. De uitvoering van deze paragraaf vindt plaats binnen de wettelijke kaders van het BBV en de wet Fido. Naast deze wetgeving is een treasury statuut vastgesteld. In dit statuut zijn nadere regels opgenomen om daarmee de financieringsfunctie te sturen, te beheersen en te controleren.

De paragraaf geeft inzicht in de rentelasten en -baten, het renteresultaat, de financieringsbehoefte en de wijze waarop rente wordt toegerekend aan investeringen, grondexploitaties en projecten. De bedragen in onderstaande tabellen moeten vermenigvuldigd worden met € 1.000.

Interne- en externe ontwikkelingen

Extern

De ECB blijft in de komende twaalf maanden een ruim monetair beleid voeren. De rentetarieven zijn nog op een laag niveau maar zijn wel aan het stijgen.

Intern

Voor de begroting zijn de volgende interne rentepercentages gebruikt, de berekening volgens BBV:

Renteschema	%
Rente over voorziening verliesgevende complexen bouwgrond	2,00%
Rente grondexploitatie	0,92%
Rente activa	1,00%

In onderstaand schema is het renteresultaat berekend volgens BBV:

Stap	Renteschema	2023	2024	2025	2026
	De externe rentelasten over de aangetrokken geldleningen niet zijnde projectfinanciering	232	220	208	196
	De externe rentelasten over de aangetrokken geldleningen voor projectgefinancierde grondexploitatie	0	0	0	0
	De externe rentelasten over de aangetrokken geldleningen die doorgezet zijn aan derden	0	0	0	0
	De externe rentelasten over de aangetrokken geldleningen voor projectgefinancierd overig (zonnepanelenproject)	22	20	18	16
	De externe rentelasten over de verwachte nieuw aan te trekken korte en lange financiering	396	499	482	499
	De externe rentebaten	-27	-25	-23	-22
1	Saldo rentelasten en rentebaten	623	714	684	689
	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	40	1	7	7
	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0	0	0	0

De rentebaar van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-22	-20	-18	-16
2 Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	17	-19	-12	-10
3 Rente over eigen vermogen	0	0	0	0
3 Rente voorzieningen	38	38	39	40
4 Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente 1+2+3)	678	733	712	720
5 De aan taakvelden toegerekende rente	0	0	0	0
Renteresultaat op het taakveld treasury (4+5)	678	733	712	720

Het genoemde renteresultaat komt terug op het taakveld treasury, maar is niet het enige resultaat op dat taakveld. Ook bijvoorbeeld ontvangen dividend wordt geraamd op het taakveld, maar maakt geen onderdeel uit van het renteschema.

Financieringsbehoefte

Op basis van de begroting 2023 wordt een meerjarige financieringsbehoefte opgesteld.

Boekwaarde 1-1	2023	2024	2025	2026
Activa	80.762	89.542	89.853	89.085
Grondexploitatie	-5.009	-799	-1.381	-685
Geldleningen OG*	-15.951	-15.089	-14.225	-13.359
Reserves en voorzieningen	-41.919	-41.399	-41.445	-39.114
Financieringsbehoefte	17.883	32.255	32.802	35.927

* Dit is de huidige leningenportefeuille.

Uit bovenstaand schema blijkt dat de komende jaren een financieringsbehoefte is tot een maximum van ruim € 36 miljoen. Deze wordt gefinancierd met kasgeld en langlopende geldleningen.

Beleidsvoornemen financiering.

Het beleid is erop gericht om de financieringsbehoefte af te dekken met kortlopende financiering omdat de rente op de kortlopende middelen lager is dan de rente op langlopende middelen. Hierbij wordt rekening gehouden met de kasgeldlimiet, die bepaalt dat de gemiddelde vlottende schuld, over drie maanden gezien, niet boven de 8,5% van het begrotingstotaal mag uitkomen. Gezien het feit dat de rente op dit moment stijgt, kan de overweging gemaakt worden om een groter deel van de financieringsbehoefte te financieren met langlopende leningen.

Renterisicobeheer

De overheid heeft twee instrumenten bepaald voor het toetsen van het renterisico, namelijk: de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet vormt de bovengrens waarmee een tijdelijk liquiditeitstekort gefinancierd kan en mag worden met een kortlopende geldlening (korter dan 1 jaar). Als het liquiditeitstekort een structureel karakter draagt moet een langlopende geldlening worden aangetrokken. Indien voor het derde achtereenvolgende kwartaal de kasgeldlimiet wordt overschreden moet de toezichthouder hiervan op de hoogte worden gesteld. Ook moet de kwartaalrapportage en een plan om binnen de kasgeldlimiet te blijven ter goedkeuring worden voorgelegd aan de toezichthouder. De kasgeldlimiet is vastgesteld op 8,5% van het begrotingstotaal.

Stap	Omschrijving	2023
	Bepalen toegestane kasgeldlimiet	
	Omvang begrotingstotaal	46.700
	Percentage regeling	8,50%
1	Toegestane kasgeldlimiet	3.970
	Vlottende korte schuld	
	opgenomen gelden < 1 jaar	3.000
	Schuld in rekening courant	1.558

Gestorte gelden door derden < 1 jaar	13
Overige geldleningen niet zijnde vaste schuld	0
2 Totaal vlottende korte schuld	4.570
Vlottende middelen	
Contante gelden in kas	2
Tegoeden in rekening courant	0
Overige uitstaande gelden < 1 jaar	2
3 Totaal vlottende middelen	4
4 Totaal netto vlottende schuld (2-3)	4.566
Ruimte(+)/Overschrijdingen(-) (1-4)	-597

Voor 2023 wordt met kasgeldleningen gewerkt tot de bovengrens van de kasgeldlimiet om te voorzien in de financieringsbehoefte. De overige financieringsbehoefte wordt gefinancierd door middel van het opnemen van langlopende geldleningen.

Renterisiconorm

De renterisiconorm stelt een grens aan het te lopen renterisico op de vaste schuld. De risiconorm houdt in dat de jaarlijkse verplichte aflossingen en renteherzieningen niet hoger mogen zijn dan 20% van het begrotingstotaal (zie tabel hieronder).

Stap	Omschrijving	2023	2024	2025	2026
1	Renteherzieningen	0	0	0	0
2	Aflossingen	862	864	866	868
3 (1+2)	Renterisico	862	864	866	868
4	Begrotingstotaal	46.700	45.425	46.914	45.471
5	Percentage regeling	20%	20%	20%	20%
6 (4 x 5)	Renterisiconorm	9.340	9.085	9.383	9.094
7	Ruimte(+)/Overschrijdingen(-)	8.478	8.221	8.517	8.226

Voor de komende jaren is er ruimte om lang geld aan te trekken volgens de renterisiconorm.

Leningenportefeuille

Een belangrijk onderdeel van het financieringsbeleid vormt de omvang, flexibiliteit, gemiddelde looptijd en rentegevoeligheid van de leningenportefeuille. De leningenportefeuille van de gemeente ziet er als volgt uit:

Opgenomen langlopende leningen							
Leningverstrekker	Looptijd		Rente	Oorspronkelijk	1-1-2023	31-12-2023	
	Van	t/m					
Provincie Noord-Brabant	2018	2033	1,13%	1.014	760	695	
Provincie Noord-Brabant	2018	2033	1,18%	761	571	522	
Provincie Noord-Brabant	2019	2034	1,28%	507	413	381	
Provincie Noord-Brabant	2019	2034	1,33%	254	207	191	
BNG	2022	2042	1,72%	14.000	14.000	13.300	
Totaal				16.536	15.951	15.089	

Bedrijfsvoering

Inleiding

De bedrijfsvoering heeft als doel het zo optimaal mogelijk ondersteunen en uitvoeren van de programma's. In de praktijk moet dit tot uiting komen in het goed bedienen van de klanten van onze gemeente, interne en externe processen efficiënt te laten verlopen en zorgvuldige besluitvorming te garanderen. Concreet gaat het om een goede dienstverlening aan de burger, namelijk door:

- een efficiënt werkende organisatie;
- een zorgvuldig besluitvormingsproces;

- een gestructureerde planning en beheersing van de beleidsuitvoering;
- waar mogelijk op een verantwoorde manier benutten van ICT-mogelijkheden;
- de beschikbaarheid van gemotiveerd en gekwalificeerd personeel.

Organisatie die we willen zijn

Doorontwikkeling organisatie

Het organisatie ontwikkeltraject is een continu proces dat we op basis van opgedane ervaringen en aanvullende inzichten uit rapportages gaan vertalen naar een meerjarig programma. Daarin zullen voorstellen bij elkaar komen met betrekking tot strategie, cultuur en organisatiestructuur. De ambtelijke capaciteit vormt daar ook onderdeel van en de beweging naar zelforganisatie op inhoud is uitgangspunt.

Strategisch HRM – beleid

Het strategisch HRM plan zetten we in om (middel) lange termijn ontwikkelingen die van invloed zijn op de ontwikkeling van de organisaties te vertalen naar een HRM – instrumentarium. De doorontwikkeling van de organisatie bepaalt mede welke onderwerpen we specifiek gaan oppakken.

Hybride werken

De gedwongen massale overstap naar thuiswerken heeft geleid tot nieuwe inzichten over werken en verandert de betekenis en functie van het kantoor, zoals we kennen van voor de coronacrisis. De transformering naar het "nieuwe normaal" leidt tot de vraag hoe en waar gaan we werken en wat hebben we daarvoor nodig. Een nieuw perspectief op werken waarvan zowel thuiswerken als op kantoor werken deel uitmaakt. Hieraan gaan we verder invulling geven dat past binnen de beweging naar zelforganisatie.

Informatievoorziening

Informatiebeleid en informatieplan

Het informatiebeleid 2021-2025 is de leidraad voor het informatieplan 2023. Het informatieplan bevat de door de Dommelvallei-organisaties gezamenlijk geprioriteerde lijst van projecten waarmee we bouwen aan ambities op basis van de thema's:

- Digitaal voor en mét de burger
- Veilig en vertrouwd
- Meer doen met data
- Basis voor de toekomst

Door verregaande digitalisering en meer eisen op het gebied van informatiebeveiliging nemen ICT-kosten toe. Dit is een landelijke trend. Om ons voor te bereiden op deze stijging reserveren we een bedrag van €107.580 in 2023 en vanaf 2024 structureel € 64.240. Met de samenwerkingspartners gaan we kritisch kijken en keuzes maken welke projecten we uitvoeren.

Aan het einde van het jaar kijken we tijdens een gezamenlijke raadsinformatieavond terug naar 2023 en op basis van het informatieplan 2024 naar het komende jaar. Zie ook Nieuw beleid van programma 1.

Ontwikkelplan professionaliseren functioneel beheer.

Functioneel beheer is een katalysator voor digitale transformatie. In 2022 stelde de dienst het ontwikkelplan "professionaliseren functioneel beheer" op met als doel de potentie van digitale mogelijkheden beter uit te nutten. Met dit plan werken zij in 2023 verder aan een functioneel beheerorganisatie die:

- Zorgt voor kwaliteit en continuïteit van de informatievoorziening
- In staat is om het maximale uit de gebruikte systemen te halen.
- Digitale dienstverlening naar een volgend niveau kan brengen.
- Zorgt voor een optimale fit tussen gebruiker, proces en systeem.
- Kwaliteit van data een boost geeft.

Common Ground

In 2023 implementeren Dienst Dommelvallei de eerste gegevenskoppelingen die voldoen aan de Common Ground gedachte. Daarmee werken we aan een gegevenslandschap waarbij het mogelijk is om direct de bron te bevragen onder het motto “eenmalig opslaan en meervoudig gebruiken”. Koppelingen die gegevens kopiëren van het éne systeem naar het andere vervangen we in de komende jaren geleidelijk (op natuurlijke momenten en afhankelijk van het aanbod van leveranciers) door relatief eenvoudige en laagdrempelige standaarden voor koppelen. Het ontsluiten van gegevens wordt daarmee makkelijker. Dat zorgt voor betere dienstverlening door meer selfservice naar burgers en bedrijven.

Informatiebeveiliging en Privacy

1. Basis op orde

Veiligheid eerst

De Chief Information Security Officer (CISO) en Functionarissen Gegevensbescherming (FG's) zien toe op de invoering van de BIO Top10 maatregelen. Dit programma sluit aan bij de aanbevelingen van de rekenkamercommissie en is risicogebaseerd opgezet.

Kwetsbaarheidsscan-/penetratietesten

Op basis van de uitkomsten van de kwetsbaarheidsscan die in 2022 is uitgevoerd, worden mitigerende maatregelen genomen en wordt bepaald welk soort penetratietest uitgevoerd wordt.

Risicomanagement

In 2022 zijn het Information Security Management System (ISMS) en Privacy Management System (PMS) geïmplementeerd en heeft het privacyteam daar de eerste ervaringen mee opgedaan. Met behulp van dit ISMS en PMS kunnen we informatiebeveiliging en gegevensbescherming op een gestructureerde manier borgen in de P&C-cyclus. In 2023 krijgen de proceseigenaren beter inzicht in de risico's. FG's en CISO adviseren over de te nemen maatregelen.

Verwerkers- en samenwerkingsovereenkomsten

De FG's blijven ook in 2023 sturen op het vastleggen van afspraken met onze samenwerkingspartners.

Verwerkingenregister

In het verwerkingenregister staan alle verwerkingsactiviteiten die onder de verantwoordelijkheid van een organisatie plaatsvinden. Dit register bevat onder andere de verwerkingsdoeleinden, de categorieën van persoonsgegevens die we verwerken, wie de betrokkenen daarbij zijn, wie de gegevens mag ontvangen en hoe lang we de gegevens mogen bewaren. Iedere organisatie is verplicht om een eigen register bij en actueel te houden. De FG's sporen de leidinggevenden hiertoe aan en toetsen de volledigheid.

2. Bedrijfscontinuïteit

Bedrijfscontinuïteitsplannen

Om voorbereid te zijn op cyberincidenten moeten bedrijfscontinuïteitsplannen opgesteld worden. Daarin werken we de volgende 3 onderwerpen uit:

- Inhoudelijk en technisch: We bepalen welke processen het meest kritisch zijn en op welke wijze de dienstverlening kan doorgaan bij uitval of niet-beschikbaarheid van systemen.
- Privacy: Als (persoons)gegevens die de gemeenten in beheer hebben in verkeerde handen vallen zijn de mogelijke gevolgen voor inwoners, ondernemers en medewerkers bijna niet te overzien. We moeten de impact daarvan op de betrokkenen bepalen en maatregelen beschrijven om de gevolgen te verkleinen. Dit doen we om onze inwoners en medewerkers te beschermen. Ook om aansprakelijkheidsstellingen van getroffen of boetes van de privacytoezichthouder te voorkomen.
  - Communicatie: In hun bedrijfscontinuïteitsplannen beschrijven we hoe ze over incidenten communiceren. Zowel intern als extern. Een goede communicatie zorgt ervoor dat de berichtgeving gebaseerd is op feiten en minder op speculaties.

Werken in de Cloud

We werken steeds meer in de Cloud. De risico's die daarmee gepaard gaan mitigeren worden op 3 fronten gemitigeerd:

- Veilige inrichting van de omgeving. Dienst Dommelvallei heeft aandacht voor de juiste inrichting van de Cloud en bij de keuzes in de licenties. Ook besteden zij aandacht aan de juiste back-up strategie en de versleuteling van gegevens.
- Beschermen van de gegevens door er voor te zorgen dat alleen de bevoegden toegang hebben, door de autorisatieprocessen hierop aan te passen en periodieke controles op autorisaties uit te voeren.

- Beschermen van de toegang tot de gegevens door te zorgen dat alleen toegestane apparaten toegang krijgen door dat technisch af te dwingen.

Crisisbeheersing

Met de toegenomen dreigingen van buitenaf is een goede crisisbeheersing onontbeerlijk. Immers de risico's met betrekking tot de bedrijfscontinuïteit nemen toe omdat digitale processen steeds meer de standaard worden. Bij het bestrijden van een crisis is het belangrijk om de verantwoordelijkheden en rollen duidelijk af te spreken. Het crisisteam is bezig met het opstellen van een draaiboek, met daarin een stappenplan om de gevolgen van een ransomware aanval of een hack te bestrijden. Vervolgens zal hiermee geoefend worden.

3. Bewustwording

Bewustwording is en blijft voor informatiebeveiliging en gegevensbescherming essentieel. Het privacyteam maakt medewerkers bewust van de risico's van het werken met (persoons)gegevens en we maken risicomangement expliciet onderdeel van de besluitvorming. We gaan door met onze Dommelvallei brede bewustwordingscampagne, o.a. bestaande uit e-Learning, een Nano training en een phishing mail campagne. Op basis van de behaalde resultaten beoordelen we op welke onderwerpen we ons daarna focussen. Bewustwording is een cyclisch proces. FG's en CISO zien er op toe dat gegevensbescherming een wezenlijk onderdeel is van het verwerken en analyseren van (big)data.

Wet Open Overheid (Woo)

Op 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) in werking getreden. De Woo vervangt de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). Het doel van de Woo is een meer transparante en actief openbaar makende overheid.

Openbaarmaking op verzoek

Dit wordt ook wel passieve openbaarmaking genoemd. Ook onder de Woo is het mogelijk om een verzoek in te dienen tot openbaarmaking aan eenieder. De behandeling van Woo-verzoeken is geïmplementeerd in de organisatie. In 2022/2023 bekijken we hoe we het proces voor het behandelen van Woo-verzoeken kunnen vereenvoudigen, zodat we Woo-verzoeken eenvoudiger en sneller kunnen afhandelen.

Openbaarmaking uit eigen beweging

Dit wordt ook wel actieve openbaarmaking genoemd. De Woo verplicht tot het actief, uit eigen beweging, openbaar maken van documenten. Deze verplichting heeft betrekking op elf categorieën van informatie die benoemd zijn in artikel 3.3 van de Woo.

De verplichting tot actieve openbaarmaking is nog niet in werking getreden, maar wordt bij Koninklijk besluit gefaseerd ingevoerd.

Op dit moment zijn we nog niet gestart met de actieve openbaarmaking zoals voorgeschreven in de Woo. Op grond van de Woo moeten we informatie openbaar maken via het Platform Open Overheidsinformatie (PLOOI). Dit landelijke platform is nog niet klaar voor gebruik.

De implementatie van de actieve openbaarmakingsverplichting pakken we samen op met de gemeenten Geldrop-Mierlo, Nuenen en met de Dienst Dommelvallei. De opgestelde projectopdracht werken we nog verder uit in een plan van aanpak. We verwachten dat het plan begin 2023 klaar is.

Digitale informatiehuishouding op orde

De Woo bevat een algemene zorgplicht om documenten in goede, geordende en toegankelijke staat te houden. Het verbeteren van de digitale informatiehuishouding is een continu proces. Jaarlijks worden er activiteiten uitgevoerd die hier aan bijdragen, zoals het digitaliseren van dossiers. Als onderdeel van de invoering van de Wet open overheid worden aanvullende initiatieven ontplooid om de informatiehuishouding verder te verbeteren.

Control

Accountant

In de tweede helft van 2022 worden gesprekken gevoerd met de accountant hoe opvolging te geven aan zijn adviezen uit de managementletter en het accountantsverslag. Uitwerking daarvan gebeurt gedeeltelijk in 2023.

Rechtmatigheidsverantwoording

De rechtmatigheidsverantwoording gaat in vanaf het boekjaar 2023, in plaats van vanaf 2022. De noodzakelijke wetswijziging hiervoor is nog niet definitief vastgesteld.

Het college geeft vanaf het boekjaar 2023 zelf een verantwoording af over de rechtmatigheid. De precieze invulling van deze verantwoording is op dit moment nog onduidelijk. Aan de hand van de beschikbare informatie bereiden we ons in 2022 verder voor, zodat we een rechtmatigheidsverantwoording kunnen afgeven bij de jaarrekening 2023.

Data-analyses

De verbijzonderde interne controle is altijd in ontwikkeling. Samen met de accountant wordt gekeken naar de verdere inzet van data-analyses. Deze kunnen, zoals nu in een aantal gevallen al wordt gedaan, ingezet worden om gegevensgerichte interne controlewerkzaamheden te verrichten. Data-analyses worden ook ingezet om risico's in het proces op te sporen zodat de controle nog slimmer en efficiënter wordt.

Kengetallen

(peildatum 1-7-2022)

Verdeling man/vrouw en fulltime/parttime

	Fulltime	Parttime	Totaal
Mannen	35	4	39
Vrouwen	12	26	38
Totaal	47	30	77
Verhouding man / vrouw: man 50,6%, vrouw 49,4%			
Verhouding man / vrouw in vergelijkbare gemeenteklasse voor 2021: man 43%/ vrouw 57%*			
*bron: personeelsmonitor 2021			

Formatie

(excl. Griffie en College B&W)

	Factor	Begroting 2023
Totale formatie teams	fte	82,23

Gemiddelde leeftijd

	2022	2021
Mannen	50,3	49,5
Vrouwen	44,5	44,5
Totaal	47,4	46,9
Gemiddelde leeftijd landelijk binnen gemeenten in 2021: 47,4jaar		

Ziekteverzuim (excl. zwangerschapsverlof)

	2022 1 januari tot 1 juli	2021 1 januari tot 1 juli
Verzuimpercentage	7,63	7,16
Verzuimfrequentie	0,73	0,23
Ziekteverzuimpercentage in vergelijkbare gemeenteklasse voor 2021: 5,3%		

Indicatoren BBV begroting 2021	Jaarrekening 2021	begroting 2021	begroting 2022	begroting 2023
Formatie (FTE per 1000 inwoners)	5,43	5,50	5,74	5,70
Bezetting (FTE per 1000 inwoners)	5,33	5,40	5,36	4,86
Apparaatskosten (kosten per inwoner)	807,36	797,41	846,57	879,42
Externe inhuur (kosten inhuur externen als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen)	27,12%	11,96%	17,43%	12,56%
Overhead (% van de totale lasten)	16,96%	15,88%	15,15%	15,57%

Verbonden partijen

Inleiding

De paragraaf verbonden partijen moet inzicht geven in de relaties van de gemeente in rechtspersonen waarin bestuurlijke invloed wordt uitgeoefend én financiële belangen gemoeid zijn. Verbonden partijen zijn een manier om een bepaald beleidsvoornemen uit te voeren; het aangaan van verbonden partijen komt altijd voort uit het publiek belang.

Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht.

Onder financieel belang wordt verstaan: een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is indien de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichting niet nakomt.

Ter voldoening aan het bepaalde in de artikelen 1, 5, 8, 9, 15, 26 en 36 van het BBV komen hierna de volgende verbonden partijen aan de orde:

Gemeenschappelijke regelingen:

- Gemeenschappelijke Regeling Metropoolregio Eindhoven (MRE) te Eindhoven;
- Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Zuidoost Brabant (ODZOB) te Eindhoven;
- Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost (VRBZO) te Eindhoven;
- Gemeenschappelijke Regeling Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst (GGD) Brabant Zuidoost te Eindhoven;
- Gemeenschappelijke Regeling Dienst Dommelvallei te Mierlo;
- Gemeenschappelijke Regeling Werkvoorziening de Dommel (WSD) te Boxtel;
- Gemeenschappelijke Regeling Reiniging Blink te Helmond;

Vennootschappen en coöperaties:

- Naamloze Vennootschap Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) te Den Haag;
- Naamloze Vennootschap Brabant Water te Den Bosch;

Stichtingen en verenigingen:

- Stichting Zorg- en Veiligheidshuis Brabant Zuidoost te Helmond;
- Stichting Bureau Inkoop en aanbestedingen Zuidoost Brabant (BIZOB) te Oirschot;
- Stichting Beveiliging Bedrijven Ekkersrijt (SBBE) te Son en Breugel;
- Stichting Begraafplaats en Uitvaartcentrum Wolfswinkel te Son en Breugel;

In deze paragraaf zal in tabelvorm elke verbonden partij uitgewerkt worden aan de hand van de volgende indelingen:

- Doel en openbaar belang van de verbonden partij;
- Algemene visie op en beleidsvoornemens omtrent inschakelen van de verbonden partij: uitgangspunten waarom en wanneer er gebruik wordt gemaakt van de verbonden partij;
- Veranderingen en ontwikkelingen van de verbonden partij;
- Risico's: welke risico's zijn er bij deelname;
- Afbreukrisico van geen deelname: wat zijn de risico's bij geen deelname;
- Alternatieven voor geen deelname: welke alternatieven zijn er;
- Bestuurlijke betrokkenheid en vertegenwoordiging: wie zijn er betrokken bij de samenwerking;
- Frequentie van terugkoppeling naar de raad: frequentie van informatie terugkoppeling;
- Financieel belang: welke kosten horen bij de samenwerking;
- Vermogenspositie en resultaat boekjaar van de verbonden partij.

De volgende afkortingen zijn gebruikt in de uitwerking van de verbonden partijen:

DB: Dagelijks bestuur;

GR: Gemeenschappelijke regeling;

NV: Naamloze Vennootschap.

Gemeenschappelijke regelingen

GR Metropoolregio Eindhoven (MRE) te Eindhoven

Doel en openbaar belang

Per 1 januari 2015 is de GR Metropoolregio Eindhoven (MRE) ontstaan als samenwerkingsverband van de 21 gemeenten in Zuidoost Brabant. In MRE-verband werken de gemeenten samen aan een gezonde (fysieke) leefomgeving voor inwoners, ondernemers en bezoekers van de mooiste en meest inclusieve regio van Nederland. Door samen te werken op de grote maatschappelijke opgaven rondom de kwaliteit van de leefomgeving dragen we bij aan het welzijn en de brede welvaart van onze inwoners.

Per 1 januari 2015 maakt het Regionaal Historisch Centrum Eindhoven (RHCE) ook onderdeel uit van de gemeenschappelijke regeling Metropoolregio Eindhoven. RHCE heeft taken op het gebied van toezicht, behoud en het openbaar maken van de cultuurhistorische informatie.

Algemene visie op en beleidsvoornemens omtrent inschakelen van de verbonden partij

De regio wordt bestuurd op verschillende overheidsniveaus (lokaal, subregionaal en regionaal) en er wordt steeds geschakeld tussen die verschillende niveaus. Dit komt enerzijds doordat de leefwereld van onze inwoners (zoals werken, recreatie, winkelen, mobiliteit, etc.) de zich niet beperkt zich niet tot onze eigen gemeente, maar vindt plaats in de geheel regio. Dit geldt ook voor de bedrijven in onze gemeente, die onderdeel uitmaken van een regionaal economisch netwerk (Brainport). Anderzijds zijn de maatschappelijk opgaven waar we voor staan steeds vaker gemeentegrens overstijgend. Zowel vanuit onze belangen als vanuit de noodzaak om samen vraagstukken op te pakken is regionale samenwerking belangrijk voor ons. Door MRE wordt de samenwerking op strategisch niveau ingevuld voor de beleidsthema's economie, mobiliteit, energietransitie en transitie landelijk gebied. Samen met andere overheden (Rijk, provincie), bedrijfsleven, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties worden de thema's economie, ruimte en mobiliteit verkend en wordt de regionale strategie bepaald. Daarnaast kan de Metropoolregio op tijdelijke thema's de gezamenlijke belangen zowel van alle gemeenten als van enkele gemeenten behartigen. Door deze samenwerking wordt niet alleen een kostenbesparing gerealiseerd, maar worden de (ontwikkelings)mogelijkheden van de (sub)regio('s) beter benut.

De gemeente brengt haar archief na verloop van tijd onder bij het RHCE, voor zover deze documenten niet vernietigd (moeten) worden.

Veranderingen en ontwikkelingen

De afgelopen jaren is gewerkt op basis van het Samenwerkingsakkoord 2019-2022; de termijn daarvan loopt dit jaar af. Om die reden is in 2021 gestart met de voorbereiding van een nieuw samenwerkingsakkoord door een ambitiedocument op te stellen en deze voor te leggen aan de gemeenteraden. Met input van de 21 gemeenteraden heet het Algemeen Bestuur het ambitiedocument vastgesteld. Op basis hiervan wordt het Samenwerkingsakkoord 2023-2026 opgesteld; deze zal begin 2023 aan de gemeenteraden worden voorgelegd en door het Algemeen Bestuur geaccordeerd.

Op basis van het samenwerkingsakkoord wordt jaarlijks een werkprogramma opgesteld, dat ook ieder jaar voor een reactie wordt voorgelegd aan de gemeenteraden.

Mogelijk wordt het RHCE komende jaren verzelfstandigd. Momenteel wordt onderzocht hoe dat georganiseerd kan worden.

Risico's

In het samenwerkingsakkoord hebben we afgesproken dat de Metropoolregio zich alleen nog richt op de thema's Economie, Mobiliteit, Energietransitie en Transitie Landelijk Gebied. De overige taken zijn overgedragen naar andere samenwerkingsverbanden, zoals het Stedelijk Gebied Eindhoven. Deze overdracht is niet gepaard gegaan met middelen. Er is een risico dat hierdoor de kosten van de andere samenwerkingsverbanden toenemen.

Afbreukrisico van geen deelname

Het risico is dat de gemeente Son en Breugel zich buiten sluit als zij niet deelneemt aan de Metropoolregio. De Metropoolregio is een belangenbehartiger van de regio en weet ook middelen bij anderen (veelal via cofinanciering) los te krijgen.

Alternatieven voor geen deelname

Naast de Metropoolregio zijn er allerlei andere vormen van (gemeentelijke) samenwerking mogelijk. Zo is op subregionaal vlak een bestuursovereenkomst gesloten met de gemeenten in het stedelijk gebied van Eindhoven en wordt er ook in Dommelvalleiverband samengewerkt. Op het niveau van Zuidoost-Brabant is, inhoudelijk gezien, geen vergelijkbare samenwerking.

Bestuurlijke betrokkenheid en vertegenwoordiging

Deelname door de 21 gemeenten in Zuidoost-Brabant.

Algemeen bestuur: lid: Hans Gaillard, plv. lid: Jan Boersma.

Raadstafel21: twee leden vanuit de raad: Martien Merks en Flip Verhagen

Frequentie van terugkoppeling naar de raad

Jaarlijks zijn er vaste momenten dat zaken vanuit MRE worden voorgelegd: Jaarprogramma, kadernota, begroting en jaarrekening. Daarnaast incidenteel, afhankelijk van ontwikkelingen.

GR Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant (ODZOB) te Eindhoven

Doel en openbaar belang

De omgevingsdienst is een bij wet opgerichte rechtspersoon. De omgevingsdienst is opgericht om een verdere verbetering tot stand te brengen in:

- de dienstverlening bij de uitvoering van de vergunningverlening, toezicht- en handhavingstaken op het gebied van milieu en het behoud en verbetering van de bodem-, water- en luchtkwaliteit;
- de kwaliteit en veiligheid van de werk- en leefomgeving, zodat het aantal calamiteiten en milieudelicten afneemt.

Algemene visie op en beleidsvoornemens omtrent inschakelen van de verbonden partij

De ODZOB heeft een relatie met de partners in de GR en andere opdrachtgevers die wordt gekenmerkt door bereikbaarheid, beschikbaarheid, snelheid en betrouwbaarheid waar het gaat om de levering van diensten en producten, de beantwoording van vragen en het voldoen aan verzoeken betreffende de fysieke leefomgeving.

Veranderingen en ontwikkelingen

ODZOB streeft er naar om in de toekomst voor alle deelnemers de brede taken in het kader van de Omgevingswet te gaan uitvoeren. De vereiste kwaliteitseisen zijn daartoe noodzakelijk. Een deel van de deelnemers ziet op deelregionaal niveau, bijvoorbeeld binnen Dienst Dommelvallei, mogelijkheden in andere vormen van samenwerking om dit te bereiken.

Risico's

Indien de omzet achterblijft bij de verwachtingen zijn alle deelnemers aan de GR daarvoor (financieel) verantwoordelijk. Omdat het gemeentelijk werkprogramma slechts een klein onderdeel vormt van het totale uitvoeringsprogramma en -budget van de ODZOB is de individuele invloed van de gemeente(n) daardoor beperkt.

Afbreukrisico van geen deelname

Deelname voor wat betreft het basistakenpakket (vergunningverlening, toezicht, handhaving (VTH-taken), asbesttoezicht etc.) is wettelijk verplicht. Dit geldt niet voor de (incidentele) verzoektaken. Voor een groot deel van de verzoektaken is er geen gemeentelijke capaciteit en kennis meer aanwezig. Daarom zijn ook nagenoeg alle verzoektaken uitbesteed aan de ODZOB.

Alternatieven voor geen deelname

De deelname voor wat betreft het basistakenpakket is wettelijk verplicht. Voor de uitvoering van een deel van de individuele verzoektaken zou het mogelijk om een alternatief te organiseren, maar dit is niet realistisch.

Bestuurlijke betrokkenheid en vertegenwoordiging

Deelname door de 21 gemeenten in Zuidoost-Brabant en de provincie Noord-Brabant.

Algemeen bestuur: lid: Jelle de Jong (wethouder), plv. Steven Grevink (wethouder).

Frequentie van terugkoppeling naar de raad

Structureel jaarlijks driemaal (kadernota, begroting, jaarrekening); daarnaast incidenteel afhankelijk van ontwikkelingen, zoals het rekenkameronderzoek naar het functioneren van de ODZOB.

GR Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost (VRBZO) te Eindhoven

Doel en openbaar belang

Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost (VRBZO) behartigt de belangen van de gemeenten in het samenwerkingsgebied op de terreinen van: brandweezorg, ambulancezorg, geneeskundige hulpverleningsorganisatie in de regio, rampenbestrijding en crisisbeheersing en de gemeenschappelijke meldkamer, door:

- Adequaats te reageren op spoedeisende hulpvragen van burgers, instellingen en bedrijven;
- Het organiseren en coördineren van geneeskundige hulpverlening in de regio;
- Het voorkomen en bestrijden van brand, het beperken van brandgevaar en/of ongevallen bij brand en alles wat hiermee verband houdt. Ook het aanschaffen en onderhouden van gemeenschappelijk materieel en de coördinatie van de werkzaamheden op dit gebied behoort tot de taak van VRBZO;
- Het in beeld brengen van risico's;
- Het organiseren van de rampenbestrijding en crisisbeheersing.

Algemene visie op en beleidsvoornemens omtrent inschakelen van de verbonden partij

Omdat veiligheidsrisico's zich niet houden aan gemeentegrenzen én omdat veiligheid een complexe zaak is, is in de Wet veiligheidsregio's (Wvr) bepaald dat de 21 gemeenten in Zuidoost-Brabant de verantwoordelijkheid voor veiligheid onderbrengen bij VRBZO. Hierdoor werken de gemeenten op regionale schaal aan een veilige leefomgeving voor mensen die er wonen en verblijven, professionele hulp verlenen als het nodig is, waarborgen creëren voor fysieke veiligheid en voorbereidingen treffen voor rampenbestrijding en crisisbeheersing.

Veranderingen en ontwikkelingen

Na de taak en rol van de veiligheidsregio in de opschaling, coördinatie en zorg voor uniformiteit gedurende de coronapandemie, kwam daar in het voorjaar 2022 ook nog de coördinerende rol in de opvang van ontheemden uit Oekraïne en de ondersteuning van de asielstroom met crisisnoodopvang, bij. Afhankelijk van de ontwikkelingen heeft dit ook nog invloed op de werkzaamheden van VRBZO in 2023.

Leerpunten uit de evaluaties van deze crises én de evaluatie van de Wet veiligheidsregio's worden meegenomen in de herijking van het Regionaal Crisisplan 2023.

In april 2021 is de Visie 2025 VRBZO vastgesteld. VRBZO gaat de komende jaren op basis van uitvoeringsplannen aan de slag met de in de visie vastgestelde speerpunten en thema's: Samen voor veilig, Weerbare samenleving en Toekomstbestendige organisatie.

Risico's

Eind 2019 is de beleidsnota risicomanagement en weerstandsvermogen 2020 - 2023 vastgesteld. De risico's van de organisatie zijn in de beleidsnota gebundeld tot drie onderwerpen waaraan een risicobedrag voor het weerstandsvermogen is gekoppeld:

risico's in algemene bedrijfsvoering € 500.000 - € 1.000.000

risico's model brandweezorg € 500.000 - € 1.000.000

risico grootschalige ramp/crisis € 500.000 - € 1.000.000

totaal benodigd weerstandsvermogen € 1.500.000 - € 3.000.000

Het is niet reëel dat bovengenoemde risico's zich gelijktijdig voordoen. Tevens is de impact van een ernstig incident en de majeure wijzigingen in model brandweezorg (nog) lastig te kwantificeren.

Daarom houdt VRBZO rekening met een totaal risicobedrag van € 2,0 miljoen.

Het weerstandsvermogen bedraagt € 2,0 miljoen en hoeft derhalve niet te worden aangepast.

De deelnemers aan de gemeenschappelijke regeling waarborgen de betaling van rente en aflossing van de door de Veiligheidsregio onder goedkeuring van gedeputeerde staten gesloten geldleningen volgens door het algemeen bestuur vast te stellen regels en naar evenredigheid van het aantal inwoners van iedere gemeente van het desbetreffende kalenderjaar en indien de geldschieters dit wensen onder het doen van afstand van de voorrechten, welke de wet aan borgen toelaat.

Afbreukrisico van geen deelname

Deelname is een wettelijke plicht (Wet gemeenschappelijke regelingen, Wet veiligheidsregio's).

Alternatieven voor geen deelname

Geen alternatieven.

Bestuurlijke betrokkenheid en vertegenwoordiging

Deelname door 21 gemeenten uit de regio Zuidoost Brabant.

Algemeen bestuur: lid: Hans Gaillard (burgemeester).

Frequentie van terugkoppeling naar de raad

Structureel jaarlijks tweemaal (begroting, rekening) en halfjaarlijks (1e en 2e samenvatting van de bestuursrapportage); daarnaast incidenteel, afhankelijk van ontwikkelingen over beleid en strategische keuzes binnen de Veiligheidsregio.

GR Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst (GGD) Brabant Zuidoost te Eindhoven

Doel en openbaar belang

Het belang van de GGD is sinds 2020 duidelijker geworden dan ooit tevoren. De GGD speelt een cruciale rol in de infectieziektebestrijding als onderdeel van de Wet publieke gezondheid. De GGD draagt dus bij aan de gezondheid van onze inwoners en ter preventie van ziekten. De GGD zet snelle interventies in op het gebied van gezondheid en behartigt de belangen van de 21 gemeenten op dit vlak. Financiering van de GGD is op basis van een inwonerbijdrage van de deelnemende gemeenten, financiering van contracttaken, zorgverzekeraars en particulieren.

Algemene visie op en beleidsvoornemens omtrent inschakelen van de verbonden partij

De gemeente maakt gebruik van de professionele kennis en voorzieningen welke de GGD bezit en door de gemeente niet zelfstandig in stand gehouden kunnen worden. Tevens wordt door de samenwerking met de regiogemeenten een schaalgrootte bereikt die een efficiënte en effectieve aanpak mogelijk maakt tegen zo laag mogelijke kosten. Dit draagt op een positieve wijze bij aan de gezondheid van de inwoners van onze gemeente en uitvoering van tal van wettelijke taken.

Veranderingen en ontwikkelingen

Met ingang van 2021 is de jeugdgezondheidszorg 0-4 binnen de GGD geïntegreerd waardoor er een doorlopende lijn in de JGZ is. Dit heeft een positief effect op de zorgverlening aan onze jeugd, maar zorgt ook voor een sterkere GGD organisatie. De aankomende jaren wordt gewerkt aan optimalisatie van de doorlopende lijn 0-4 jaar binnen de JGZ.

Risico's

De GGD is in 2020 aan de slag gegaan met de bestuursopdracht om de financiële risico's voor gemeenten in de toekomst te beperken. Ondanks de coronacrisis is de GGD erin geslaagd deze opdracht uit te voeren. Echter is het voor de GGD noodzakelijk om een 'normaal' jaar te draaien om hier de volledige effecten van te zien. Tot op heden is dit nog niet het geval. De komende jaren moeten de mate van succes van de bestuursopdracht uitwijzen. Tot die tijd blijven de gevolgen nog onduidelijk en kan dit mogelijk een risico vormen voor de 21 gemeenten.

Afbreukrisico van geen deelname

Het afbreukrisico van de GGD is dat wanneer de GGD niet zou bestaan er:

- Geen behartiging van onze belangen bestaat op dit gebied en niet kunnen voldoen aan wettelijke verplichtingen waaronder het in stand houden van een GGD.
- Geen uitvoering wordt gegeven aan een wettelijke taak; de Wet Publieke Gezondheid. Als individuele gemeente in de omvang van Son en Breugel kan deze taak onmogelijk tegen dezelfde kosten uitgevoerd worden.

Alternatieven voor geen deelname

Het zoeken naar andere instanties (andere GGD) die uitvoering kunnen geven aan onze wettelijke taken op het gebied van openbare gezondheidszorg is geen reële optie gezien de verwevenheid met de Veiligheidsregio.

Bestuurlijke betrokkenheid

Deelname door de 21 gemeenten in Zuidoost-Brabant.

Bestuurlijke vertegenwoordiging

Algemeen bestuur: lid: Steven Grevink.

Frequentie van terugkoppeling naar de raad

Structureel jaarlijks tweemaal (begroting, rekening); daarnaast incidenteel, afhankelijk van ontwikkelingen.

GR Dienst Dommelvallei te Mierlo

Doel en openbaar belang

Dienst Dommelvallei is het samenwerkingsverband van de gemeenten Geldrop-Mierlo, Nuenen en Son en Breugel. In deze dienst zijn de bedrijfsvoeringstaken financiën, belastingen, personeel & organisatie, informatievoorziening en planning en control voor de drie gemeenten ondergebracht. Daarnaast hebben de gemeenten Son en Breugel en Nuenen de taken met betrekking tot werk en inkomen en dienstverlening in Dienst Dommelvallei ondergebracht.

Algemene visie op en beleidsvoornemens omtrent inschakelen van de verbonden partij

Bij de vorming van Dienst Dommelvallei is aangegeven dat de dienst moet leiden tot: meer kwaliteit, minder kwetsbaarheid, minder kosten en goed werkgeverschap.

Veranderingen en ontwikkelingen

Dienst Dommelvallei stimuleert de samenwerking met en tussen de deelnemende gemeenten. Uitgangspunt is dat met de huidige collegiale houding van de partners er op diverse terreinen harmonisatie afspraken worden gemaakt. Bij harmonisatiewensen en nieuwe ontwikkelingen wordt in een zo vroeg mogelijk stadium gezamenlijk afgestemd binnen de structurele overlegvormen tussen portefeuillehouders, gemeentesecretarissen, contactpersonen en managementteams.

Risico's

Er bestaat een risico van uittreding van een van de drie deelnemers, indien twee van de drie overblijven wordt de organisatie kwetsbaarder. Een tweede risico betreft het verlies aan binding met de gemeente. Dit kan zich voordoen als niet continue wordt geïnvesteerd in verbinding en samenwerking. Het betreffen essentiële bedrijfsonderdelen die bij dienst Dommelvallei zijn ondergebracht, die nauw samenhangen en moeten samenwerken met onze gemeentelijke organisatie.

Afbreukrisico van geen deelname

Bij geen deelname kunnen ook geen voordelen van de samenwerking worden behaald.

Alternatieven voor geen deelname

De werkzaamheden weer zelf als gemeente oppakken of in andere verbanden samenwerkingsmogelijkheden zoeken.

Bestuurlijke betrokkenheid en vertegenwoordiging

Deelname door de gemeenten Geldrop-Mierlo, Nuenen en Son en Breugel.

Het Algemeen Bestuur (AB) bestaat uit drie leden per college van de deelnemers. Hans Gaillard (burgemeester), Jelle de Jong (wethouder) en Jan Boersma (wethouder) namens Son en Breugel.

Het AB wijst uit zijn midden een voorzitter, die tevens voorzitter is van het Dagelijks Bestuur (DB). Het DB bestaat uit een collegelid uit het AB per deelnemer en de gemeentesecretarissen van de deelnemers. J.F.M. Gaillard is voorzitter van het DB.

Frequentie van terugkoppeling naar de raad

Structureel jaarlijks (begroting en jaarrekening); daarnaast incidenteel, afhankelijk van onderwerpen en ontwikkelingen

GR Werkvoorzieningsschap de Dommel (WSD) te Boxtel

Doel en openbaar belang

De WSD voert de verplichtingen uit de voormalige Wet sociale werkvoorziening (Wsw) uit. Daarnaast verzorgt de WSD de re-integratie van mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt voor gemeenten in het kader van de Participatie wet.

Algemene visie op en beleidsvoornemens omtrent inschakelen van de verbonden partij

In 2020 zijn alle gemeenteraden akkoord gegaan met de geformuleerde ambitie voor de doelgroep: iedereen doet naar vermogen mee, waarbij meedoen belangrijker is dan alleen het hebben van betaalde arbeid.

De koers van de WSD richt zich op het doorontwikkelen van de lokale infrastructuur van elke gemeente. De structuur richt zich op de begeleiding van inwoners in de gemeente zelf, de ondersteuning voor inwoners met de lokale partners en het organiseren van werkgelegenheid in de gemeente. Deze lokale infrastructuur wordt ondersteund met plusdiensten en een bundeling van expertise via WSD.

Veranderingen en ontwikkelingen

De WSW is per 1-1-2015 opgehouden te bestaan (er vindt geen nieuwe instroom plaats). De zittende doelgroep blijft gebruik maken van de WSW. Er vindt gemiddeld jaarlijks 5% uitstroom plaats van de doelgroep. Door middel van de instroom vanuit de Participatiewet wordt de omvang van het bedrijf en werknemersbestand in stand gehouden.

Risico's

WSD heeft een sluitende meerjarenbegroting opgesteld waarin rekening wordt gehouden met het behoud van het volume van 2100 medewerkers/inwoners vanuit de deelnemende gemeenten. De kans is aanwezig dat WSD aan de deelnemende gemeenten een aanvullende bijdrage vraagt wanneer dit niet gebeurt.

Afbreukrisico van geen deelname

Hoog (bestuurlijk maar ook financieel als je zou besluiten om niet meer te deel te nemen aan de gemeenschappelijke regeling).

Alternatieven voor geen deelname

Aansluiten bij andere gemeenschappelijke regeling of inkoop van diensten.

Bestuurlijke betrokkenheid en vertegenwoordiging

Deelname door de gemeenten Best, Boxtel, Nuenen, Oirschot, Oisterwijk, Meierijstad (alleen het verzorgingsgebied van de voormalige gemeenten Schijndel en Sint-Oedenrode), Son en Breugel, Sint Michielsgestel en Vught.

Algemeen bestuur: Steven Grevink en José Goossens-Junior

Frequentie van terugkoppeling naar de raad

Structureel jaarlijks (begroting, rekening); daarnaast incidenteel, afhankelijk van ontwikkelingen.

GR Blink

Doel en openbaar belang

Het doelmatig uitvoeren van de afvalinzameling en de reinigingstaken die bij wet, in het bijzonder de artikelen 10.21 en 10.22 van de Wet milieubeheer, aan de gemeente zijn opgedragen en/of voortvloeien uit de aan de gemeente op grond van de Gemeentewet toevertrouwde zorg voor de eigen huishouding. Binnen de kaders van het publiekrecht en in samenwerking met een privaatrechtelijke rechtspersoon.

Algemene visie op en beleidsvoornemens omtrent inschakelen van de verbonden partij

Actieve bijdrage aan de lokale vertolking van het landelijk beleid inzake preventie van huishoudelijk afval conform het vigerende Landelijk Afvalbeheerplan (LAP), met in acht neming van lokale accenten. Verzekeren van de openbare dienstverlening wat betreft hoogwaardige inzameling en verwijdering van huishoudelijke afvalstoffen, dit alles binnen de grenzen van haar werkgebied.

Zorgdragen voor alle aanverwante activiteiten, zoals sortering, hergebruik en/of nuttige toepassing dan wel recycling van de huishoudelijke afval-/reststromen.

Belangrijk is dat binnen de samenwerking zonder winst oogmerk de kernactiviteiten met betrekking tot huishoudelijke afvalstoffen efficiënt en effectief worden uitgevoerd, zoals eerder omschreven, t.w. preventie en projectbeheer, inzameling, sortering en overslag, afzet en commercialisatie alsmede implementatie beheers- en controlesystemen in naam en voor rekening van de bij Blink aangesloten gemeenten en eventueel later aangesloten publieke partijen.

Veranderingen en ontwikkelingen

De gemeente Son en Breugel is per 1-1-22 toegetreden tot de GR Blink

Het op 21 februari 2018 door het Algemeen Bestuur van Blink vastgesteld 'Strategisch Meerjarenplan 2018-2022 waarin de strategie en koers van Blink voor de komende jaren is vastgelegd. Het ondernemingsplan is gebaseerd op een tweetal pijlers:

Pijler 1: Verdere ontwikkeling van Blink als excellente uitvoeringsorganisatie;

Pijler 2: Ontwikkeling en rol van Blink gerelateerd aan de transitie naar een circulaire economie en de rol die gemeenten hierin lokaal en in de regio hebben.

De verwachting is dat in 2022 of 2023 een nieuwe versie komt van het strategisch meerjarenplan.

Risico's

Risico van beëindiging van deelname in Blink door een of meerdere deelnemers.

Financieel risico voor deelnemers vanwege het ontbreken van eigen vermogen.

Invloed van de private partner PreZero.

Aanbestedingsrisico's door het direct gunnen van diensten aan PreZero.

Afbreukrisico van geen deelname

Zelfstandige uittreding betekent schadeloos stellen van andere deelnemers. Aanbesteding en samenwerking met een andere afvalinzamelaar leidt tot veel minder flexibiliteit en minder invloed op de dagelijkse bedrijfsvoering.

Alternatieven voor geen deelname

Aanbesteding van de taken die betrekking hebben op huishoudelijke afvalstoffen en reiniging van verhardingen. Deelname in een andere GR constructie zoals Cure (de gemeenschappelijke regeling van gemeente Eindhoven, Valkenswaard en Geldrop-Mierlo).

Bestuurlijke betrokkenheid en vertegenwoordiging

Naast onze gemeente nemen de directie van Prezero en nog acht andere gemeenten in de regio deel in de gemeenschappelijke regeling.

Algemeen bestuur: J. Boersma (wethouder)

Frequentie van terugkoppeling naar de raad

Bij het vaststellen van de Begroting Blink;

Bij wijzigingen van de gemeenschappelijke regeling;

Bij toetreding van nieuwe gemeenten.

3-jaarlijkse evaluatie van Blink.

Vennootschappen en coöperaties

NV Bank Nederlandse Gemeenten te Den Haag

Doel en openbaar belang

De BNG Bank is de bank van en voor (decentrale) overheden en instellingen op het gebied van wonen, zorg, onderwijs, energie en infrastructuur. De BNG Bank is betrokken partner voor een duurzamer Nederland. De BNG Bank stelt de publieke sector in staat maatschappelijke doelstellingen te realiseren.

Algemene visie op en beleidsvoornemens omtrent inschakelen van de verbonden partij

Het betalingsverkeer van de BNG Bank richt zich specifiek op zakelijke klanten in de publieke sector. De BNG Bank biedt een volledig pallet aan zakelijke producten. Digitaal, efficiënt en veiligheid staan hierbij centraal.

Veranderingen en ontwikkelingen

Per eind 2018 heeft de BNG Bank duurzame obligaties uitgegeven. De opbrengst hiervan wordt duurzame projectfinanciering alsmede balansfinanciering van de Nederlandse gemeenten en woningcorporaties, die in hun categorie het best scoren op het gebied van duurzaamheid en sociaal beleid.

Risico's

De BNG Bank is na de Staat een van de grootste emittenten van Nederland. Het door de bank uitgegeven schuld papier heeft een credit rating AAA van Moody's, en AA+ van Standard & Poor's en AA+ van Fitch. Door deze topratings kan de BNG Bank tegen lage prijzen geld aantrekken op de geld- en kapitaalmarkt. Hierdoor kan de bank hun klanten lage tarieven bieden.

De dividenduitkering is afhankelijk van de resultaten. De BNG streeft niet naar een maximaal, maar naar een redelijk rendement op het eigen vermogen. De Staat is houder van de helft van de aandelen. De andere helft is in handen van gemeenten, provincies en een hoogheemraadschap.

De gemeente Son en Breugel bezit 29.991 aandelen à € 2,50 zijnde in totaal € 74.978.

Afbreukrisico van geen deelname

n.v.t.

Alternatieven voor geen deelname

n.v.t.

Bestuurlijke betrokkenheid en vertegenwoordiging

De aandeelhouders hebben zeggenschap in BNG Bank via het stemrecht op de aandelen, die zij bezitten (een stem per aandeel)

Als aandeelhouder: Hans Gaillard (burgemeester).

Frequentie van terugkoppeling naar de raad

Incidenteel, afhankelijk van ontwikkelingen.

NV Brabant Water te Den Bosch

Doel en openbaar belang

Brabant Water is het drinkwaterbedrijf dat aan 2,5 miljoen inwoners en bedrijven in Noord Brabant drinkwater levert en ervoor zorgt dat de klanten altijd en overal in Brabant kunnen rekenen op zuiver en veilig drinkwater. Een verantwoordelijke taak, waarnaar gehandeld wordt. Brabant Water streeft niet naar winst, maar wel naar de beste kwaliteit en dienstverlening.

Brabant Water biedt naast drinkwater ook water op maat en gespecialiseerde diensten en advies aan. De gemeente heeft een belang in Brabant Water N.V. van 14.982 aandelen à € 0,10 (totaal € 1.498).

Algemene visie op en beleidsvoornemens omtrent inschakelen van de verbonden partij

Brabant Water is als drinkwaterbedrijf primair verantwoordelijk voor het waarborgen van de continuïteit van de waterlevering in haar voorzieningsgebied en de kwaliteit en druk van het geleverde drinkwater.

Veranderingen en ontwikkelingen

Zorgen voor een robuust watersysteem blijft het speerpunt binnen Brabant Water. Dit om in een tijd waarin de watervraag stijgt en het klimaat verandert ook in de (nabije) toekomst voldoende drinkwater te kunnen leveren. Daarnaast is Brabant Water bezig om nieuwe paden te verkennen. Meebewegen en aanpassen aan nieuwe omstandigheden. Voorbeelden daarvan zijn het verkennen van aanvullende bronnen voor grondwater, innovaties en verdergaande verduurzaming.

Risico's

n.v.t.

Afbreukrisico van geen deelname

n.v.t.

Alternatieven voor geen deelname

n.v.t.

Bestuurlijke betrokkenheid en vertegenwoordiging

Deelname door de aandeelhouders. Dat zijn de provincie Noord-Brabant en 60 gemeenten.

Als aandeelhouder: Hans Gaillard (burgemeester).

Frequentie van terugkoppeling naar de raad

Incidenteel afhankelijk van ontwikkelingen.

Stichtingen en verenigingen

Stichting Zorg- en Veiligheidshuis Brabant Zuidoost te Helmond

Doel en openbaar belang

Het Zorg- en Veiligheidshuis Brabant Zuidoost is een samenwerkingsverband tussen gemeenten, (justitiële) overheidsinstellingen en maatschappelijke organisaties. Het doel is de verbetering van veiligheid en leefbaarheid in de 21 gemeenten in Brabant Zuidoost. Het is van belang om onderscheid te maken tussen het zorg- en veiligheidshuis als professionele netwerkorganisatie en het zorg- en veiligheidshuis als facilitator voor ketenpartners. Het landelijk kader richt zich specifiek op het zorg- en veiligheidshuis als netwerkorganisatie van verschillende partners in de zorg-, de strafrechtketen en gemeenten, gericht op een ketenoverstijgende persoon-, systeem- en gebiedsgerichte aanpak van, of advisering rondom, complexe problematiek. In de rol van facilitator biedt de netwerkorganisatie aan ketenpartners de mogelijkheid om werkplekken te huren in een kantoor. Het zorg- en veiligheidshuis Brabant-Zuidoost is in de kern een smalle organisatie. Haar professionaliteit ligt op het gebied van procesregie, advisering en informatievoorziening.

Algemene visie op en beleidsvoornemens omtrent inschakelen van de verbonden partij

De kracht van het zorg- en veiligheidshuis is een goede samenwerking tussen de verschillende organisaties om problemen op het gebied van veiligheid beter aan te pakken. Daarbij behouden alle partners hun eigen (wettelijke) verantwoordelijkheden.

Problemen worden in een mix van preventie, repressie en zorg aangepakt. Zo wordt geprobeerd potentieel grote problemen klein te houden. De casussen worden aangepakt middels de werkwijze Casus Op Maat (COM) en de Persoonsgerichte Aanpak.

Daarnaast stimuleert en ondersteunt het zorg- en veiligheidshuis de gemeenten om in de toekomst gebruik te maken van het escalatiemodel in de zorg- en veiligheidsketen AVE (aanpak voorkoming escalaties) en dit lokaal te implementeren.

Veranderingen en ontwikkelingen

In 2016 is de rechtsvorm van het Zorg- en Veiligheidshuis gewijzigd en is de Stichting Beheer en Exploitatie Veiligheidshuis Brabant Zuidoost opgericht. Besloten werd om hierin deel te nemen. In 2016 is gestart met de methodiek Persoonsgerichte Aanpak (PGA) voor een effectieve aanpak van hotshots (kopstukken/-sleutelfiguren). Deze systeemaanpak richt zich op daders van HIC-feiten, problematische jeugdkopstukken en andere personen die via de driehoek als veiligheidsprobleem zijn aangewezen.

In 2016 is in het zorg- en veiligheidshuis de Expertisetafel Radicalisering ingericht. Dit overleg is beschikbaar voor ondersteuning, advies en COM-zaken voor de schaalgrootte Oost Brabant voor wat betreft signalen/cases met betrekking tot radicalisering.

Vanaf begin 2018 is de naam gewijzigd in Zorg- en Veiligheidshuis Brabant Zuidoost.

Risico's

Alle 21 gemeenten uit de regio nemen deel aan de Stichting en dragen daaraan bij.

Afbreukrisico van geen deelname

Er kan dan geen gebruik worden gemaakt van de voordelen die het zorg- en veiligheidshuis kan bieden, zoals informatie, expertise en menskracht. Bepaalde organisaties hebben ook aangegeven geen capaciteit te hebben om deel te nemen aan overlegstructuren in alle afzonderlijke gemeenten.

Alternatieven voor geen deelname

De gemeente moet dan zelf meer regelen en kan geen beroep meer doen op inbreng van bepaalde maatschappelijke instanties en strafrechtpartners.

Bestuurlijke betrokkenheid en vertegenwoordiging

Deelname door de 21 gemeenten in Zuidoost-Brabant. Samenwerking met politie, maatschappelijke en justitiële organisaties.

Alle gemeenten vaardigen een wethouder zorg of een burgemeester af als lid van het Algemeen Bestuur. Het Algemeen Bestuur kiest uit hun midden weer – per basisteam – een wethouder zorg en een burgemeester als lid van het Dagelijks Bestuur. In 2018 werden de gemeenten die behoren tot het basisteam Dommelstroom vertegenwoordigd in het Dagelijks Bestuur door voorzitter burgemeester P. Verhoeven (Heeze-Leende) en wethouder M. Sanders-de Jonge (Geldrop-Mierlo) namens de gemeenten die behoren tot het basisteam Dommelstroom.

Frequentie van terugkoppeling naar de raad

Incidenteel, afhankelijk van ontwikkelingen.

Stichting Bureau Inkoop en aanbestedingen Zuidoost Brabant (BIZOB) te Oirschot

Doel en openbaar belang

Inkoopuitgaven maken een zeer groot deel uit van de jaarlijkse begroting. Door samenwerking kunnen gemeenten hun inkoop professionaliseren. Daarnaast vertaalt de kwaliteit van inkoop zich direct in de kwaliteit van producten, diensten en werken. Integer en efficiënt inkopen heeft een positieve uitstraling naar burgers, het bedrijfsleven en de eigen medewerkers. Goed ingerichte inkoopprocessen vergroten het vertrouwen van de samenleving in de manier waarop gemeenschapsgeld wordt besteed.

Algemene visie op en beleidsvoornemens omtrent inschakelen van de verbonden partij

De gewijzigde Aanbestedingswet 2017 laat voldoende ruimte over om eigen beleid te voeren op het gebied van inkopen en aanbesteden. Het inkoop- en aanbestedingsbeleid waarborgt de naleving van wet- en regelgeving, een doelmatige inkoop en bestuurlijke integriteit. Het inkoopbeleid gaat uit van de algemene beginselen van behoorlijk bestuur: openheid, objectiviteit en zorgvuldigheid. Door gebruik te maken van objectieve voorwaarden, kunnen gemeenten de keuze voor een leverancier verantwoorden. Deze helderheid biedt ook voordelen voor ondernemers, die weten waar ze aan toe zijn.

Veranderingen en ontwikkelingen

In 2017 heeft gemeente Son en Breugel het manifest Maatschappelijk verantwoord inkopen ondertekend en een actieplan vastgesteld. Dit betekent dat we bij elke aanbesteding de mogelijkheden voor social return en duurzaamheid opnemen. Ter ondersteuning daarvan maken wij gebruik van het advies Social Return van de WSD.

Risico's

Door deel te nemen aan BIZOB wordt het risico op juridische procedures door onjuiste inkoop- en aanbestedingstrajecten verkleind.

Afbreukrisico van geen deelname

De aansluiting bij BIZOB is een keuze voor continuïteit in organisatorische en personele zin voor de invulling van de inkoopfunctie. Naast het mislopen van de mogelijk gunstigere prijzen en/of hogere kwaliteit, ligt er een afbreukrisico op gebied van efficiencyverbetering, rechtmatigheid en een versterking van de expertise.

Alternatieven voor geen deelname

In plaats van aansluiting bij BIZOB kan ook gekozen worden voor het volledig intern invullen van de inkoopfunctie. Daarnaast kan een commercieel inkoopbureau worden ingehuurd om gelijksoortige ondersteuning te bieden.

Bestuurlijke betrokkenheid en vertegenwoordiging

Het verzorgingsgebied van BIZOB is ingedeeld in vijf clusters, te weten: 1. BOV en De Kempen; 2. Dommelvallei+ en A2; 3. Peelgemeenten; 4. Noordoost; 5. Overig, aangesloten organisaties niet zijnde gemeenten.

BIZOB is een stichting en wordt aangestuurd door de gemeenten. Vanuit elke aangesloten gemeente zit iemand in de Vergadering van Aangeslotenen. Het bestuur wordt gevormd door een afvaardiging van twee bestuurders per regio. Vanuit de Dommelvallei+ en A2 zijn dat burgemeester P. Verhoeven van Heeze-Leende en wethouder H. van de Laar van Holstein van Geldrop-Mierlo. De afgevaardigde, namens Son en Breugel, voor de vergadering van aangeslotenen is de heer Jan Boersma.

Frequentie van terugkoppeling naar de raad

Incidenteel, afhankelijk van ontwikkelingen.

Stichting Beveiliging Bedrijven Ekkersrijt (SBBE) te Son en Breugel

Doel en openbaar belang

De doelstellingen van de SBBE zijn als volgt geformuleerd:

- Het bevorderen van de veiligheid in het algemeen en meer speciaal het bevorderen van ongestoord gebruik van hun goederen door de gerechtigden, alles op het bedrijvenpark Ekkersrijt en omgeving
- Het verrichten van alle verdere handelingen, die met het vorenstaande in de ruimste zin verband houden of daartoe bevorderlijk kunnen zijn.
- De stichting tracht haar doel onder meer te verwezenlijken door het aanbieden van een pakket van beveiligingsmiddelen en –maatregelen. Dit pakket is gezamenlijk en in samenwerking met de beveiligingsbranche samengesteld door de gemeente Son en Breugel, de Nationale Politie, basisteam Dommelstroom en de gebruikers van bedrijventerreinen.

Algemene visie op en beleidsvoornemens omtrent inschakelen van de verbonden partij

De gemeente Son en Breugel verwacht van de SBBE dat zij de veiligheid op het industriepark Ekkersrijt zo optimaal mogelijk waarborgt door het treffen van maatregelen, in eerste instantie gericht op de aangesloten ondernemingen. De stichting SBBE moet zichzelf kunnen bedruipen met bijdragen van ondernemers, die nu nog op vrijwillige basis zijn aangesloten.

Het resultaat moet zijn het terugdringen van het aantal inbraken, het opsporen van eventuele daders en een toename van het algehele gevoel van veiligheid op Ekkersrijt.

Veranderingen en ontwikkelingen

Deelname aan de SBBE is op vrijwillige basis. Daardoor is sprake van een behoorlijk aantal zgn. freeriders (32%). In 2020 is er een nieuwe coördinator aangetreden. De coördinator heeft een nieuw cameraplan opgesteld dat voorziet in betere camera's en tevens is het aantal camera's uitgebreid. Het plan is in 2022 gereed gekomen.

Risico's

Voor de gemeente vormt deze verbonden partij geen risico, omdat de gemeente geen vermogen aan de stichting beschikbaar heeft gesteld.

Afbreukrisico van geen deelname

Via de bestuurlijke vertegenwoordiger kan invloed worden uitgeoefend op de activiteiten van de SBBE. Zonder deze invloed kan het bestuur van de SBBE een richting kiezen die de gemeente Son en Breugel niet passend zou vinden.

Alternatieven voor geen deelname

De gemeente kan de beveiliging op het industriepark Ekkersrijt voor eigen rekening en risico uitvoeren. Dit is echter geen realistisch scenario, feitelijk is er geen alternatief aanwezig.

Bestuurlijke betrokkenheid en vertegenwoordiging

Deelname door de gemeente Son en Breugel en Ondernemersvereniging Ekkersrijt (OVE)
Stichtingsbestuur: lid: J. Boersma (op voordracht van het college van B&W).

Frequentie van terugkoppeling naar de raad

Incidenteel, afhankelijk van ontwikkelingen.

Stichting Begraafplaats en Uitvaartcentrum Wolfswinkel te Son en Breugel

Doel en openbaar belang

Het exploiteren en beheren van de begraafplaats Wolfswinkel te Son en Breugel.

Algemene visie op en beleidsvoornemens omtrent inschakelen van de verbonden partij

Uitgangspunt van de Stichting is een rendabele exploitatie van de begraafplaats.

Op dit moment is het exploiteren van een begraafplaats niet rendabel. Het college heeft na intern onderzoek besloten dat de stichting een businesscase dient op te stellen, die moet leiden tot een toekomstvisie met daarin een structurele oplossing voor het jaarlijkse exploitatietekort. Alternatieven zijn dan een begraafplaats met of zonder crematorium, alsmede wanneer de stichting zou stoppen. Het opstellen van de businesscase kostte meer tijd, maar wordt nog dit jaar verwacht. Daarna zal de gemeente haar positie bepalen.

Veranderingen en ontwikkelingen

Het aantal begrafenissen neemt af. In de uitvaartzorg is meer vraag naar crematies en alternatieve wijzen van begraven.

Risico's

De gemeente heeft een lening en een aanvullende lening met recht van hypotheek en een achtergestelde lening aan de Stichting verstrekt. De stichting komt haar afgesproken aflossingsverplichting op de lening met recht van hypotheek na. Omdat ingeschat wordt dat de Stichting onvoldoende in staat is om aan haar toekomstige aflossingsverplichtingen te voldoen is hiervoor een risico opgenomen in de risicoparagraaf. Voor de achtergestelde lening is een voorziening getroffen.

Afbreukrisico van geen deelname

Het in stand houden van een gemeentelijke begraafplaats is een wettelijke taak.

Alternatieven voor geen deelname

In het projectplan worden een aantal scenario's uitgewerkt waarbij aan het college c.q. de gemeenteraad een advies voorgelegd wordt over de te volgen strategie.

Bestuurlijke betrokkenheid en vertegenwoordiging

Gemeente Son en Breugel (50%), VOF P. Kuis & Zn., St. Oedenrode, (50%).
Stichtingsbestuur: lid: K. Vortman (raadslid, op voordracht van het college van B en W).

Frequentie van terugkoppeling naar de raad

Incidenteel, afhankelijk van ontwikkelingen.

Verbonden Partijen	Realisatie Eigen vermogen 2021	Realisatie Vreemd vermogen 2021	Resultaat 2021	Prognose Eigen vermogen 2023	Prognose Vreemd vermogen 2023	Prognose Resultaat 2023	Bijdrage 2022	Bijdrage 2023
Gemeenschappelijke regeling								
Metropoolregio Eindhoven (MRE)	14.324.968	14.426.667	598.348	12.326.771	13.122.729	0	244.299	249.735
Omgevingsdienst Zuidoost Brabant (ODZOB)	3.265.823	5.149.541	836.725	1.486.451	8.320.345	0	404.467	446.169
Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost (VRBZO)	2.144.989	41.762.897	-72.817	2.145.354	33.993.613	0	847.352	886.554
Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Brabant Zuidoost (GGD)	4.710.000	29.000.000	15.000	4.162.000	15.718.000	0	640.520	663.363
Dienst Dommelvallei	635.000	3.427.000	213.000	231.000	3.868.000	0	4.445.886	4.797.761
Werkvoorziening de Dommel (WSD)	29.757.000	4.632.000	2.672.000	onbekend	onbekend	906.000	774.909	5.223
Reiniging Blink	nvt	5.015.000	nvt	nvt	onbekend	nvt	1.752.000	1.681.000
Vennootschappen en coöperaties								
Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	5.062.000.000	144.031.000.000	236.000.000	onbekend	onbekend	onbekend	68.379	onbekend
Brabant Water	684.676.000	534.399.000	10.493.000	onbekend	onbekend	onbekend	geen bijdrage	geen bijdrage
Stichtingen en verenigingen								
Zorg- en Veiligheidshuis Brabant Zuidoost	477.217	165.378	386.315	onbekend	onbekend	onbekend	4.446	5.761
Bureau Inkoop en aanbestedingen Zuidoost Brabant (BIZOB)	1.405.076	1.139.797	1.003.218	onbekend	onbekend	0	179.088	188.370
Beveiliging Bedrijven Ekkersrijt (SBBE)	69.801	68.693	-20.206	onbekend	onbekend	onbekend	geen bijdrage	geen bijdrage
Begraafplaats en Uitvaartcentrum Wolfswinkel	-270.241	633.786	-17.843	onbekend	onbekend	onbekend	geen bijdrage	geen bijdrage

Grondbeleid

Inleiding

Binnen de voorliggende “paragraaf grondbedrijf” wordt ingegaan op het verloop van de complexen binnen het grondbedrijf. Binnen het grondbedrijf spelen op dit moment de volgende projecten:

Complex Sonniuspark (inclusief Ruimte voor Ruimte)

De laatste bouwkaavel van Sonniuspark is op 1 maart 2022 getransporteerd. Er wordt nog volop gebouwd in Sonniuspark. De laatste kosten voor het woonrijp maken worden nog in 2022 verwacht. Nadat de laatste kosten zijn gemaakt kan het complex worden afgesloten.

Per 1 augustus 2022 is het geprognosticeerde resultaat € 876.054 positief (Netto Contante Waarde per 1.1. 2022 en na winstneming van € 8.988.771). In deze berekening is geen rekening gehouden met de afdracht van vennootschapsbelasting.

De uitvoering van de herinrichting Ockhuizenweg, dat ook onderdeel uitmaakt van deze grondexploitatie, is vertraagd wegens aanwezigheid van vleermuizen. Hierdoor zal dit onderdeel niet afgerond zijn voor de datum waarop de afsluiting van de grondexploitatie is voorzien. De kosten voor dit onderdeel zullen daarom bij afsluiting van het complex worden gestort in de "voorziening afgesloten complexen grondbedrijf". Mogelijke financiële tegenvallers voor het onderdeel "Ockhuizenweg" kunnen dan niet in de grondexploitatie worden opgenomen maar de nu geprognosticeerde kosten voor woonrijp maken, planontwikkelingskosten (POK), voorbereidings- en begeleidingskosten (VTU) lijken binnen de prognoses te blijven.

In het najaar van 2022 zal gestart worden met de werkzaamheden aan het noordelijke park van Sonniuspark. De werkzaamheden lopen nog door in 2023.

Naast de grondverkoop maken de Ruimte voor Ruimte titels onderdeel uit van de grondexploitatie Sonniuspark. Alle 10 de Ruimte voor Ruimte titels zijn verkocht. Alleen de laatste termijn van de ruimte-voor-ruimte titel moeten nog worden betaald door de initiatiefnemer.

Project Akkerpad

Na een lange voorgeschiedenis is in 2020 met de projectontwikkelaar overeenstemming bereikt over de invulling van deze locatie en is op 24 september 2020 de grondexploitatie door uw raad vastgesteld. Deze relatief kleine ontwikkeling kent een positief resultaat. Per 1 augustus 2022 is de prognose € 64.597 positief (Netto Contante Waarde per 1 januari 2022). De ontwikkelaar heeft de grond echter nog niet overgenomen. Op dit moment loopt de bestemmingsplanprocedure er wordt gestreefd naar vaststelling in het najaar van 2022.

Project Centrum Breugel

Voor het uitvoeringsprogramma Breugel is door de gemeenteraad op 17 december 2020 een nieuwe grondexploitatie vastgesteld. Sindsdien is gewerkt aan nadere uitwerking van de plannen en sommige delen zijn uitgevoerd. De uitvoering betreft met name vastgoed en dit onderdeel valt buiten de grondexploitatie. In de grondexploitatie is verwerkt dat de schoollocatie van de Regenboog vrij komt voor ontwikkeling van woonruimte. Dit zal volgens planning gebeuren eind 2023. Op 1 augustus 2022 is het geprognosticeerde resultaat van deze grondexploitatie € 1.904.911 negatief (Netto Contante Waarde 1 januari 2022). Voor dit verlies is een voorziening opgenomen.

Nota Grondbeleid

De Nota Grondbeleid 2021-2024 is op 17 december 2020 door de gemeenteraad vastgesteld. De uitvoering van het reststrokenbeleid is in volle gang. Op 19 mei 2022 is het bestemmingplan reststroken vastgesteld en per 10 augustus 2022 is het bestemmingplan onherroepelijk geworden. De opdracht van de raad om een Nota Kostenverhaal op te stellen waardoor aan particuliere initiatiefnemers een financiële bijdrage gevraagd kan worden voor plan-overstijgende kosten, wordt op dit moment uitgewerkt. Op dit moment wordt een uitvraag voor de externe begeleiding voorbereid.

Winstneming

Het BBV kent een verplichte tussentijdse winstneming voor grondexploitaties waarbij een positief resultaat wordt verwacht. De gemeente moet dan winst nemen naar rato van de gerealiseerde opbrengsten en de reeds gemaakte kosten (zogenaamde POC methode). Als gevolg hiervan heeft de gemeente bij de jaarrekening 2021 een winst genomen van € 995.101 voor Sonniuspark, waarmee de totale winstneming in dit complex is opgelopen tot € 8.988.771. De gemeente moet jaarlijks bij de jaarrekening de tussentijdse winstneming herberekenen en - zo nodig - het eerder teveel aan tussentijdse winst genomen bedrag, terugboeken, dan wel extra winst nemen.

Nog te vormen grondexploitaties

In 2022 heeft de gemeente tot heden (1 augustus 2022) twee percelen agrarische grond met een oppervlakte van 12 hectare ter waarde van €4.650.000 op Sonniuswijk verworven. Op het moment wordt planvorming verder uitgewerkt.

De gemeente heeft ook overeenstemming bereikt over de aankoop van 6 hectare grond ter waarde van €2.000.000 aan de Veerstraat. Op dit moment wordt koop- en verkoopovereenkomst afgerond. De overdracht wordt naar verwachting in 2022 notarieel afgewikkeld

Daarnaast is de gemeente nog met meerdere agrariërs op Sonniuswijk in gesprek over het strategisch aankopen van grond.

Nog te vormen grondexploitaties

Voor het Centrum Son wordt aan het einde van 2022 een grondexploitatie geopend. Voor de gronden die strategisch zijn aangekocht zal in een later stadium, na verdere planvorming, een of meerdere grondexploitaties worden voorgelegd aan de gemeenteraad.

Risico's

- Een eventuele beroepsprocedure bij het bestemmingsplan Akkerpad. De grond wordt door de ontwikkelaar pas overgenomen op het moment dat het bestemmingsplan onherroepelijk is. Een beroep zou een vertraging voor de grondexploitatie betekenen.
- Afgelopen periode zijn bouwkosten door aanhoudende vraag en schaarste sterk gestegen. Dit kan een risico vormen voor lopende projecten.
- Sinds het begin van het jaar is de hypotheek rente sterkgestegen. Dit heeft een effect op leencapaciteit van potentieel kopers. Daarnaast is de interne rekenrente voor ook al opgelopen. Dit heeft ook al impact gehad op de grondexploitaties.

Verplichte beleidsindicatoren

Op de website www.waarstaatjegemeente.nl - ontwikkeld voor gemeentelijke bestuurders en professionals - vindt u een dashboard dat is onderverdeeld in de 15 thema's over gemeentelijke onderwerpen. De gegevens komen uit verschillende bronnen en onderzoeken, zoals burger- en ondernemerspeilingen, CBS en andere centrale databronnen. U kunt de gegevens uit het dashboard gebruiken om te zien waar Son en Breugel staat. U kunt de gegevens ook vergelijken met andere gemeenten. Ter illustratie hebben wij het thema "gemeenteprofiel" hieronder toegevoegd: Voor meer informatie en overige kengetallen verwijzen wij u naar www.waarstaatjegemeente.nl.

Indicator	Eenheid	Periode	Gebied / dimensie	Omschrijving
Verwijzingen Halt	per 1.000 jongeren	2021	Son en Breugel	Het aantal verwijzingen Halt per 1.000 inwoners van 12 t/m 17 jaar. Jongeren van 12 t/m 17 jaar die een licht strafbaar vergrijp plegen, worden door de politie of leerplichtambtenaren naar Bureau Halt verwezen voor een passende Halt-straf. Zij krijgen leeropdrachten en er volgen gesprekken met de jongere en de ouders. Op deze manier kunnen jongeren rechtzetten wat zij fout hebben gedaan, zonder dat zij in aanraking komen met het Openbaar Ministerie.
Verwijzingen Halt	per 1.000 jongeren	2021	Nederland	
Misdrijven - Gewelddsmisdrijven	per 1.000 inwoners	2021	Son en Breugel	Het aantal gewelddsmisdrijven. Voorbeelden van gewelddsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.).
Misdrijven - Gewelddsmisdrijven	per 1.000 inwoners	2021	Nederland	
Misdrijven - Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	per 1.000 inwoners	2021	Son en Breugel	Hieronder vallen brandstichting, alle vormen van vernieling en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag. Voorbeelden van misdrijven tegen de openbare orde en tegen het openbaar gezag

				zijn opruiing, huis-, computer- en lokaalvredebreuk, deelneming aan een criminele of terroristische organisatie, openlijke geweldpleging, godslastering, discriminatie en het doen van een valse aangifte. Omdat het delict mensenhandel vaak onder dezelfde feitcode geregistreerd wordt als het delict mensensmokkel worden deze twee delicten samengeteld en weergegeven bij de gewelds- en seksuele misdrijven.
Misdrijven - Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	per 1.000 inwoners	2021	Nederland	
Misdrijven - Diefstallen uit woning	per 1.000 inwoners	2021	Son en Breugel	
Misdrijven - Diefstallen uit woning	per 1.000 inwoners	2021	Nederland	
Misdrijven - Winkeldiefstallen	per 1.000 inwoners	2021	Son en Breugel	
Misdrijven - Winkeldiefstallen	per 1.000 inwoners	2021	Nederland	
Funciemenging	%	2021	Son en Breugel	De funciemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.
Funciemenging	%	2021	Nederland	
Vestigingen (van bedrijven)	per 1.000 inw. 15 t/m 64jr	2021	Son en Breugel	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-65 jaar.
Vestigingen (van bedrijven)	per 1.000 inw. 15 t/m 64jr	2021	Nederland	
Absoluut verzuim	per 1.000 leerlingen	2018	Son en Breugel	Het aantal leer- of kwalificatieplichtige jongeren dat absoluut verzuimer is (geweest) gedurende het schooljaar: de jongere is niet ingeschreven bij een onderwijsinstelling en beschikt niet over een vrijstelling. De periodeaanduiding '2021' staat voor schooljaar '2020/2021'.
Absoluut verzuim	per 1.000 leerlingen	2018	Nederland	
Relatief verzuim	per 1.000 leerlingen	2021	Son en Breugel	Het relatieve aantal leer- of kwalificatieplichtige jongeren zonder vrijstelling dat langer dan 4 opeenvolgende weken niet ingeschreven was op school. De periodeaanduiding '2021' staat voor schooljaar '2020/2021'.
Relatief verzuim	per 1.000 leerlingen	2021	Nederland	
Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	%	2021	Son en Breugel	Vsv'ers zijn jongeren van 12 tot 23 jaar die zonder startkwalificatie het onderwijs verlaten. Een startkwalificatie is een havo of vwo diploma of minimaal een mbo-2 diploma. Het vsv-percentage staat voor het aantal vsv'ers als percentage van het aantal onderwijsdeelnemers die aan het begin van het schooljaar ingeschreven staan. De periodeaanduiding '2021' staat voor schooljaar '2020/2021'.
Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	%	2021	Nederland	
Niet-sporters	%	2020	Son en Breugel	Het percentage niet-wekelijkse sporters t.o.v. de bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.
Niet-sporters	%	2020	Nederland	
Omvang huishoudelijk restafval	kg per inwoner	2020	Son en Breugel	Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval.
Omvang huishoudelijk restafval	kg per inwoner	2020	Nederland	
Percentage bekende hernieuwbare elektriciteit	%	2020	Son en Breugel	
Percentage bekende hernieuwbare elektriciteit	%	2020	Nederland	
Gemiddelde WOZ waarde	x €1.000	2021	Son en	De gemiddelde WOZ waarde van woningen.

			Breugel	
Gemiddelde WOZ waarde	x €1.000	2021	Nederland	
Nieuw gebouwde woningen	per 1.000 woningen	2021	Son en Breugel	Nieuw gebouwde woningen, exclusief overige toevoegingen, zoals transformaties.
Nieuw gebouwde woningen	per 1.000 woningen	2021	Nederland	
Demografische druk	%	2022	Son en Breugel	Het aantal personen van 0 tot 20 jaar én 65 jaar of ouder per honderd personen van 20 tot 65 jaar.
Demografische druk	%	2022	Nederland	
Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden	€	2022	Son en Breugel	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuisoude betaalt aan woonlasten.
Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden	€	2022	Nederland	
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	€	2022	Son en Breugel	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuisoude betaalt aan woonlasten.
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	€	2022	Nederland	
Banen	per 1.000 inwoners van 15-64 jaar	2021	Son en Breugel	Onder een baan wordt een vervulde positie verstaan. Dit betreffen zowel fulltimers, parttimers als uitzendkrachten. De indicator betreft het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot en met 64 jaar.
Banen	per 1.000 inwoners van 15-64 jaar	2021	Nederland	
Jongeren met een delict voor de rechter	%	2020	Son en Breugel	Het percentage jongeren (12 t/m 21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen. Tot en met 2015 zijn de cijfers van deze indicator afkomstig van het Verwey-Jonker Instituut - Kinderen in Tel. De cijfers vanaf 2016 zijn afkomstig van het CBS.
Jongeren met een delict voor de rechter	%	2020	Nederland	
Achterstand onder jeugd - Kinderen in uitkeringsgezin	%	2020	Son en Breugel	Percentage kinderen tot 18 jaar die in een gezin leven dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen. Bijstandshuishouden is een huishouden waarvan minimaal één lid een bijstandsuitkering ontvangt. Onder bijstand wordt hier uitkeringen aan huishoudens op grond van de Wet werk en bijstand (WWB, tot 2015) en de Participatiewet (vanaf 2015) en het Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (Bbz) verstaan. Tot en met 2015 zijn de cijfers van deze indicator afkomstig van het Verwey-Jonker Instituut - Kinderen in Tel. De cijfers vanaf 2016 zijn afkomstig van het CBS.
Achterstand onder jeugd - Kinderen in uitkeringsgezin	%	2020	Nederland	
Achterstand onder jeugd - Werkloze jongeren	%	2020	Son en Breugel	Personen van 16 t/m 22 jaar die als werkzoekende staan ingeschreven bij het UWV WERKbedrijf en tegelijkertijd geen baan hebben als werknemer volgens de Polisadministratie. Tot en met 2015 zijn de cijfers van deze indicator afkomstig van het Verwey-Jonker Instituut - Kinderen in Tel. De cijfers vanaf 2016 zijn afkomstig van het CBS.
Achterstand onder jeugd - Werkloze jongeren	%	2020	Nederland	
Netto arbeidsparticipatie	%	2020	Son en Breugel	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.
Netto arbeidsparticipatie	%	2020	Nederland	
Personen met een bijstandsuitkering	per 10.000 inwoners	2021	Son en Breugel	Het aantal personen met een uitkering op grond van de Wet werk en bijstand (WWB, t/m 2014) en de Participatiewet (vanaf 2015). De uitkeringen (leefgeld) aan personen in een instelling, de elders verzorgden, zijn niet inbegrepen. Ook de uitkeringen aan dak- en thuislozen zijn niet inbegrepen.
Personen met een bijstandsuitkering	per 10.000 inwoners	2021	Nederland	
Lopende re-integratievoorzieningen	per 10.000 inwoners van 15-64 jaar	2020	Son en Breugel	Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
Lopende re-integratievoorzieningen	per 10.000 inwoners van 15-64 jaar	2020	Nederland	

Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2021	Son en Breugel	<p>in % van alle jongeren tot 18 jaar, per 1 januari</p> <p>Hulp en zorg zoals deze bedoeld en beschreven is in de Jeugdwet (2014), en in natura door de zorgaanbieder is geleverd. PGB gefinancierde hulp en zorg valt hier dus buiten. Het betreft hulp en zorg aan jongeren en hun ouders bij psychische, psychosociale en of gedragsproblemen, een verstandelijke beperking van de jongere, of opvoedingsproblemen van de ouders.</p> <p>Zorg in Natura wordt direct vergoed aan de zorgverlener zonder tussenkomst van de zorggebruiker. In het kader van de jeugdzorg betekent dit dat de hulp rechtstreeks door de gemeente wordt vergoed.</p> <p>Persoonsgebonden budget (PGB) is een geldbedrag waarmee de zorggebruiker zelf zorg, begeleiding, hulp, hulpmiddelen of voorzieningen in kan kopen. Deze wordt verstrekt via de Sociale verzekeringsbank (SVB) maar is ook afkomstig van de gemeente.</p>
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2021	Nederland	
Jongeren met jeugdbescherming	%	2021	Son en Breugel	<p>in % van alle jongeren tot 18 jaar, per 1 januari</p> <p>Jeugdbescherming is een maatregel die de rechter dwingend oplegt. Dat gebeurt als een gezonde en veilige ontwikkeling van een kind of jeugdige wordt bedreigd en vrijwillige hulp niet of niet voldoende helpt. Een kind of jongere wordt dan 'onder toezicht gesteld' of 'onder voogdij geplaatst'.</p>
Jongeren met jeugdbescherming	%	2021	Nederland	
Jongeren met jeugdreclassering	%	2021	Son en Breugel	<p>in % van alle jongeren in de leeftijd van 12 tot 23 jaar, per 1 januari</p> <p>Jeugdreclassering is een combinatie van begeleiding en controle voor jongeren vanaf 12 jaar, die voor hun 18e verjaardag met de politie of leerplichtambtenaar in aanraking zijn geweest en een proces-verbaal hebben gekregen. Indien de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder de overtreding of het misdrijf is begaan daartoe aanleiding geven, bijvoorbeeld bij jongvolwassenen met een verstandelijke beperking, kan het jeugdstrafrecht eveneens worden toegepast op jongvolwassenen in de leeftijd 18 tot en met 22 jaar. De jongere krijgt op maat gesneden begeleiding van een jeugdreclasseringswerker om te voorkomen dat hij of zij opnieuw de fout ingaat. Jeugdreclassering kan worden opgelegd door de kinderrechter of de officier van Justitie. Jeugdreclassering kan ook op initiatief van de Raad voor de Kinderbescherming in het vrijwillige kader worden opgestart.</p>
Jongeren met jeugdreclassering	%	2021	Nederland	
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	per 10.000 inwoners	2021	Son en Breugel	<p>Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo-gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende gemeen</p>
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	per 10.000 inwoners	2021	Nederland	

Financiële begroting

Overzicht van baten en lasten

Programma's

Bedragen x €1.000

Programma's	Begroting 2023			Begroting 2024			Begroting 2025			Begroting 2026		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Programma 1. Interne en externe dienstverlening	2.612	207	-2.405	2.595	207	-2.388	2.609	207	-2.402	2.620	207	-2.413
Programma 2. Sociale leefomgeving	21.218	4.496	-16.723	21.189	4.472	-16.717	21.511	4.498	-17.014	21.468	4.498	-16.970
Programma 3. Fysieke en veilige leefomgeving	9.148	4.375	-4.773	9.188	4.666	-4.522	9.418	4.807	-4.611	9.550	4.952	-4.598
Programma 4. Economische en ruimtelijke ontwikkeling	5.242	4.275	-967	2.702	1.691	-1.011	2.431	1.644	-787	2.359	1.628	-732
Totaal	38.220	13.353	-24.867	35.674	11.036	-24.638	35.969	11.156	-24.812	35.997	11.285	-24.713

Algemene dekkingsmiddelen

Bedragen x €1.000

Algemene dekkingsmiddelen	Begroting 2023			Begroting 2024			Begroting 2025			Begroting 2026		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Algemene uitkering	0	26.521	26.521	0	27.950	27.950	0	29.150	29.150	0	27.465	27.465
Dividenden	1	56	56	1	56	56	1	56	56	1	56	56
Lokale heffingen	202	4.941	4.739	202	5.073	4.871	202	5.199	4.997	202	5.316	5.114
Overige algemene dekkingsmiddelen	1.405	150	-1.255	1.980	150	-1.830	2.218	150	-2.067	2.131	150	-1.981
Treasury	71	72	1	66	66	0	60	60	1	54	55	0
Totaal	1.679	31.740	30.061	2.249	33.296	31.047	2.480	34.616	32.136	2.388	33.043	30.655

Overhead, onvoorzien en Vpb

Bedragen x €1.000

Overhead, onvoorzien en Vpb	Begroting 2023			Begroting 2024			Begroting 2025			Begroting 2026		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Onvoorzien	80	0	-80	80	0	-80	80	0	-80	80	0	-80
Overhead	6.781	162	-6.619	6.771	163	-6.608	6.836	164	-6.672	6.883	165	-6.717
Vennootschapsbelasting	4	0	-4	4	0	-4	4	0	-4	4	0	-4
Totaal	6.865	162	-6.702	6.855	163	-6.691	6.920	164	-6.755	6.967	165	-6.801

Geraamd totaal saldo van baten en lasten

Bedragen x €1.000

Geraamd totaal saldo van baten en lasten	Begroting 2023			Begroting 2024			Begroting 2025			Begroting 2026		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Totaal saldo van baten en lasten	46.763	45.255	-1.508	44.777	44.495	-282	45.369	45.936	568	45.352	44.493	-859

Geraamd	Begroting 2023			Begroting 2024			Begroting 2025			Begroting 2026		
lasten												
Totaal	46.763	45.255	-1.508	44.777	44.495	-282	45.369	45.936	568	45.352	44.493	-859

Beoogde toevoegingen en onttrekkingen

Bedragen x €1.000

Programma's	Begroting 2023			Begroting 2024			Begroting 2025			Begroting 2026		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Mutaties programma 1	0	116	116	0	39	39	0	39	39	0	39	39
Mutaties programma 2	102	923	821	0	588	588	0	718	718	0	718	718
Mutaties programma 3	0	272	272	0	303	303	0	220	220	0	220	220
Mutaties programma 4	250	133	-117	250	0	-250	250	0	-250	250	0	-250
Totaal	352	1.445	1.092	250	930	680	250	978	728	250	978	728

Geraamd resultaat

Bedragen x €1.000

Geraamd resultaat	Begroting 2023			Begroting 2024			Begroting 2025			Begroting 2026		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Resultaat	47.116	46.700	-415	45.027	45.425	398	45.619	46.914	1.296	45.602	45.471	-131
Resultaat	47.116	46.700	-415	45.027	45.425	398	45.619	46.914	1.296	45.602	45.471	-131

Overzicht van baten en lasten per taakveld

Programma 1 Interne en externe dienstverlening

Bedragen x €1.000

Taakveld	Begroting 2023			Begroting 2024			Begroting 2025			Begroting 2026		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
0.10 Mutaties reserves programma 1	0	116	116	0	39	39	0	39	39	0	39	39
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	-415	0	415	398	0	-398	1.296	0	-1.296	-131	0	131
0.1 Bestuur	1.722	0	-1.722	1.706	0	-1.706	1.720	0	-1.720	1.731	0	-1.731
0.2 Burgerzaken	890	207	-683	889	207	-682	889	207	-682	889	207	-682
0.4 Overhead	6.781	162	-6.619	6.771	163	-6.608	6.836	164	-6.672	6.883	165	-6.717
0.5 Treasury	72	128	56	66	122	56	60	116	56	55	111	56
0.61 OZB woningen	98	2.588	2.490	98	2.669	2.571	98	2.741	2.644	98	2.805	2.707
0.62 OZB niet-woningen	27	2.344	2.317	27	2.395	2.369	27	2.448	2.421	27	2.502	2.475
0.64 Belastingen Overig	77	10	-68	77	10	-68	77	10	-68	77	10	-68
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	0	26.521	26.521	0	27.950	27.950	0	29.150	29.150	0	27.465	27.465
0.8 Overige baten en lasten	1.485	150	-1.335	2.060	150	-1.910	2.298	150	-2.147	2.211	150	-2.061
0.9 Vennootschapsbelasting (Vpb)	4	0	-4	4	0	-4	4	0	-4	4	0	-4
Subtotaal	10.740	32.226	21.486	12.096	33.706	21.610	13.304	35.027	21.722	11.843	33.455	21.611

Programma 2 Sociale leefomgeving

Bedragen x €1.000

Taakveld	Begroting 2023			Begroting 2024			Begroting 2025			Begroting 2026		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
0.10 Mutaties reserves programma 2	102	923	821	0	588	588	0	718	718	0	718	718
4.2 Onderwijshuisvesting	1.017	173	-844	1.018	196	-823	1.251	196	-1.055	1.245	196	-1.049
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	505	81	-424	443	20	-424	434	20	-414	434	20	-414
5.1 Sportbeleid en activering	179	0	-179	179	0	-179	179	0	-179	179	0	-179
5.2 Sportaccommodaties	854	134	-720	628	134	-493	897	161	-736	891	161	-730
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	381	68	-313	536	68	-468	386	68	-318	385	68	-317
5.4 Musea	7	0	-7	7	0	-7	7	0	-7	7	0	-7
5.5 Cultureel erfgoed	140	10	-130	140	10	-130	139	10	-130	139	10	-129
5.6 Media	459	30	-429	458	30	-428	421	30	-391	421	30	-391
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	3.251	430	-2.821	3.362	444	-2.918	3.354	444	-2.910	3.298	444	-2.854
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	1.372	0	-1.372	1.352	0	-1.352	1.352	0	-1.352	1.352	0	-1.352
6.3 Inkomensregelingen	4.276	3.381	-895	4.277	3.381	-896	4.277	3.381	-897	4.277	3.381	-897
6.4 WSW en beschut werk	875	0	-875	875	0	-875	875	0	-875	875	0	-875
6.5 Arbeidsparticipatieinstrumenten gericht op toeleiding naar werk	572	0	-572	572	0	-572	572	0	-572	572	0	-572
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	663	3	-660	673	3	-670	683	3	-680	693	3	-690
6.71A Huishoudelijke hulp (WMO)	1.140	0	-1.140	1.140	0	-1.140	1.140	0	-1.140	1.140	0	-1.140
6.71B Begeleiding (WMO)	704	0	-704	704	0	-704	704	0	-704	704	0	-704
6.71C Dagbesteding (WMO)	297	0	-297	297	0	-297	297	0	-297	297	0	-297
6.71D Overige maatwerkarrangementen (WMO)	296	186	-110	296	186	-110	296	186	-110	296	186	-110
6.72A Jeugdzorg begeleiding	683	0	-683	683	0	-683	683	0	-683	683	0	-683
6.72B Jeugdzorg behandeling	669	0	-669	669	0	-669	669	0	-669	669	0	-669
6.72C Jeugdhulp dagbesteding	185	0	-185	185	0	-185	185	0	-185	185	0	-185
6.72D Jeugdhulp zonder verblijf overig	297	0	-297	297	0	-297	297	0	-297	297	0	-297
6.73C Jeugdhulp met verblijf overig	894	0	-894	894	0	-894	894	0	-894	894	0	-894
6.74A Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	419	0	-419	419	0	-419	419	0	-419	419	0	-419
6.74B Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	27	0	-27	27	0	-27	27	0	-27	27	0	-27
6.74C Gesloten plaatsing	56	0	-56	56	0	-56	56	0	-56	56	0	-56
6.81A Beschermd wonen (WMO)	2	0	-2	2	0	-2	2	0	-2	2	0	-2
6.81B Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	15	0	-15	2	0	-2	2	0	-2	2	0	-2
6.82A Jeugdbescherming	210	0	-210	210	0	-210	210	0	-210	210	0	-210
6.82B Jeugdreclassering	38	0	-38	38	0	-38	38	0	-38	38	0	-38
7.1 Volksgezondheid	736	0	-736	751	0	-751	766	0	-766	781	0	-781
Subtotaal	21.321	5.419	-15.902	21.189	5.060	-16.129	21.511	5.216	-16.295	21.468	5.216	-16.252

Programma 3 Fysieke en veilige leefomgeving

Bedragen x €1.000

Taakveld	Begroting 2023			Begroting 2024			Begroting 2025			Begroting 2026		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
0.10 Mutaties reserves	0	272	272	0	303	303	0	220	220	0	220	220

Taakveld	Begroting 2023			Begroting 2024			Begroting 2025			Begroting 2026		
programma 3												
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	931	34	-897	971	34	-938	956	34	-923	956	34	-922
1.2 Openbare orde en Veiligheid	759	9	-750	749	9	-741	749	9	-741	769	9	-761
2.1 Verkeer en vervoer	1.818	32	-1.786	1.853	32	-1.821	1.954	32	-1.922	1.946	32	-1.914
2.2 Parkeren	43	0	-43	43	0	-43	43	0	-43	43	0	-43
2.5 Openbaar vervoer	16	0	-16	16	0	-16	16	0	-16	16	0	-16
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	1.565	77	-1.487	1.564	77	-1.486	1.579	77	-1.502	1.568	77	-1.491
7.2 Riolering	934	1.497	563	999	1.594	595	1.088	1.694	606	1.180	1.797	617
7.3 Afval	2.302	2.704	402	2.314	2.900	586	2.356	2.943	588	2.398	2.987	589
7.4 Milieubeheer	781	22	-758	679	20	-658	677	18	-658	675	16	-658
Subtotaal	9.148	4.647	-4.500	9.188	4.969	-4.219	9.418	5.027	-4.390	9.550	5.172	-4.378

Programma 4 Economische en ruimtelijke ontwikkeling

Bedragen x €1.000

Taakveld	Begroting 2023			Begroting 2024			Begroting 2025			Begroting 2026		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
0.10 Mutaties reserves programma 4	250	133	-117	250	0	-250	250	0	-250	250	0	-250
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	181	227	46	181	227	46	181	227	46	181	227	46
3.1 Economische ontwikkeling	129	48	-81	129	98	-31	129	98	-31	129	98	-31
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	11	0	-11	11	0	-11	11	0	-11	11	0	-11
3.3 Bedrijfsloket en -regelingen	42	21	-21	42	21	-21	42	21	-21	42	21	-21
3.4 Economische promotie	80	35	-46	80	35	-46	80	35	-46	80	35	-46
7.5 Begraafplaatsen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8.1 Ruimte en leefomgeving	677	22	-655	772	22	-750	547	22	-525	492	22	-470
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	3.217	3.185	-32	583	551	-32	536	504	-32	520	488	-32
8.3 Wonen en bouwen	904	737	-168	904	737	-168	904	737	-168	904	737	-168
Subtotaal	5.492	4.408	-1.084	2.952	1.691	-1.261	2.681	1.644	-1.037	2.609	1.628	-982

Totaal

Bedragen x €1.000

Totaal	Begroting 2023			Begroting 2024			Begroting 2025			Begroting 2026		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Totaal	46.700	46.700	0	45.425	45.425	0	46.914	46.914	0	45.471	45.471	0
Resultaat	46.700	46.700	0	45.425	45.425	0	46.914	46.914	0	45.471	45.471	0

Toelichting overzicht van baten en lasten

De toelichting op het overzicht van baten en lasten bestaat uit drie onderdelen, namelijk het analyse overzicht van baten en lasten, het overzicht van de geraamde incidentele baten en lasten en het overzicht beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves.

Analyse overzicht van baten en lasten

Programma 1. Interne en externe dienstverlening

1. Interne en externe dienstverlening	Bedrag
Begroting 2023 nieuw	21.486
Begroting 2023 oud	18.906
Verklaring van het verschil	2.580
Omschrijving	
Autonome ontwikkelingen	2.917
Beleidswijzigingen en nieuwe wensen vanuit de kadernota	-131
Beleidswijzigingen en nieuwe wensen (niet in de kadernota)	-206
Totaal	2.580

Programma 2. Sociale leefomgeving

2. Sociale leefomgeving	Bedrag
Begroting 2023 nieuw	-15.902
Begroting 2023 oud	-14.537
Verklaring van het verschil	-1.365
Omschrijving	
Autonome ontwikkelingen	-928
Beleidswijzigingen en nieuwe wensen vanuit de kadernota	-189
Beleidswijzigingen en nieuwe wensen (niet in de kadernota)	-248
Totaal	-1.365

Programma 3. Fysieke en veilige leefomgeving

3. Fysieke en veilige leefomgeving	Bedrag
Begroting 2023 nieuw	-4.500
Begroting 2023 oud	-3.701
Verklaring van het verschil	-799
Omschrijving	
Autonome ontwikkelingen	-390
Beleidswijzigingen en nieuwe wensen vanuit de kadernota	-134
Beleidswijzigingen en nieuwe wensen (niet in de kadernota)	-275
Totaal	-799

Programma 4. Economische en ruimtelijke ontwikkeling

4. Economische en ruimtelijke ontwikkeling	Bedrag
Begroting 2023 nieuw	-1.084
Begroting 2023 oud	-668
Verklaring van het verschil	-416
Omschrijving	
Autonome ontwikkelingen	109
Beleidswijzigingen en nieuwe wensen vanuit de kadernota	-250
Beleidswijzigingen en nieuwe wensen (niet in de kadernota)	-275

Overzicht van de geraamde incidentele baten en lasten

Omschrijving	2023		2024		2025		2026	
	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten
Programma 1 Interne en externe dienstverlening								
Vennootschapsbelasting Gemeenten zijn voor het maken van winst op de door haar uitgevoerde ondernemersactiviteiten (zoals grondexploitaties) vennootschapsbelastingplichtig.		3.745		3.745		3.745		3.745
Invulling (extra) wensen ivm burgerparticipatie Dit zijn kosten ter voorbereiding op het opstellen van beleid wat moet gaan bijdragen aan burgerparticipatie.		35.000		5.000				
Programma 2 sociale leefomgeving								
Deelname GROZZerdam GROZZerdam richt zich op de gezondheidsbevordering van alle inwoners. Centraal in het project GROZZerdam staat het ondersteunen van bewoners(organisaties) bij het werken aan vitale wijken en dorpen met gezonde en gelukkige bewoners, met meer eigen regie en zorg voor elkaar, met inzet van technologie en ICT. De insteek van GROZZerdam is om op een ander wijze dan voorheen naar gezondheid en welbevinden (lifestyle) te kijken. Hierdoor is een incidentele subsidie toegekend.		50.000		50.000		50.000		
Fair care monitoring/ verantwoording inzet huishoudelijke hulp pilot tot 2022-2023 Fair care is een digitaal registratiesysteem waarmee de zorgaanbieder de inzet van de hulp kan verantwoorden. We starten met de pilot voor de huishoudelijke hulp. Kosten zijn voor rekening van de gemeente. Het betreft een eenmalig bedrag en de kosten voor de uitvoering in 2022 en 2023. Daarnaast dient dit systeem een bezuiniging op te leveren doordat door dit systeem beter inzichtelijk is welke hulp geleverd is en er een betere factuurcontrole mogelijk is.	20.000	20.000						
Aanstellen lokaal sociaal bemiddelaar De raad heeft een motie vastgesteld voor het aanstellen van een lokaal sociaal bemiddelaar. In afwachting van de effecten (evaluatie) wordt hier vooralsnog incidenteel in voorzien voor 2022 en 2023.		20.000						
Dekking afwaardering activa renovatie de Bongerd		78.802						
Dekking afwaardering activa aan Bongerd tbv boksschool		23.680						
80 jaar bevrijding In 2024 herdenken en vieren we 80 jaar bevrijding. Het wordt waarschijnlijk wederom een groots evenement, vergelijkbaar met 2019 en 2014. Onder andere met de herdenkingstocht van Operation Market Garden en vele lokale activiteiten. De verwachting is dat de gemeente deels een coördinerende, deels een faciliterende en deels een uitvoerende rol heeft.				150.000				
Programma 3 Fysieke en veilige leefomgeving								
Wijkaanpakken transitievisie warmte Dit zijn kosten die gemaakt worden ter voorbereiding op de uitvoering van de eerste wijkaanpakken voor aardgasvrije wijken in Son en Breugel.		50.000						
Klimaatadaptatie Dit zijn onderzoekskosten om klimaatadaptatie in de gemeente Son en Breugel handen en voeten te geven.		50.000						

Programma 4 Economische en ruimtelijke ontwikkeling								
Grondexploitatie	3.185.379	3.217.305	550.867	582.509	504.338	536.324	488.149	519.864
Implementatie omgevingswet Implementatiekosten voor de omgevingswet.		250.000		275.000		125.000		
Subtotaal voor mutaties reserves	3.205.379	3.798.532	550.867	1.066.254	504.338	715.069	488.149	523.609
Mutaties reserves								
Vennootschapsbelasting Dit wordt gedekt uit de reserve vrije bestedingsruimte.	3.745		3.745		3.745		3.745	
Reserve I&A Bijdrage Dienst Dommelvallei	77.060							
Bijdrage instandhouding zwembadvoorziening Zwembad Son Bijdrage voor maximaal 5 jaar ten behoeve van de instandhouding zwembad. Dit wordt gedekt uit de reserve vrije bestedingsruimte.	120.000							
Dekking uitvoeringsbudget Jeugdbeleid 2020 -2023 Dit wordt gedekt uit de reserve vrije bestedingsruimte.	10.000							
Dekking afwaardering activa renovatie de Bongerd Dit wordt gedekt uit de reserve vrije bestedingsruimte.	78.801							
Dekkingsreserve renovatie de Bongerd naar reserve vrije bestedingsruimte	78.801	78.801						
Dekking afwaardering activa aanp Bongerd tbv boksschool Dit wordt gedekt uit de reserve vrije bestedingsruimte.	23.680							
Dekkingsreserve aanp Bongerd tbv boksschool naar reserve vrije bestedingsruimte	23.680	23.680						
Uitvoering groenbeleidsplan	42.681		41.475					
Projectleider duurzaamheid en wijkaanpakken transitievisie warmte Dit wordt gedekt uit de reserve duurzaamheid.	133.000							
Onttrekking reserve rijkscompensatie corona Bijdrage VRBZO	11.374		11.374					
Storting reserve infrastructurele werken Ekkersrijt tbv verbetering bereikbaarheid regio		250.000		250.000		250.000		250.000
Totaal mutaties reserves	602.822	352.481	56.594	250.000	3.745	250.000	3.745	250.000
Totaal	3.808.201	4.151.013	607.461	1.316.254	508.083	965.069	491.894	773.609
Incidenteel saldo baten en lasten		-342.812		-708.793		-456.986		-281.715
Begrotingssaldo		-415.221		397.834		1.295.691		-130.847
Begrotingssaldo structureel		-72.409		1.106.627		1.752.677		150.868

Onderstaand overzicht is een weergave van het structurele begrotingssaldo inclusief onderuitputting kapitaallasten maar exclusief de 1e begrotingswijziging 2023.

Omschrijving	2023		2024		2025		2026	
	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten
Begrotingssaldo structureel		-72.409		1.106.627		1.752.677		150.868
Onderuitputting kapitaallasten		-77.335		-219.217		-6.925		-16.125
Begrotingssaldo structureel		-149.744		887.410		1.745.752		134.743

Overzicht beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves

Omschrijving	2023		2024		2025		2026	
	Toevoegingen	Onttrekkingen	Toevoegingen	Onttrekkingen	Toevoegingen	Onttrekkingen	Toevoegingen	Onttrekkingen
DR Nieuwbouw Sporthal		98.520		98.520		98.520		98.520

DR Nieuwbouw brandweerkazerne en werf		75.613		106.913		77.569		77.569
DR dak Emiliusschool		16.751		16.751		16.751		16.751
DR Vijverbergschool		10.038		10.038		10.038		10.038
DR Optimalisatie sportpark SBC		37.738		37.738		37.738		37.738
DR verledden		102.357		102.357		102.357		102.357
DR Parkeren Centrum Son		22.700		22.700		22.700		22.700
DR renovatie kunstgr velden		100.899		100.899		100.899		100.899
DR Slowlane Ekkersrijt		5.560		5.560		5.560		5.560
DR fietsoversteek Bestseweg		5.939		5.939		5.939		5.939
DR gemeentehuis losse werkplekinrichting		35.394		35.394		35.394		35.394
DR nieuwbouw sporthal de Bongerd		4.750		4.750		4.750		4.750
DR Ruysdaelstraat kst omgeving school		1.440		1.440		1.440		1.440
DR aankoop units Bibliotheek		36.338		36.338		0		0
DR losse inrichting Dorpshuis		112.486		112.486		112.486		112.486
DR technische installaties en tribune		156.385		156.385		156.385		156.385
DR renovatie de Boerderij		19.216		19.216		19.216		19.216
DR Bongerd losse inrichting		0		0		8.643		8.643
DR Bongerd techn installatie		0		0		94.805		94.805
DR Bongerd bouwkosten		0		0		62.936		62.936
Totaal	0	842.124	0	873.424	0	974.126	0	974.126

Uiteenzetting van de financiële positie

Geprognosticeerde balans

Activa	1-1-2023	1-1-2024	1-1-2025	1-1-2026	1-1-2027
Vaste activa					
Immateriële vaste activa	3.235	3.225	3.215	3.205	3.195
Materiële vaste activa	77.094	85.949	86.320	85.614	84.096
Financiële vaste activa	433	368	318	267	223
Totaal Vaste activa	80.762	89.542	89.853	89.085	87.514
Vlottende activa					
Voorraden	-5.009	-799	-1.381	-685	-685

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	3.311	3.311	3.311	3.311	3.311
Liquide middelen	4	4	4	4	4
Overlopende activa	1.273	1.273	1.273	1.273	1.273
Totaal Vlottende activa	-421	3.789	3.207	3.903	3.903
Totaal Activa	80.341	93.331	93.060	92.988	91.417

Passiva	1-1-2023	1-1-2024	1-1-2025	1-1-2026	1-1-2027
Vaste passiva					
Eigen vermogen	37.068	36.789	37.007	34.852	34.350
Voorzieningen	4.850	4.610	4.438	4.261	4.061
Vaste schulden met een rente typische looptijd van één jaar of langer	31.726	45.235	44.918	47.177	46.308
Totaal Vaste passiva	73.644	86.634	86.363	86.291	84.720
Vlottende passiva					
Netto-vlottende schulden, met een rente typische looptijd korter dan één jaar	4.103	4.103	4.103	4.103	4.103
Overlopende passiva	2.594	2.594	2.594	2.594	2.594
Totaal Vlottende passiva	6.697	6.697	6.697	6.697	6.697
Totaal Passiva	80.341	93.331	93.060	92.988	91.417

EMU-saldo

Voor de jaren 2019 tot en met 2022 is de EMU-tekortruimte voor Rijk en decentrale overheden voorgesteld op -0,4% BBP en voor de gemeenten -0,27% BBP. Inmiddels is besloten om deze onderverdeling naar de diverse overheidslagen met één jaar te verlengen tot en met 2023. In de septembercirculaire 2022 is informatie opgenomen over de ontwikkeling en individuele referentiewaardes. De individuele EMU-referentiewaarde betreft geen norm, maar een indicatie. De individuele referentiewaarde (* € 1.000) voor Son en Breugel is voor 2023 € 1.732.

De individuele overheden (gemeenten, provincies en waterschappen) verstrekken onderstaande gegevens jaarlijks aan het CBS. Indien hieruit blijkt dat op macroniveau het EMU-saldo overschreden wordt, zullen de gemeenten, provincies en waterschappen hierover worden geïnformeerd. Met het hieronder opgenomen EMU-overzicht wordt inzage gegeven in de geldstromen op kasbasis binnen de begroting (bedragen x € 1.000).

Omschrijving	2022	2023	2024
1 Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	-766	-1.508	-282
2 Mutatie (im)materiële vaste activa	-5.089	-8.845	-361
3 Mutatie voorzieningen	-66	-240	-172
4 Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-4.859	-4.210	583
5 Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	0	0	0
EMU-saldo	-10.780	-14.803	-232

Jaarlijks terugkerende arbeidskosten

Voordat de BBV werd ingevoerd was het gebruik dat gemeenten voorzieningen troffen voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen zoals wachtgelden, vakantiedagen of wethouderspensioenen.

Vanwege de behoefte aan een eenduidige interpretatie van de financiële positie besloot het ministerie van BZK vervolgens dat desbetreffende "voorzieningen" onder het BBV niet meer getroffen mogen worden. In het BBV is ook opgenomen dat deze verplichtingen in de uiteenzetting van de financiële positie worden vermeld. In de tabel hieronder zijn alle vormen van aan de arbeidsrelatie verbonden salarissen en (rechten op) uitkeringen meegenomen.

Hierbij zijn de volgende vormen te onderscheiden:

- Beloningen tijdens het dienstverband: het salaris (inclusief vakantiegeld en eindejaarsuitkering) van het personeel in dienst. Vanwege het ontbreken van een dienstverband zijn hierbij de raadsleden niet meegenomen.

- Uitkeringen bij ontslag: afkoopsommen.
- Pensioentoezeggingen: (wethouders-)pensioenen, wachtgeld en (verzekerings-)premies.
- Afvloeiingsregelingen: non-actieven en tijdelijke loondoorbetaling.

(bedragen x € 1.000)

Omschrijving	2023	2024	2025	2026
Beloningen tijdens het dienstverband	6.915	6.915	6.915	6.915
Uitkeringen bij ontslag	0	0	0	0
Pensioentoezeggingen	117	88	69	69
Afvloeiingsregelingen	0	0	0	0
Totaal	7.032	7.003	6.984	6.984

Overzicht van investeringen

Uit te voeren investering per programma	Afschr. termijn	Reeds gevo- teerd	Invest. 2023	Invest. 2024	Invest. 2025	Invest. 2026	Totaal invest.	Lasten 2023	Lasten 2024	Lasten 2025	Lasten 2026
Programma 1 Interne en externe dienstverlening											
Vervangen 3 bedrijfsauto's	7	0	163.000				163.000		24.916	24.683	24.450
Tractor John Deere	10	0		60.000			60.000			6.600	6.540
Loader werf	10	0		65.000			65.000			7.150	7.085
Programma 2 sociale leefomgeving											
Nieuwbouw Braecklant	40	0	2.800.000				2.800.000		98.000	97.300	96.600
Programma 3 Fysieke en veilige leefomgeving											
Routegebonden projecten Bereikbaarheidsakkoord in 10 jr. ('19 t/m '28) - 2021-2025	25	422.892	230.000	230.000	230.000	690.000	1.802.892	21.145	32.476	43.714	54.861
GRP 2016 Rioolvervangingen incl. relining 2023	60	0	622.584				622.584		13.849	13.849	13.849
GRP 2016 Verv. Electromech gemalen 2023	15	0	130.200				130.200		9.390	9.390	9.390
GRP 2016 Rioolvervangingen incl relining 2024	60	0		610.772			610.772			13.586	13.586
GRP 2016 Rioolvervangingen incl relining jaarschijf 2025	60	0			589.149		589.149				13.105
GRP 2016 Drukriolering en drainage jaarschijf 2025	40	0			298.200		298.200				9.082
GRP 2016 Rioolvervangingen incl relining 2026	60	0				684.395	684.395				
Nieuw groenbeleidsplan	18	85.000	93.000	93.000	93.000	93.000	457.000	5.100	10.638	16.129	21.574
Groenvisie Ekkersrijt investering	20	25.000	300.000				325.000	250	19.500	19.338	19.175
Aanbrengen en onderhouden Fietsbewegwijzering	15	0	82.000				82.000		6.287	6.232	6.177
Terugkoop brandweerkazerne	30	0	939.014				939.014		31.300	31.300	31.300
Twee sneeuwplougen Nido universal HYL240EPZ	10	0		35.000			35.000			3.850	3.815
Strooier stratos 3 maal	10	0		130.000			130.000			14.300	14.170
Zoutoplosser	7	0		32.000			32.000			4.891	4.846
Sneeuwploueg SNK240 EPZ FLEX PRESS	10	0		16.000			16.000			1.760	1.744
Sneeuwborstel Danline M25-200	10	0		23.000			23.000			2.530	2.507
Parkeervoorziening De Regenboog/ De Krommen Hoek	15	0		202.900			202.900			15.503	15.368
Fietsparkeervoorziening De Regenboog/ De Krommen Hoek	15	0		50.000			50.000			3.833	3.800
Programma 4 Economische en ruimtelijke ontwikkeling											
Totaal							10.118.106	26.495	246.356	335.938	373.024

Reserves en voorzieningen

Overzicht van reserves en voorzieningen

Bedragen x €1.000

Reserves	Balans 1/1/2023	Balans 1/1/2024	Balans 1/1/2025	Balans 1/1/2026	Balans 1/1/2027
Algemene reserves					
Algemene reserve grondexploitaties	6.065	6.065	6.065	6.065	6.065
Reserve vrije bestedingsruimte	6.862	6.728	6.725	6.721	6.717
Reserve algemene risicoreserve	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500
Totaal Algemene reserves	15.427	15.293	15.289	15.286	15.282
Bestemmingsreserves					
Reserve centrumontwikkeling Son en Breugel	776	776	776	776	776
Egalisatiereserve wegen	422	422	422	422	422
Reserve I&A	77	0	0	0	0
Reserve projectmatig werken	12	12	12	12	12
Reserve infrastructurele werken. Ekkersrijt	1.682	1.932	2.182	2.432	2.682
Reserve uitvoering groenbeleidsplan	84	41	0	0	0
Reserve rijkscompensatie coronacrisis	321	310	299	299	299
Reserve Natuur en Landschap	451	451	451	451	451
Reserve duurzaamheid	200	67	67	67	67
Reserve reststroken	126	126	126	126	126
Totaal Bestemmingsreserves	4.151	4.137	4.334	4.584	4.834
Dekkingsreserves					
Reserve nieuwbouw sporthal	2.956	2.857	2.759	2.660	2.562
Reserve renovatie De Bongerd	79	0	0	0	0
Reserve nieuwbouw brandweerkazerne + werf	2.373	2.298	2.191	2.113	2.036
Reserve dak Emiliusschool	251	235	218	201	184
Reserve Vijverbergschool	70	60	50	40	30
Reserve optimalisatie sportpark SBC	415	377	340	302	264
Reserve aanpassing De Bongerd tbv boksschool	24	0	0	0	0
Dekkingsreserves verleden	2.038	1.936	1.833	1.731	1.629
Dekkingsreserve Parkeren Centrum Son	568	545	522	499	477
Dekkingsreserve renovatie kunstgr velden	807	706	605	504	404
Dekkingsreserve	134	128	123	117	112

Reserves	Balans 1/1/2023	Balans 1/1/2024	Balans 1/1/2025	Balans 1/1/2026	Balans 1/1/2027
Slowlane Ekkersrijt					
Dekkingsreserve fietsoversteek Bestseweg	125	119	113	107	101
DO gemeentehuis losse werkplekinrichting	142	106	71	35	0
Reserve nieuwbouw sporthal De Bongerd	187	182	178	173	168
Reserve ruysdaelstraat kst omgeving school	30	29	27	26	24
Reserve aankoop units Bibliotheek	93	57	21	21	21
Dekkingsreserve losse inrichting Dommelhuis	787	675	562	450	337
Dekkingsreserve Dommelhuis technische installaties en tribune	2.346	2.189	2.033	1.877	1.720
Dekkingsreserve renovatie de Boerderij	480	461	442	423	404
Dekkingsreserve De Bongerd losse inrichting	61	61	61	52	43
Dekkingsreserve De Bongerd technische installaties	1.422	1.422	1.422	1.327	1.232
Dekkingsreserve De Bongerd bouwkosten	2.517	2.517	2.517	2.454	2.392
Totaal Dekkingsreserves	17.905	16.961	16.087	15.113	14.139
Totaal reserves	37.484	36.391	35.711	34.983	34.255

Bedragen x €1.000

Voorzieningen	Balans 1/1/2023	Balans 1/1/2024	Balans 1/1/2025	Balans 1/1/2026	Balans 1/1/2027
Voorzieningen verplichtingen, verliezen en risico's					
Voorziening pensioenoverdracht wethouders	1.677	1.718	1.760	1.801	1.842
Totaal Voorzieningen verplichtingen, verliezen en risico's	1.677	1.718	1.760	1.801	1.842
Voorzieningen onderhoud en egalisatie					
Voorziening onderhoud gebouwen	852	716	716	662	538
Totaal Voorzieningen onderhoud en egalisatie	852	716	716	662	538
Voorzieningen door derden beklemde middelen					
Voorziening riolering	1.902	1.757	1.544	1.380	1.262
Voorziening afval	226	226	226	226	226
Voorziening afgesloten complexen grondexploitaties	193	193	193	193	193

Vorzieningen	Balans 1/1/2023	Balans 1/1/2024	Balans 1/1/2025	Balans 1/1/2026	Balans 1/1/2027
Totaal Voorzieningen door derden bekleemde middelen	2.321	2.176	1.963	1.798	1.681
Totaal voorzieningen	4.850	4.610	4.438	4.261	4.061

Bedragen x €1.000

Staat van reserves en voorzieningen	Balans 1/1/2023	Balans 1/1/2024	Balans 1/1/2025	Balans 1/1/2026	Balans 1/1/2027
Reserves	37.484	36.391	35.711	34.983	34.255
Vorzieningen	4.850	4.610	4.438	4.261	4.061
Totaal reserves en voorzieningen	42.334	41.001	40.149	39.244	38.317

Toelichting op de reserves

Inleiding

Algemeen

In deze toelichting richten wij ons hoofdzakelijk op de vermogensmutaties die betrekking hebben op 2023. Ook lichten we toe waarvoor de reserves bedoeld zijn.

Reserves

De reserves vallen uiteen in algemene reserves, bestemmingsreserves en dekkingsreserves. Algemene reserves fungeren als buffer, voor het opvangen van verliezen van algemene aard. Bestemmingsreserves daarentegen zijn gevormd voor een specifiek doel. Dekkingsreserves staan ter dekking van de afschrijvingslasten van enkele grote projecten/ investeringen.

Algemene reserves

Algemene reserve bouwgrond

1-1-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2023
6.065	0	0	6.065

Bij de vaststelling van de jaarrekening 2017 is er besloten een reserve grondexploitatie in te stellen met als doel een buffer te vormen voor conjuncturele risico's en exploitatierisico's binnen het grondbedrijf. Tevens met als doel indien noodzakelijk de verlies voorziening grondexploitatie te kunnen aan vullen.

Reserve vrije bestedingsruimte

1-1-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2023
6.862	102	236	6.728

De reserve vrije bestedingsruimte is de vrij besteedbare algemene reserve. De reserve vrije bestedingsruimte is bedoeld om eenmalige projecten te financieren die gedurende een jaar plaatsvinden en die niet uit de exploitatie bekostigd kunnen worden.

De toevoegingen betreffen:

- Aframing reserve renovatie sporthal De Bongerd € 78.801,-
- Aframing renovatie boksschool sporthal De Bongerd € 23.680,-

De onttrekkingen betreffen:

- Bijdrage instandhouding zwemvoorziening € 120.000;
- Afwaardering activum renovatie sporthal De Bongerd € 78.801,-
- Afwaardering activum renovatie boksschool sporthal De Bongerd € 23.680,-
- Wijziging VPB € 3.745;

- Nota jeugdbeleid uitvoeringsbudget € 10.000.

Algemene risicovoorziening

1-1-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2023
2.500	0	0	2.500

In maart 2013 is de nota risicomanagement en weerstandsvermogen vastgesteld. In deze nota is berekend wat de benodigde weerstandscapaciteit is. Besloten is dat de risicoanalyse regelmatig wordt geactualiseerd en dat deze actualisatie wordt gekoppeld met de P&C-cyclus. Dit gebeurt in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. Voor verder toelichting over deze reserve verwijzen wij u naar de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Centrum ontwikkeling Son en Breugel

1-1-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2023
776	0	0	776

Deze reserve is benut voor de bekostiging van feitelijke ontwikkelingen in het centrum en is betrokken bij onder andere de financiële analyse rond dekking kosten centrum (inclusief Groeipad) voor in ieder geval de projecten Gemeentehuis, Dommelhuis en deels voor een invulling van de parkeercapaciteit. In de toekomst is deze reserve bestemd voor het uitvoeren van initiatieven/ontwikkelingen in het centrum van de gemeente Son en Breugel.

Egalisatiereserve wegen

1-1-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2023
422	0	0	422

Deze reserve is gevormd om de in de exploitatie resterende middelen voor wegen beschikbaar te kunnen houden voor de wegen. De lasten in de exploitatie zijn daardoor in de jaren gelijkmatig.

Reserve I&A

1-1-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2023
77	0	77	0

Deze reserve is in 2008 gevormd in het kader van de samenwerking tussen de gemeente Nuenen ca. en de gemeente Son en Breugel op het gebied van I&A. Vanaf 1-1-2014 is I&A overgegaan naar Dienst Dommelvallei. In het Informatie Beleidsplan (IBP) is inzichtelijk gemaakt welke kosten voor de komende jaren noodzakelijk zijn.

De verwachte onttrekking is gebaseerd op het IBP zoals opgenomen in de begroting van Dienst Dommelvallei.

Projectmatig werken

1-1-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2023
12	0	0	12

Deze reserve is bedoeld om verdere concrete invulling te kunnen geven aan het concept "projectmatig werken".

Infrastructurele werken Ekkersrijt

1-1-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2023
1.682	250	0	1.932

Bij de liquidatie van de gemeenschappelijke regeling Industrieschap Ekkersrijt is er besloten een aparte bestemmingsreserve te vormen voor toekomstige infrastructurele ontwikkelingen op Ekkersrijt. Deze reserve dient voor infrastructurele werken zoals het aanleggen van de Slowlane, het aanleggen van Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV), ontbrekende schakels in het fietsnetwerk op Ekkersrijt, de herinrichting van de Eindhovenseweg en de Meubelboulevard en voor de tweede ontsluiting van Ekkersrijt op het Hoofdwegennet.

De toevoeging betreft:

- Kadernota 2022 Verbetering bereikbaarheid regio € 250.000,-

Uitvoering groenbeleidsplan

1-1-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2023
84	0	43	41

Onze gemeente heeft een bijzonder groene uitstraling. Deze groene identiteit vinden we belangrijk en de grote waarde van de omringende natuur willen we bewaken en waar mogelijk versterken. Om dit te kunnen doen is een groenbeleidsplan gemaakt met daaraan gekoppeld een uitvoeringsprogramma. Het uitvoeringsprogramma van het groenbeleidsplan heeft een doorlooptijd van 10 jaar. Voor uitvoering van dit programma is een reserve uitvoering groenbeleidsplan gevormd. De onttrekking betreft de uitvoering groenbeleidsplan.

Reserve rijkscompensatie coronacrisis

1-1-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2023
321	0	11	310

Bij de jaarrekening 2020 is besloten om het restant aan Rijksbijdrage voor de coronakosten te storten in een nieuw te vormen reserve.

De onttrekking betreft:

- Bijdrage VRBZO € 11.374,-

Reserve Natuur en Landschap

1-1-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2023
451	0	0	451

Deze reserve is in 2021 gevormd vanuit de reserve natuur compensatie, de reserve recreatie en natuurgebied West en de algemene reserve vrije bestedingsruimte. Het doel is de vorming van robuuste natuur- en landschapontwikkelingen en het vergroten van de biodiversiteit. Deze doelen zullen worden behaald door het verwerven van gronden die van belang zijn voor de ontwikkeling van natuur en landschap. Vervolgens zullen de gronden ook daadwerkelijk worden ingericht als natuur.

Reserve duurzaamheid

1-1-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2023
200	0	133	67

De reserve is bestemd om continuïteit te bieden aan o.a. de versnelling van de energietransitie. Storting vindt plaats via middelen die worden ontvangen vanuit het Rijk. Onttrekking vindt plaats door dekkingsvoorstellen uit raadsbesluiten. Deze reserve is gevormd in de 2e bestuursrapportage 2021.

De geraamde onttrekkingen zijn de projectleider duurzaamheid (€ 83.000) en wijkaanpakken transitievisie warmte (€ 50.000). Deze twee posten zijn in deze meerjarenbegroting opgenomen als nieuw beleid in programma 3 en worden hier verder toegelicht.

Reserve reststroken

1-1-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2023
126	0	0	126

Deze reserve is gevormd bij de jaarrekening van 2021 ten behoeve van de bekostiging van het project reststroken. Het project reststroken moet zichzelf financieren op basis van de inkomsten uit de verkoop. Mochten deze inkomsten niet voldoende zijn, dan zullen er middelen worden onttrokken uit deze reserve.

Dekkingsreserves

Nieuwbouw sporthal

1-1-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2023
2.956	0	99	2.857

Deze dekkingsreserve is gevormd om de kapitaallasten van de investering voor sporthal de Landing te dekken. De onttrekking is de jaarlijkse afschrijvingslast op deze investering.

Renovatie Bongerd

1-1-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2023
79	0	79	0

Deze dekkingsreserve is gevormd om de kapitaallasten van de investering voor de renovatie van de sporthal de Bongerd te dekken. De onttrekking is de dekking voor de afwaardering van dit activum. De dekkingsreserve wordt na deze onttrekking opgeheven.

Nieuwbouw brandweerkazerne en werf

1-1-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2023
2.373	0	76	2.298

Deze dekkingsreserve is gevormd om de kapitaallasten van de investering voor de brandweerkazerne en werf te dekken. De onttrekking is de jaarlijkse afschrijvingslast op deze investering.

Dak Emiliusschool

1-1-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2023
251	0	17	235

Deze dekkingsreserve is gevormd om de kapitaallasten van de investering voor het Dak Emiliusschool te dekken. De onttrekking is de jaarlijkse afschrijvingslast op deze investering.

Vijverbergschool

1-1-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2023
70	0	10	60

Deze dekkingsreserve is gevormd om de kapitaallasten van de investering voor het opknappen van de Vijverbergschool te dekken. De onttrekking is de jaarlijkse afschrijvingslast op deze investering.

Optimalisatie sportpark SBC

1-1-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2023
415	0	38	377

Deze dekkingsreserve is gevormd om de kapitaallasten van de investering voor de optimalisatie van sportpark SBC te dekken. De onttrekking is de jaarlijkse afschrijvingslast op deze investering.

Aanpassing Bongerd t.b.v. Boksschool

1-1-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2023
24	0	24	0

Deze dekkingsreserve is gevormd om de kapitaallasten van de investering voor de sporthal de Bongerd voor de huisvesting van de boksschool te dekken. De onttrekking is de dekking voor de afwaardering van dit activum. De dekkingsreserve wordt na deze onttrekking opgeheven.

Verledden

1-1-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2023
2.038	0	102	1.936

Deze dekkingsreserve is gevormd om de kapitaallasten van de investering voor het project verledden waarbij zowel masten als armaturen worden vervangen te dekken. De onttrekking is de jaarlijkse afschrijvingslast op deze investering.

Parkeren Centrum Son

1-1-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2023
568	0	23	545

Deze dekkingsreserve is gevormd om de kapitaallasten van de investering voor parkeren Centrum Son te dekken. De onttrekking is de jaarlijkse afschrijvingslast op deze investering.

Renovatie kunstgrasvelden

1-1-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2023
807	0	101	706

Deze dekkingsreserve is gevormd om de kapitaallasten van de investering voor de renovatie van de kunstgrasvelden te dekken. De onttrekking is de jaarlijkse afschrijvingslast op deze investering.

Slowlane Ekkersrijt

1-1-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2023
134	0	6	128

Deze dekkingsreserve is gevormd om de kapitaallasten van de investering voor de Slowlane Ekkersrijt te dekken. De onttrekking is de jaarlijkse afschrijvingslast op deze investering.

Fietsoversteek Bestseweg

1-1-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2023
125	0	6	119

Deze dekkingsreserve is gevormd om de kapitaallasten van de investering voor de fietsoversteek Bestseweg te dekken. De onttrekking is de jaarlijkse afschrijvingslast op deze investering.

DO gemeentehuis losse werkplekinrichting

1-1-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2023
142	0	35	106

Deze dekkingsreserve is gevormd om de kapitaallasten van de investering voor DO gemeentehuis losse werkplekinrichting te dekken. De onttrekking is de jaarlijkse afschrijvingslast op deze investering.

Nieuwbouw sporthal De Bongerd

1-1-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2023
187	0	5	182

Deze dekkingsreserve is gevormd om de kapitaallasten van de investering voor de nieuwbouw sporthal de Bongerd te dekken. De onttrekking is de jaarlijkse afschrijvingslast op deze investering.

Ruysdaelstraat kosten omgeving school

1-1-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2023
30	0	1	29

Deze dekkingsreserve is gevormd om de kapitaallasten van de investering voor de Ruysdaelstraat kosten omgeving school te dekken. De onttrekking is de jaarlijkse afschrijvingslast op deze investering.

Aankoop units Bibliotheek

1-1-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2023
93	0	36	57

Deze dekkingsreserve is gevormd om de kapitaallasten van de investering voor de aankoop units Bibliotheek te dekken. De onttrekking is de jaarlijkse afschrijvingslast op deze investering.

Dekkingsreserve losse inrichting Dommelhuis

1-1-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2023
787	0	112	675

Deze dekkingsreserve is gevormd om de kapitaallasten van de investering voor de losse inrichting Dommelhuis te dekken. De onttrekking is de jaarlijkse afschrijvingslast op deze investering.

Dekkingsreserve Dommelhuis technische installaties en tribune

1-1-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2023
2.346	0	156	2.189

Deze dekkingsreserve is gevormd om de kapitaallasten van de investering voor de technische installaties en tribune Dorpshuis te dekken. De onttrekking is de jaarlijkse afschrijvingslast op deze investering.

Dekkingsreserve renovatie de Boerderij

1-1-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2023
480	0	19	461

Deze dekkingsreserve is gevormd om de kapitaallasten van de investering voor de renovatie van de Boerderij te dekken. De onttrekking is de jaarlijkse afschrijvingslast op deze investering.

Dekkingsreserve De Bongerd losse inrichting

1-1-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2023
61	0	0	61

Deze dekkingsreserve is gevormd om de kapitaalslasten van de investering de Bongerd losse inrichting te dekken

Dekkingsreserve De Bongerd technische installaties

1-1-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2023
1.422	0	0	1.422

Deze dekkingsreserve is gevormd om de kapitaalslasten van de investering de Bongerd technische installaties te dekken

Dekkingsreserve De Bongerd bouwkosten

1-1-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2023
2.517	0	0	2.517

Deze dekkingsreserve is gevormd om de kapitaalslasten van de investering de Bongerd bouwkosten te dekken.

Toelichting op de voorzieningen

Voorzieningen

Voorzieningen behoren tot het vreemd vermogen. Voorzieningen zijn passiva posten op de balans, die een inzicht geven in de voorzienbare lasten in verband met risico's en verplichtingen, waarvan de omvang en/of het tijdstip van optreden per balansdatum min of meer onzeker zijn, en die oorzakelijk samenhangen met de periode voorafgaande aan die datum.

Voorzieningen dienen naar beste schatting dekkend te zijn voor de achterliggende verplichtingen of risico's waarvoor ze zijn ingesteld. Toevoegingen moeten derhalve gebaseerd zijn op de tijdige opbouw van de voorziening.

Op grond van het BBV is het niet toegestaan om rente bij te schrijven op de stand van een voorziening (uitzondering: indien binnen de berekening van de hoogte van de voorziening is uitgegaan van de contante waarde mag rente worden toegevoegd).

Voorzieningen verplichtingen, verliezen en risico's

Voorziening pensioen wethouders

Stand 1-1-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2023
1.677	50	9	1.718

Voor zittende wethouders dient op grond van de Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA) pensioen te worden opgebouwd. Dit pensioen -afhankelijk van de diensttijd als wethouder- komt tot uitkering na het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. Jaarlijks wordt er € 50.000 gestort in deze voorziening. De onttrekking is gebaseerd op de betaling van pensioenuitkeringen. Bij het opstellen van de jaarrekening wordt op basis van de actuariële berekeningen bekeken of de voorziening voldoende op peil is.

Voorzieningen onderhoud en egalisatie

Onderhoud gemeentelijke gebouwen

Stand 1-1-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 1-1-2023
852	75	211	716

In de raad van 2 december 2015 is het meerjarenonderhoudsplan (MJOP) gebouwen in de gemeenteraad vastgesteld. De toevoegingen en onttrekkingen zijn op het MJOP gebaseerd.

Voorzieningen door derden beklemde middelen

Voorziening riolering

Stand 1-1-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 1-1-2023
1.902	0	145	1.757

In 2016 is een vGRP opgesteld waarin het college haar visie heeft neer gelegd voor de komende zes jaar. Hierin is ook een overzicht van benodigde investeringen voor verbeter- en vervangingsmaatregelen opgenomen. Tevens is in dit plan naar de exploitatiekosten voor het rioleringstelsel gekeken. De gevolgen van dit plan met de bijbehorende tariefsontwikkeling en mutaties in de voorziening riolering zijn verwerkt in deze begroting.

Voorziening afval

Stand 1-1-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 1-1-2023
226	0	0	226

Door een uitspraak van de commissie BBV is de volledige reserve afval omgezet in een voorziening afval via een directe balansmutatie.

Voorziening afgesloten complexen grondexploitaties

Stand 1-1-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 1-1-2023
193	0	0	193

Deze voorziening is gevormd om nagekomen kosten van afgesloten grondexploitaties te kunnen dekken.

Toelichting op de financiële positie

Inleiding

In deze paragraaf wordt kort toegelicht welke uitgangspunten zijn gebruikt voor de berekeningen in deze meerjarenbegroting.

Algemene uitkering

In meerjarenperspectief wordt door het Rijk rekening gehouden met een bepaalde groei van het areaal per maatstaf. Voor de berekening van de algemene uitkering in meerjarenperspectief wordt hierbij aangesloten.

Kostendekkende tarieven

Voor de tarieven van rioolheffing, afvalstoffenheffing en leges wordt als uitgangspunt een kostendekkendheid van 100% gehanteerd.

Onroerende Zaakbelasting (OZB)

Bij de berekening van de ramingen voor de OZB in meerjarenperspectief wordt aangesloten bij de toename of afname van de WOZ-waarden. De totale OZB-opbrengst neemt, naast de indexering, toe met de areaaluitbreiding gebaseerd op het woningbouwprogramma van onze gemeente.

Indexen

Voor de begroting 2023 en verder zijn de volgende indexen gebruikt. Deze zijn vastgesteld bij de kadernota 2022 in uw vergadering op 6 juli 2022:

Loonkostenindex en materiële kostenindex

Voor de indexering wordt aansluiting gezocht bij de Macro Economische Verkenning 2022 die in september 2021 wordt gepubliceerd. We gebruiken daaruit voor de loonkostenindex de loonvoet sector overheid en voor de materiële kostenindex de prijs netto materiële overheidsconsumptie (imoc). Deze reeks is vastgelegd in de financiële verordening van de gemeente Son en Breugel. De gemeenschappelijke regelingen Veiligheidsregio Brabant Zuidoost, GGD Zuidoost Brabant, Metropoolregio Eindhoven en Omgevingsdienst Zuidoost Brabant gebruiken deze ook.

Voor 2023 e.v. gaan we voor de loonkostenindex uit van 2,5% en voor de materiële kostenindex uit van 1,9%. Als we deze cijfers tegen het meerjarenperspectief van de vorige begroting afzetten dan geeft dit een stijging van de loonkosten van 0,7% en stijgen de (materiële) budgetten met 0,4%. De financiële gevolgen worden meegenomen in de begroting. Net als bij de meerjarenbegroting 2022-2025 wordt het eerste begrotingsjaar bijgeraamd en voor de jaren daaropvolgend wordt een stelpost geraamd.

Gewogen kostenontwikkeling

Omdat de begroting voor ongeveer de helft bestaat uit salariskosten en voor de helft uit materiële budgetten bestaat, wordt voorgesteld om beide indexen voor 50% mee te laten tellen in de gewogen kostenontwikkeling en deze op 1 cijfer achter de komma af te ronden. Dit resulteert in een percentage van 2,2% voor de meerjarenbegroting 2023-2026.

De gewogen kostenontwikkeling is dan het percentage dat gebruikt wordt voor het verhogen van OZB-tarieven en leges. Ten opzichte van de meerjarenbegroting 2022 – 2025 betekent dat een stijging van 0,55%.

Rente

In de meerjarenbegroting 2023-2026 hanteren wij rentepercentages conform berekeningswijze BBV. Dat betekent dat de percentages voor 2023 berekend worden op basis van de vastgestelde beginsaldi van de balans per 1-1-2022 en de begrote standen per 1-1-2022.

Renteschema	%
Bespaarde rente over voorziening verliesgevende complexen bouwgrond	2,00%
Rente grondexploitatie	0,92%
Rente activa	1,00%

In de paragraaf financiering is het totaal van de rente en doorberekening van de rente opgenomen.

Eigen begroting raad

Volgens afspraak met uw raad hebben wij een aparte paragraaf in de begroting opgenomen waarin de verwachte kosten in verband met de raadswerk zijn vermeld. Voor de hierbij horende beleidstoelichting verwijzen wij naar Programma 1: Interne en externe dienstverlening

Nr.	Omschrijving	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
1	Notulering politieke avonden	48.338	35.436	46.109
2	Attentie einde jaar	682	960	960
3	Lidmaatschappen vng, fonds ggu	73.212	83.551	86.931
4	Lidmaatschap Vereniging voor raadsleden	3.009	1.602	1.622
5	Lidmaatschap vereniging van griffiers	530	450	460
6	Informele activiteit raad	-	8.176	8.331
7	Jaarlijkse bijdrage aan fracties	5.035	7.000	7.000
8	Loonkosten 17 raadsleden, griffier	343.202	377.166	352.801
9	Naheffing werkkostenregeling	10.776	26.416	26.416
10	Presentiegelden burgerleden	6.096	10.314	10.510
11	Conferenties en studiedagen	-	4.000	4.076
12	Visievorming raad en griffie	-	10.000	-
13	Rekenkamercommissie	22.644	24.132	24.591
14	Nieuwe bestuursstijl	25.631	35.000	25.665
15	Bijeenkomsten raad	-	5.780	5.890
	Totaal budget raad	539.155	629.983	601.362

De financiële begroting bestaat uit het overzicht van baten en lasten met toelichting, de uiteenzetting van de financiële positie met toelichting en het overzicht van de reserves en voorzieningen met toelichting.

Bijlagen

Overzicht alle prestatie- en ondersteuningssubsidies

Overzicht subsidies t.b.v. de begroting 2023			
Aan dit overzicht kunnen geen rechten worden ontleend			
Professionele organisaties	Subsidie 2023	Subsidie 2022	Vershil
LEVgroep	€ 837.237	€ 752.019	€ 85.218
Lumens	€ 529.484	€ 413.759	€ 115.725
Bibliotheek Dommeldal	€ 400.868	€ 365.383	€ 35.485
MEE de Meent Groep	€ 264.581	€ 187.421	€ 77.160
GGzE de Boei	€ 95.997	€ 72.102	€ 23.895
Stichting Leergeld	€ 54.432	€ 54.432	€ 0
Jongeren centrum Oase	€ 17.261	€ 17.322	-€ 61
Stichting Vestzaktheater	€ 144.260	€ 142.233	€ 2.028
Harmonie Pro Honore	€ 10.626	€ 10.630	-€ 4
I.V.N.	€ 10.252	€ 10.143	€ 110
Carrousel	€ 967	€ 3.116	-€ 2.149
Slachtofferhulp	€ 5.950	€ 5.716	€ 234
Stichting MeeDoen Werkt	€ 70.898	€ 70.898	€ 0
Stichting MeeDoen S&B	€ 3.200	€ 2.790	€ 410
Alzheimer Nederland	€ 1.265	€ 1.055	€ 210
Stichting Vrijwillige Mantelzorg	€ 2.300	€ 2.300	€ 0
Radio Son en Breugel	€ 10.586	€ 9.500	€ 1.086
Sport- en scoutingorganisaties	Subsidie 2023	Subsidie 2022	Vershil
Scouting Dutmella	€ 22.422	€ 22.666	-€ 244
Scouting Bekkersgroep	€ 12.672	€ 12.730	-€ 58
Voetbalvereniging SBC	€ 47.310	€ 46.430	€ 880
Hockeyvereniging HTC Son	€ 9.888	€ 9.773	€ 115
HTC Son Tennis	€ 3.456	€ 3.380	€ 76
Tennisvereniging Son en Breugel	€ 4.084	€ 4.152	-€ 68
Tennisvereniging Pieter Brueghel	€ 3.670	€ 3.806	-€ 136
Korfbalvereniging De Corridor	€ 7.264	€ 7.888	-€ 624
Badmintonclub Scarabee	€ 7.522	€ 7.444	€ 78
Volleybalclub Pieter Brueghel	€ 6.373	€ 6.317	€ 55
Handbalvereniging Apollo	€ 14.289	€ 14.015	€ 274
Show- en dansvereniging Avanti	€ 1.816	€ 1.980	-€ 164
Boksvereniging Xhofloor-Weber	€ 6.463	€ 6.091	€ 372
Gymnastiekvereniging Dioscuri	€ 2.814	€ 2.840	-€ 26
Sociaal-culturele organisaties	Subsidie 2023	Subsidie 2022	Vershil
Vrouwenvereniging Scala	€ 500	€ 500	€ 0
Vestzakkomedie	€ 1.000	€ 1.000	€ 0
Stichting Gemeenschapsvoorziening Gentiaan	€ 26.747	€ 26.249	€ 499
Katholieke Vrouwen Beweging Son en Breugel	€ 500	€ 500	€ 0
VrouwAktief	€ 500	€ 500	€ 0
KBO Son	€ 1.000	€ 1.000	€ 0
De boerderij Breugel	€ 106.802	€ 105.436	€ 1.366
Toneelgroep Maan	€ 1.000	€ 1.000	€ 0
Heemkundekring "Son en Breugel"	€ 2.119	€ 1.000	€ 1.119
DichtBij	€ 500	€ 500	€ 0
Hoi-Huis	€ 7.000	€ 6.000	€ 1.000
Smartlappenkoor Rawazzi	€ 1.000	€ 1.000	€ 0
Vereniging Vrouwencontact Son & Breugel	€ 500	€ 500	€ 0
Son's Musical en Operettekoor	€ 0	€ 1.000	-€ 1.000
Sons Kamerkoor	€ 1.000	€ 1.000	€ 0

Stichting Vrienden van de Beiaard	€ 5.000	€ 5.000	€ 0
Zangvereniging Een van Zin	€ 1.000	€ 1.000	€ 0
Theaterkoor Sincère	€ 1.000	€ 1.000	€ 0
PVGE	€ 5.000	€ 5.000	€ 0
KBO Breugel	€ 1.000	€ 1.000	€ 0
Zorg- en maatschappelijke organisaties	Subsidie 2023	Subsidie 2022	Vershil
Adviesraad Sociaal Domein	€ 8.509	€ 8.350	€ 159
Senioren Raad Son en Breugel	€ 6.500	€ 6.500	€ 0
Stichting C&G platform	€ 1.500	€ 1.500	€ 0
St. Belangenbehartiging Mantelzorgers Son en Breugel	€ 1.500	€ 1.500	€ 0
Stichting 2109	€ 1.000	€ 1.000	€ 0
Stichting Voedselbank Best e.o.	€ 5.000	€ 5.000	€ 0
Zonnebloem afdeling Son en Breugel	€ 1.000	€ 1.000	€ 0
Buurtbusvereniging Nuenen-Best	€ 1.000	€ 1.000	€ 0
Madelief Bijna Thuis Huis	€ 1.000	€ 1.000	€ 0
Stichting Goud voor Oud	€ 1.000	€ 1.000	€ 0
EHBO vereniging	€ 1.000	€ 1.000	€ 0
Stichting Vier het Leven	€ 1.000	€ 1.000	€ 0
Stichting HartSave	€ 1.000	€ 1.000	€ 0
Stichting Doorpakken Wonen	€ 1.000	€ 1.000	€ 0
Differend Bewegen op maat	€ 1.000	€ 1.000	€ 0
Evenementen	Subsidie 2023	Subsidie 2022	Vershil
BACK commissie	€ 4.100	€ 4.100	€ 0
Stichting Sixties-Seventies	€ 325	€ 325	€ 0
Stichting Kinderactiviteiten Son en Breugel	€ 2.750	€ 2.750	€ 0
Stichting Sint Nicolaascomité	€ 2.800	€ 2.800	€ 0
Stichting Giggut!?	€ 2.000	€ 2.000	€ 0
Stichting Breugels Festijn	€ 4.000	€ 4.000	€ 0
Breugelse rommeldag	€ 889	€ 889	€ 0
Stichting Oranjeviering Son en Breugel	€ 7.800	€ 7.800	€ 0
Buurtvereniging Kanaalstraat	€ 500	€ 0	€ 500
Sonny Lazy Afternoon	€ 1.000	€ 0	€ 1.000
Son en Breugel Verbindt	€ 95.862	€ 94.075	€ 1.787
Totaal	€ 2.928.410	€ 2.582.105	€ 346.305
Enmalige subsidies	€ 15.000	€ 15.000	€ 0

Vaststellingsbesluit

Doelstellingen

Vaststellingsbesluit

Infographic

Begroting in één oogopslag

■ Algemene uitkering uit gemeentefonds	€ 26.520.747
■ Heffingen en leges	€ 5.243.264
■ Huuropbrengsten	€ 937.244
■ Mutaties reserves en voorzieningen	€ 1.444.947
■ Grondexploitatie	€ 3.190.617
■ Ozb	€ 4.922.200
■ Rente opbrengst en dividend	€ 105.437
■ Rijksvergoedingen	€ 3.894.688
■ Overige	€ 441.254

Totaal inkomsten: € 46.700.398

Inkomsten

Uitgaven

Uitgaven per programma

■ 1. Interne en externe dienstverlening	€ 10.740.006
■ 2. Sociale leefomgeving	€ 21.320.939
■ 3. Fysieke en veilige leefomgeving	€ 9.147.669
■ 4. Economische en ruimtelijke ontwikkeling	€ 5.491.784

Totaal uitgaven: € 46.700.398

Gemeentelijke belastingen

De belastingen stijgen licht. De afvalstoffenheffing stijgt met € 36 het meest. Dat komt omdat de kostenstijging van vorig jaar is doorgeschoven naar 2023. De oorzaak van de stijging is dat de financieel gunstige contracten zijn afgelopen en zijn aangepast naar de huidige tarieven. Dit zorgt, met het niveau van de huidige dienstverlening, voor hogere inzamelkosten. Ook blijft het aantal tonnages op de milieustraat hoog.

Woonlasten gezin Son en Breugel

	2022	2023
OZB (bij gemiddelde woningwaarde)	€ 319	€ 326
Afvalstoffenheffing	€ 290	€ 326
Rioolheffing (afvalwater)	€ 142	€ 150
Rioolheffing (hemelwater)	€ 50	€ 50

*uitgaande van een meerpersoons huishouden.

De raad bespreekt de begroting donderdag 3 november 2022 en stelt deze op 9 november 2022 vast. U kunt de raadsvergaderingen live volgen in de raadzaal of online via <https://sonenbreugel.not.ubiz.nl>. De begroting vindt u op <https://son-en-breugel.begrotingsapp.nl>

